

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav české literatury a komparatistiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Lucie Bartochová

Práce Josefa Hiršala
(Josef Hiršal's work)

Praha 2018

Vedoucí práce: PaedDr. Luboš Merhaut, CSc.

Poděkování

Moc ráda bych zde poděkovala svému vedoucímu, PaedDr. Luboši Merhautovi, CSc., za cenné rady a podněty již od výběru tématu. Velmi si vážím také jeho trpělivosti a pečlivosti.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 6. 8. 2018

Podpis

Abstrakt

Diplomová práce se zaměří na dílo Josefa Hiršala v celém jeho rozsahu, podstatou bude literárněhistorický materiálový průzkum a na jeho základě příprava – dosud chybějící – úplné anotované bibliografie jeho prací původních (básnických, prozaických) i překladatelských. Bibliografie bude strukturována chronologicky a pokusí se výběrově mapovat také dobové kritické aj. ohlasy Hiršalových prací. Zároveň bude uvozena stručnou souhrnnou charakteristikou Hiršalova života a jeho tvorby v proměnách dobového kontextu a doplněna jmenným a předmětovým rejstříkem.

Klíčová slova

Josef Hiršal, bibliografie, poezie, experimentální poezie, konkrétní poezie, vzpomínková tvorba, překlady, tvorba pro děti

Abstract

This master's thesis focuses on Josef Hiršal's work in its entirety. The core will be a literary-historical material research, based on which there will be a complete annotated bibliography (which still does not exist) prepared. The bibliography will consist of Hiršal's original work (poetic and prosaic) and also his translations. It will be structured in a chronological order and it will map out period critiques and other responses to Hiršal's works. The bibliography will be preceded by a short summary characteristics of Hiršal's life and his work throughout the years and there will also be a nominal and an objective index.

Key words

Josef Hiršal, bibliography, poetry, experimental poetry, concrete poetry, memorial works, translations, works for children

Obsah

1	Úvod	8
2	Život Josefa Hiršala.....	9
3	Tvorba Josefa Hiršala	14
3.1	Poezie.....	14
3.1.1	Juvenile.....	14
3.1.2	Rané verše.....	15
3.1.3	Soukromá galerie.....	16
3.1.4	Básně – třásně – rohypnol	17
3.2	Experimentální literatura, konkrétní poezie	18
3.3	Vzpomínková tvorba	20
3.3.1	Trojcestí	21
3.3.2	Píseň mládí	22
3.3.3	Vínek vzpomínek	22
3.3.4	Let let	23
3.4	Tvorba pro děti.....	24
3.5	Překlady.....	24
4	Bibliografie Josefa Hiršala.....	27
4.1	Původní práce.....	27
4.2	Překlady.....	60
4.3	Časopisy s příspěvky Josefa Hiršala	76
4.4	Ediční a redakční práce.....	79
4.5	Sborníky a knihy jiných autorů s příspěvky Josefa Hiršala	80
4.6	Pseudonymy, zkratky	82
4.7	Předmětový rejstřík.....	84
4.8	Předmětový rejstřík – překlady	85
4.9	Literatura.....	88
5	Závěr.....	92

6	Literatura a prameny	93
---	----------------------------	----

1 Úvod

Tato diplomová práce se zaměřuje na dílo Josefa Hiršala v celém jeho rozsahu, její podstatou je literárněhistorický materiálový průzkum (shromáždění, ověření a třídění materiálu) a na jeho základě příprava – dosud chybějící – úplné aktuální anotované bibliografie veškerého Hiršalova díla – jeho prací původních (básnických, prozaických), časopiseckých příspěvků, příspěvků ve sbornících, almanaších, prací edičních a redakčních (sborníky, předmluvy, doslovy) i překladatelských. Bibliografie je strukturována chronologicky a pokouší se výběrově mapovat také dobové kritické aj. ohlasy Hiršalových prací, články či studie o Hiršalových textech a sdružuje výběrovou literaturu předmětu. Bibliografie je doplněna soupisem časopisů, ve kterých Josef Hiršal publikoval, soupisem sborníků a knih jiných autorů s příspěvky Josefa Hiršala, soupisem jeho ediční a redakční práce, výčtem pseudonymů a zkratk a předmětovým rejstříkem klasickým a překladovým. Zároveň je bibliografie uvozena stručnou souhrnnou charakteristikou Hiršalova života a jeho tvorby v proměnách dobového kontextu, která se snaží ukázat, jaké významy pro jeho dílo měly určité části jeho tvorby – básně, texty pro děti, překlady, experimentální tvorba a konkrétní poezie atd. Tento text taktéž vychází zejména z provedeného materiálového průzkumu. Text je rozdělen do dvou základních částí, a to Život Josefa Hiršala a Tvorba Josefa Hiršala, přičemž jeho tvorbu rozdělujeme do částí Poezie (juvenilie, rané verše – sbírky *Vědro stříbra*, *Noci s klekánicí*, *Studené nebe*, *Úzké cesty* a báseň *Matky* – dále pak tvoří samostatné části jednotlivé sbírky *Soukromá galerie* a *Básně – třásně – rohypnol*), Vzpomínková tvorba (*Trojcestí*, *Píseň mládí*, *Vínek vzpomínek*, *Let let*), Tvorba pro děti a Překlady. V jednotlivých částech se snažíme zachytit hlavní body a kontexty k jednotlivým dílům či obdobím, stejně jako témata, motivy či užití metody. Cílem této práce není vytvoření monografie či komplexní rozbor Hiršalova díla, ale práce si klade za cíl vytvořit literárněhistorický popis (anotaci) Hiršalova díla a souhrnnou interpretaci právě v podobě bibliografické práce. Vzhledem k tomu, jak obrovské dílo Josefa Hiršala je a do jakých všech oblastí proniká (poezie, experimentální tvorba, texty pro děti, překlady atd.), je důležité jej vidět pohromadě a v chronologickém řazení, abychom viděli jeho význam, inspirace i kontext. Jako vzor pro bibliografii nám posloužily autorské bibliografie uveřejněné na stránkách www.ipsl.cz.

2 Život Josefa Hiršala

Josef Hiršal se narodil 24. 7. 1920 v Chomutičkách u Jičína. Ještě na obecné a měšťanské škole jej lákalo umění, posléze zejména literatura (poezie), jak píše v *Písni mládí*: „Od nejtělejšího věku lákala mě Thalia. Divadlo jsem hrával již v klášteře, ve škole i s divadelními ochotníky, zpíval jsem sóla na různých besídkách a akademiích, ba i v katolickém kostele, od sedmi let jsem se učil na housle, později na klavír a v deseti letech zmámila mě Poiesis, takže jsem psal básně. Byl jsem vášnivým čtenářem a četl všechno, co mi padlo do ruky. Ve spisovatelích viděl a ctil jsem bohy“ (1991: 134). V roce 1936 nastoupil na učitelský ústav v Jičíně. Tady se seznamuje s Josefem Honysem, který Hiršalovi doporučuje knihy André Bretona, Sigmunda Freuda či Vladimíra Holana a oba dva (později společně s Janem Fejfarem) podléhají vlivu surrealismu (viz část *Juvenile*), zakládají jičínskou surrealistickou skupinu (a žádají o patronaci Vítězslava Nezvala), posílají své básně i agitační texty do *Studentského časopisu* a později do *Mladé kultury*. Od roku 1939 do roku 1941 také přispívá a rediguje osmistránkový jičínský měsíčník *Práce*.

Byť se jako mladý intelektuál chtěl dostat do centra dění, do Prahy, nejdřív musel roku 1940 složit maturitní zkoušku a poté nastoupil jako učitelský praktikant na škole v Chomuticích. Ve stejném roce mu také u Václava Petra vychází první básnická sbírka *Vědro stříbra*, za podpory Františka Halase, patrona mladých literátů. Roku 1940 přispívá do sborníku *Chvála slova* a básně mu vycházejí také v *Kritickém měsíčníku*. V Petrově nakladatelství se seznamuje s Kamilem Bednářem, o kterém píše: „Připadal mi úchvatný. Zádumčivé velké hnědé oči, pomalá, uvážlivá řeč, vláčná uměřená gesta“ (1991: 79). Bednář jej ten večer zve na setkání, které Hiršal sám označil za osudové. „Ten večer jsem si připadal, že jsem se ocitl mezi polobohy“ (1991: 79–80). V roce 1941 se po krátké zkušenosti s nabízením knih jako zástupce podniku v České expedici, odkud odchází, stává lesním manipulátem v Nouzově u Unhoště. Právě tímto zaměstnáním se inspiruje v dětské knize *Do práce nám slunce svítí* s podtitulem *Dětské verše o dříví*, která vychází roku 1944. Roku 1942 Hiršalovi vychází druhá sbírka, *Noclehy s klekáncí*, opět v nakladatelství Václava Petra. Stále jako lesní manipulátem se stejného roku přesouvá do Dražiček u Tábora, poté do Rychnova nad Kněžnou a o rok později zpět do Dražiček. Stále však občasně navštěvuje Prahu a vídá se s literáty z okruhu Kamila Bednáře (zejm. Zdeněk Urbánek, Jaroslav Červinka, či Bohuslav Březovský),

s literáty taktéž udržuje hojnou korespondenci. Roku 1944 vychází Hiršalovi třetí sbírka, *Studené nebe*, inspirovaná ortenovskou poetikou.

V roce 1945 odchází do Prahy a stává se redaktorem deníku *Svobodné slovo*, po dvou měsících ale z politických důvodů odchází a stává se redaktorem v nakladatelství Orbis, kde pracuje až do roku 1949, nejdřív zde spravuje edici válečné literatury Bojovníci, určenou pro mládež, později redakci dětské literatury s názvem Um. V rámci této redakce také společně s Ludmilou Kolářovou rediguje dětský časopis *Korálky*. Ve stejném roce mu vychází další dětská kniha, *Vzdušné zámky* a báseň s válečnou tematikou *Matky*, v roce 1948 potom leporelo *Snídaně v lese* a sbírka básní *Úzké cesty*.

Poté již na dlouhou dobu z ideologicko-politických důvodů sbírky básní veřejně publikovat nemůže a oficiálně může tvořit pouze texty pro děti a překlady, které ale později musí být také publikovány pod cizími jmény či zkratkami. V knize *Let let* popisuje toto období Hiršal takto: „– společnost zvláštní. Umělci, kteří tvoří: spisovatelé píší, malíři malují, skladatel komponuje – a nikde nic. Na veřejnosti se o jejich tvorbě nemluví. Pěstují si ji pro sebe a pro pár přátel“ (2007: 87). V roce 1948 se také seznamuje s Egonem Hostovským a na sjezdu mladých spisovatelů, pořádaném Syndikátem českých spisovatelů na Dobříši, navazuje přátelství s Jiřím Kolářem a zanedlouho poté i s Kamilem Lhotákem, členy (v té době již rozpadlé) Skupiny 42. S Jiřím Kolářem se začnou intenzivně stýkat, navzájem si půjčovat knihy, ovlivňovat se a zanedlouho spolu začnou také literárně tvořit.

V roce 1949 je na měsíc poslán Svazem československých spisovatelů do brněnské továrny Zbrojovka, aby nasbíral materiál pro novou knihu pro mládež. Protože ale cestou zpátky ve vlaku „nemluvil jako kandidát strany“ (Hiršal 1991: 285), a jeden spolucestující, Erich Lauer, jej na Svazu udá, je ze svazu vyloučen a přichází taktéž o práci redaktora v nakladatelství Orbis. Odchází tedy pracovat jako pomocný dělník ČKD do továrny ve Vinohradech. V roce 1950 se na podnět Jiřího Koláře (viz část Překlady) pouští do překladu Morgensternových *Šibeničních písní* a překládat bude i nadále, i když překlad bude trvat dlouhých šest let (a vyjde až roku 1958).

Po odchodu z továrny ČKD nastupuje do nakladatelství Brázda jako propagační textař, později i jako redaktor, po dvou letech však odchází a opět jako propagační textař nastupuje do nakladatelství, tentokrát Naše vojsko. Zde se setkává

s Bohumilou Grögerovou, se kterou po dlouhém čase nedůvěry (jak popisují v knize *Let let*) navazuje celoživotní přátelství a partnerství – překládají spolu, tvoří spolu. Dvojice Hiršal – Grögerová bude později celosvětově známá hlavně díky svým textům experimentálním. Hiršal Grögerovou představuje svým literárním přátelům, Kamilu Lhotákovi, Ladislavu Fikarovi, Janu Rychlíkovi, později také Jiřímu Kolářovi. Právě pro pobavení „Kolářova stolu“ v kavárně Slavia v této době vzniká soubor jazykových hříček a vtipů *Párkař*, který však vyjde poprvé jako bibliofilie až v roce 1991. Z Našeho vojska odchází roku 1954 do Československého spisovatele, opět jako propagační textař, ke Kamilu Bednářovi. Ve stejném roce také vychází leporelo *Šťastně dojedl, dlouhý vláčku!* a o rok později próza pro děti *Jana jde do školky*, obojí s ilustracemi Kamila Lhotáka. Spolu s Jiřím Kolářem později dostává nabídku zpracovat pro SNDK (Státní nakladatelství dětské knihy) německé texty o baronu Prášilovi a Kocourkově.

V roce 1956 strojopisně vychází sborník neoficiální literatury (objevila se tvorba básníků, kteří nemohli oficiálně publikovat) *Život je všude*, kterou Hiršal spolu s Kolářem uspořádal. V *Letu let* píše: „Poetiku antologie charakterizuje programově i na protest proti současným literárním poměrům název *Život je všude*. Aby měla větší váhu, přispějeme do ní několika dosud neuveřejněnými texty Kolář i já. Protože není naděje na knižní vydání, dodá každý z autorů svůj příspěvek ve strojopise tolikrát, aby se po jednom exempláři dostalo na každého z nich. Doufáme, že časem vytvoříme podobných sborníků několik –“ (2007: 158–159). Almanach vyšel oficiálně až v roce 2005 s doslovem Michaela Špirita.

V roce 1958, po politickém uvolnění, mají vyjít *Šibeniční písně* v Hiršalově překladu v SNKLHU, nejprve však má být zveřejněna ukázka ve *Světové literatuře*, kde je redaktorem Josef Škvorecký. S ním Hiršal finálně vše vyřizuje, později se také domlouvají na mnohých dalších překladech – např. textů Ericha Kästnera či sborníku americké poezie. Překlad Morgensternových *Šibeničních písní* mu přinese spoustu ohlasu, např. je mimo jiné pozván, aby přednášel v Kruhu překladatelů při Svazu spisovatelů, přestože není členem. V roce 1963 je mu toto členství obnoveno a stává se také vedoucím německé překladatelské sekce. Dále se věnuje překladům, a to i z jazyků, které neovládá.

V roce 1959 musí opět kvůli personální změně v rámci tzv. reorganizace v Československém spisovateli odejít a nějakou dobu se živí sám pouze překlady a tvorbou textů pro děti, dokud nenastoupí do Laterny magiky Alfréda Radoka jako

vedoucí propagace, kde zůstane do roku 1962 – poté je opět spisovatelem na volné noze. V šedesátých letech Hiršal s Grögerovou zejména překládají (společně i zvlášť), a jak píše Grögerová v *Letu let*, neopouští je „démon překládání“ (2007: 300) a také se věnují tvorbě pro děti. V roce 1960 vychází další společná dětská kniha Josefa Hiršala a Jiřího Koláře, *O podivuhodném životě mudrce Ezopa, který rozuměl řeči ptáků, zvířat, hmyzu, rostlin i věcí*, s doslovem Bohumily Grögerové, později vychází próza *O záhadě na poštovním úřadě*, kterou Hiršal tvořil společně s Grögerovou a dětské písně *Chvilku se dívej, chvilku si zpívej* s hudbou Jana Rychlíka. Z překladů Hiršalovi vychází *Horský věnec* Petara Petroviče Njehoše (spolupracuje s Otou Berkopcem), výbor *Z malých dějin* Ericha Kästnera, sborník *Dubrovnická renesanční poezie* (s Miladou Nedvědovou) a další.

Na začátku šedesátých let se začínají s Bohumilou Grögerovou zajímat o experimentální literaturu. Ručně přepisují texty zahraničních umělců, jako jsou např. Hans Magnus Enzensberger či Max Bense. Se zahraničními experimentátory navazují kontakt prostřednictvím korespondence a sami píšou vlastní texty. Experiment a hra se slovy je láká také mimo jiné proto, že v soudobé politické situaci je již slovo „vyprázdněné“. Jak píše Grögerová: „Ustálené formy jaksi uvadají, ztrácejí na přitažlivosti; a slovo? Co se to najednou stalo se slovem, jehož smysl se tak lehce a často zneužívá? Pro oko je to mnohdy jen seskupení písmen a pro ucho jakýsi hluk, sestávající z posloupnosti určitých zvuků. A co je potom věta? Jen řada slov uspořádaných pomocí vztahu mezi tím, co je nalevo, a tím, co je napravo, a mezi tím, co je dřív a co později? – Ale jak potom psát? Bude to ještě vůbec sdělení?“ (Hiršal – Grögerová 2007: 305). Tyto snahy jsou potom shrnuty ve sbírce *JOB-BOJ*, ve které se objevují texty tzv. konkrétní poezie. Hiršal i Grögerová později přispívají do zahraničních sborníků experimentální poezie a účastní se i několika zahraničních výstav konkrétního umění. U nás se snaží experiment v umění přiblížit a pořádají přednášky a autorské večery, díky kterým vznikají jejich teoretické stati O poezii přirozené a umělé či O filosofii jazyka, statistické estetiky a současném literárním experimentu. Roku 1967 uspořádávají sborník *Slovo, akce, písmo, hlas* s teoretickými texty a sborník experimentální poezie české i zahraniční s prostým názvem *Experimentální poezie*. Chystají také sborník *Vrh kostek*, který se dočká vydání až v roce 1993.

V roce 1963 vychází Hiršalovi sbírka *Soukromá galerie* a knížka pro děti *Co se slovy všechno poví*, kterou tvoří společně s Grögerovou a která odráží vliv

experimentu na jejich tvorbu. Ve stejném roce přijímá nabídku práce redaktora v časopise *Knižní kultura* s podtitulem Měsíčník pro knižní tvorbu, ediční činnost a otázky knižního trhu. Vychází zde ale i texty o moderním a experimentálním umění. Když časopis o tři roky později zaniká, stává se opět spisovatelem a překladatelem z povolání.

Začátkem 70. let až po dobu celých let 80. je mu zakázána veškerá publikační činnost a všechny překlady tedy vychází pod cizími jmény. Pomalu s Bohumilou Grögerovou opouští tvorbu experimentální a konkrétní poezie a uchylují se spíše k tvorbě textů vzpomínkových, které vycházejí v samizdatových a exilových edicích. Jedná se zejména o texty později shrnuté do knihy *Trojcestí*, která sestává z textů *Preludium*, *Mlýn* a *Kolotoč*. Stejně tak Hiršalovi vychází také vzpomínkové knihy *Píseň mládí*, za kterou získává v roce 1992 Cenu Jaroslava Seiferta, a *Vínek vzpomínek*, za kterou získává Cenu Egona Hostovského.

Po roce 1989 vychází většina Hiršalových textů vydaných do té doby pouze neoficiálně. Získává také několik vyznamenání a cen, zejména za své překladatelské dílo. V roce 1998 vychází jeho poslední sbírka, *Básně – třásně – rohypnol*, také nadále překládá – jeho posledním překladem je výbor básní Ferdinanda Pessoa, který vychází pod názvem *Opiárium a jiné básně Álvaro de Campos* v roce 2003.

V roce 2003 Hiršal po již druhém incidentu sražení tramvají umírá. V roce 2005 vychází výbor Hiršalovy poezie, uspořádaný Ivanem Wernischem, kdy vedle sebe klade jeho juvenilní sbírky (dosud nevydané) *O lásce z léta* a *Závoje smutek nevěstí* a poslední sbírku *Básně – třásně – rohypnol*. Na tomto výboru se Hiršal ještě za svého života podílel taktéž.

3 Tvorba Josefa Hiršala

3.1 Poezie

Část o poezii Josefa Hiršala rozdělujeme do čtyř základních kapitol, a to Juvenilie, Rané verše, Soukromá galerie a Básně – třásně – rohypnol. V první kapitole se budeme věnovat, jak je již z názvu patrné, Hiršalovým juvenilním básním, zveřejněným především v časopisech *Mladá kultura* a *Studentský časopis*. Kapitola Rané verše představují Hiršalovy rané sbírky *Vědro stříbra*, *Noci s klekáníci*, *Studené nebe*, *Úzké cesty* a báseň *Matky*, které (i přes patrné rozdíly) můžeme zařadit do stejné části Hiršalovy tvorby. Další dvě kapitoly se pak věnují jednotlivým sbírkám, a to z toho důvodu, že tyto sbírky stojí v Hiršalově básnickém díle samostatně a je třeba se na ně takto i dívat.

3.1.1 Juvenilie

Počátky literární tvorby Josefa Hiršala, které můžeme zařadit do druhé poloviny 30. let 20. století, byly silně ovlivněny surrealismem. V *Písni mládí* i *Vínku vzpomínek* se několikrát zmiňuje o tom, jak se pro surrealistickou tvorbu básníků nadchl a jak ho taktéž inspiroval k tvorbě surrealistických básní, automatických textů, záznamů snů atd.: „Již na první schůzku přinesl mi Honys tři ročníky revue ReD, Seifertovu sbírku *Na vlnách TSF*, Nezvalovy *Básně noci* a Holanovo *Vanutí*. Na druhé mě šokoval Bretonovou *Nadjou* a *Spojitými nádobami* a vyprávěl, že malířka Valentin Hugo maluje Bretonovy imaginární portréty. O měsíc později přibyl do naší společnosti i sextán gymnázia Jan Fejfar, rovněž surrealista. Všichni tři jsme psali texty, kreslili kadávry, lepili koláže, produkovali frontáže, posílali došlé dopisy do Sč [Studentského časopisu]“ (1991: 115).

Společně s Josefem Honysem a později i Janem Fejfarem nejen tvořili surrealisticky laděné texty, ale také texty agitační – přestože se snažili několikrát dostat své texty na stránky *Studentského časopisu* (a v 10. čísle 16. ročníku 1937 Hiršalovi uveřejnili „došlý dopis“ s názvem *Apologetika surrealismu*, kde *Studentskému časopisu* vyčítal, že se surrealistickému hnutí málo věnuje a ortodoxně surrealistické příspěvky nepřináší), dostal Josef Hiršal prostor až v *Mladé kultuře*, levicově orientovaném studentském časopise, v té době redigovaným Ivanem Osvaldem. V *Mladé kultuře* Hiršalovi kromě surrealistických básní (např. Reklamní obrázek) otiskli také poznámku o surrealistickém hnutí a

výzvu ke svolání studentských kolegů ke spolupráci na tvorbě chystaného surrealistického časopisu s názvem „Krátké spojení“, který však nakonec nikdy nevznikl. Jak čteme ve *Vínku vzpomínek*: „Surrealismus byl pro nás prelud. Válečná skupina surrealistů kolem Jana Řezáče vydávala sborník *Obluda*. Tenkrát pro nás surrealismus opravdu obludou byl. Obluzoval a poblouznil“ (1991: 8–9).

V této době byl největším vzorem Hiršala zejména Vítězslav Nezval, za kterým stál i při rozhodnutí rozpustit surrealistickou skupinu. Dalšími spisovatelskými vzory byl pro Hiršala např. Vladimír Holan či František Halas, pozdějším vzorem byl pro něj také např. Josef Kainar. Dvě juvenilní sbírky, *O lásce z léta* a *Závoje smutek nevěstí* (obě z roku 1940), které za Hiršalova života zůstaly pouhým rukopisem, byly poprvé vydány dva roky po básníkově smrti jako součást výboru z Hiršalových básní připraveném Ivanem Wernischem. Tyto sbírky jsou ve zmíněném výboru postaveny vedle sebe s Hiršalovou poslední sbírkou, *Básně – třásně – rohynol*. V těchto básních můžeme taktéž najít i básně šrámkovského ladění.

3.1.2 Rané verše

Roku 1940, kdy Hiršalovi u Václava Petra v edici *První knížky* vychází první sbírka *Vědro stříbra*, začínají Hiršalovy verše nabývat větší melodičnosti a obraznosti a jejich hlavním tématem je především téma milostné – často se jedná až o jinošskou zamilovanost. Některé básně jsou až naivní, ve větší míře se zde objevují deminutiva. Jak vidíme např. v básni *Nejblíže k podzimu*: „Už i z tvých vlasů na mé sloky / Napadla lítost letní líchy / Dolíček slz je smutný bezodtoký / - a tichý // Tvé čelo bloudí v loukách dálky / Zamyšlená slova bolest tuší / Loučení letí nocí bez polárky / - až k duši.“ Sbíрка byla přijata vcelku kladně, často se recenzenti zmiňovali o Hiršalově obraznosti, např. A. M. Píša napsal, že „nelze sice upřít lehký dojmový odstín a svěží záchvěv obraznosti. V úhrnu jde však o sloky až zženštile preciózní, zvláště v ustavičné afektaci srdce.“¹

Roku 1940 také přispívá Josef Hiršal do sborníku *Chvála slova*, uspořádaného Alenou Vrbovou, Jiřím Šedivým a Janem Kopeckým, jako reakce na okupaci. Jednalo se o sborník práce mladých spisovatelů, otištěny zde byly básně,

¹ Píša, A. M. [podepsán A.M.P.] *Studené nebe*. Práce, 14. 6. 1946.

prózy i kritické studie. Josef Hiršal přispěl dvěma básněmi ze sbírky *Vědro stříbra*, a to básněmi Nejblíže k podzimu a Osamělá. Tehdy mu také začíná básně otiskovat *Kritický měsíčník*, redigovaný Václavem Černým, kde své básně publikují i další mladí básníci, jako např. Josef Kainar či Alena Vrbová. Ve stejném roce se také setkává s Kamilem Bednářem, se kterým navazuje přátelství a který se také o dva roky později spolu s Jaroslavem Červinkou podílí na úpravě jeho druhé sbírky, *Noci s klekánici*. Verše jsou stále naivní a milostné, objevují se zde už ale také melancholické a reflexivní verše a rozvíjí se zde tematika přírodní, která je evidentnější až v Hiršalově třetí sbírce, *Úzké cesty*.

Třetí Hiršalova sbírka, *Úzké cesty*, vychází roku 1948. Byť ještě ve verších můžeme spatřovat jistou naivitu, obraznost a melodičnost zde stoupá, těžkopádnost veršů naznačená v *Nocích s klekánici* sílí, stejně jako melancholie a pocit úzkosti, a verše jsou poznamenány básníkovým prožitkem války – objevuje se zde tedy téma přírodní a téma úzkosti. Hlavními motivy jsou zde lidský úděl, válka a tragika přechodné doby. Jak píše Václav Petr na obálce sbírky, „Vše je u něho – jak už naznačuje název – položeno do nitra, do osudu jedince, hledajícího smysl svého života v konfrontaci s vnějším světem.“ Všechny výše zmíněné motivy lze vidět v básni Stmívání: „Oblaka bílá v soumraku / nad sivým lesem stála. / Krajina, která ve zraku / se zvolna rozplývala, // měnila zticha podobu / na obraz dětství mého. / A bylo slyšet krajinu / z času již ztraceného. // A o čem vyprávěla tma, / v níž usínali ptáci? / Že každý z lidí Matku má / a že ji často ztrácí.“ Již zmíněná melodičnost zde jde ruku v ruce s harmonií, které se dostává právě díky propojování motivů úzkosti a přírody.

Další text z této doby, báseň *Matky*, vydaný roku 1945, z veršů z těchto raných sbírek vybočuje svým patosem a tragičností (báseň tematizuje lidické události), byť tyto motivy ve sbírce *Úzké cesty* najdeme v menší míře taktéž.

3.1.3 Soukromá galerie

Přelom v Hiršalově tvorbě nastává se sbírkou *Soukromá galerie*, která shromažďuje verše a krátké prózy z konce 40. a z 50. let. Hiršal zde upouští od klasických východisek tvorby poezie a přiklání se k experimentu a objevování nových míst poezie – postupně se zde pak stírá rozdíl mezi poezií a prózou. Naivita i harmonie ustupují a úzkost a tragika lidského údělu je odhalována s naprostou

věcností a až naturalistickou autentičností. Hiršal se zde nebojí otevírat a naplno čtenáři ukazovat témata, jako jsou smrt, bída, prázdnota, úchylnost, alkoholismus. Stále ale s sebou nese také jakousi něžnost a soucit. Činí tak ovšem s jazykovou vynalézavostí pro něj typickou, intelektuálností a schopností teoretizovat i abstrahovat. Vidíme zde opět jeho schopnost obraznosti, vizuální stránka obecně je jedním z hlavních motivů, který protkává celou sbírku – jak již naznačuje název celé sbírky, ale také dílčích částí (Obrazy, Lyrické akvarely, Skici atd.) Hlavními zdroji inspirace jsou pro něj především vlastní vzpomínky (jako pro značnou část jeho dalších textů) a úvahy nad smrtí a nad lidským údělem. „Místo reprodukce skutečnosti v ‚umělecky upravené‘ formě se zde básník zmocňuje úloмок syrových ‚neuměleckých‘ výpovědí, dialogů, scén (skutečných či fingovaných, na tom nezáleží), z nichž buduje nové struktury, jakési dílčí modely života. Akcentuje tedy ‚neuměleckou‘ (ve skutečnosti stále svrchovaně kontrolovanou) techniku práce, dokumentárnost, jazykové a významové ‚nalezené objekty‘, smazávání rozdílů mezi poetickým ‚vysokým uměním‘ a mezi dokumentem, řemeslem, zábavou či banální tragikomedii jako jeho protikladem“, píše Karel Milota v doslovu sbírky². Jak vidíme např. v textu *Poslední cesta*, který tematizuje pohřeb: „– Tady se nesměj, Tady nejsme někde na svadbě. Tohle je funus. Z trouby voní sekaná a smažené řízky. – Víko, dejte sem už to víko, kam zas krucityrkn dali to víko?“ – Hiršal zde mísí vysoké a nízké, banální s důležitým a všední s neobyčejným, poetičnost s jistou jednoduchou dokumentárností a věcným výčtem obrazů. To vše tvoří ze sbírky *Soukromá galerie* dílo, které obzvláště v době svého vzniku v české literární tradici stálo osamoceně (snad můžeme vidět souvislost se soudobou tvorbou Jiřího Koláře, Hiršalova přítele, který, jak se Hiršal několikrát zmínil³, jej k experimentální tvorbě pomohl dovést) a které hlavně tvoří pomyslný most mezi Hiršalovou předchozí tvorbou a tvorbou následující, tzn. zde začíná Hiršalovo experimentátorství v literatuře.

3.1.4 Básně – třásně – rohypnol

Hiršalovu pozdní básnickou tvorbu představuje sbírka *Básně – třásně – rohypnol*, vydaná roku 1998 v Knihovně Jana Drdy. Tato sbírka také odstartovala

² Milota, Karel. Autentický svědek. In *Soukromá galerie*, Praha: Československý spisovatel, 1992, s. 161.

³ „– od chvíle, kdy jsme se pustili do nové verze překladu Morgensterna, mě nepřestával Kolář čas od času ponoukat: – Piš parafráze! Piš parafráze! (Bohumila Grögerová – Josef Hiršal 2007: 314)

ve zmíněném nakladatelství novou Edicí současné poezie, ve které později vycházely také např. pozdní texty Bohumily Grögerové (*Rukopis, Dva zelené tóny, Lístky*). Sbírka obsahuje verše jednoduché, úsečné. Hiršal plně využívá jazykovou hru, pohrává si s podobou slov i jejich významy. Hlavním tématem sbírky je básníkovo stáří, které popisuje se značnou sebeironií, humorem a nadsázkou – jak už napovídá motto a taktéž poslední dvojverší básně Dopad (a původně plánovaný název sbírky) „Zazpívala kostní moučka. – Zaplakala kostní dřev.“ Citujeme zde báseň Tercetto, která hlavní témata i poetické zpracování sbírky ukazuje: „1.: Chceš papíre, tu báseň, nebo ne? / 2.: Ať si to sama rozhodne. / 3.: No, nechce se mi z hlavy ven, básník je totiž nachlazen. / 1. Tak trocha rýmy nevádí mi, sneseš papíre, však ty rýmy? / 2.: Já snesu všechno, jak se ví. / 3. Tak jedem! // 1. Je to hotový.“ Jedná se o dialog mezi básníkem, papírem a básní – dalším hlavním tématem tedy, jak vidíme, je také poezie sama. Vidíme zde Hiršalovy jazykové hříčky (rýma/rýmy), motiv stáří/nemoci, který je ale ukázán v humorném světle a s nadsázkou. Lapidárnost básní je zde vystižena také v posledním verši, který báseň ukončuje humorně a stroze v oproštěné výpovědi.

3.2 Experimentální literatura, konkrétní poezie

Jak jsme se zmínili již v části Život Josefa Hiršala, o experimentální literaturu se Hiršal s Grögerovou začali zajímat začátkem 60. let, kdy píše do německého nakladatelství Suhrkamp a prosí o zaslání sbírky Hanse Magnuse Enzensbergera *Landessprache*. Později přepisují experimentální texty ze zahraničních periodik, čtou a taktéž překládají teoretické stati (zejm. Maxe Bense, představitele tzv. stuttgartské skupiny) a později se pokouší o vlastní texty v tomto duchu, jak píše Grögerová: „A tak se poprvé pouštíme do společných textů. Některé vytváříme podle systematiky Maxe Benseho (gramatické, logické, stochastické texty a intertexty), u jiných vymýšlíme metody a postupy sami (vznik textu, přísloví, partitury, portréty, mikrogramy, koacerváty, syngamické texty a objektáže). Vlastně spíš vynalézáme, než básníme“ (Grögerová – Hiršal 2007: 317). Tyto texty, tvořené v prvních dvou letech 60. let, vyjdou až v roce 1968 v Československém spisovateli pod názvem *JOB-BOJ*.

V Doslovu sbírky *JOB-BOJ* Hiršal s Grögerovou píše: „Její vznik byl podmíněn několika faktory. Dva z nich je možno označit za nejdůležitější. Autoři se zabývali

dost intenzivně činností překladatelskou a zajímala je proto jejich mateřština nejen jako nástroj, ale i jako materiál. Chtěli se pokusit o jeho průzkum z jiného úhlu, než se dosud v poezii dělo, předvést jeho struktury, odhalit jeho groteskní a absurdní momenty, přesvědčit se o jeho možnostech asociačních a absorpčních, ukázat jeho přednosti i vady a provést nepřímo kritiku jak jeho estetiky, tak jeho schopností reprodukčních. Druhým hlavním důvodem vzniku knihy byla reakce na jisté zprofanování jazyka, a to jak v oblasti veřejné, tak v oblasti umělecké. Pranýřovat absurditu frází i senilitu jistých romanticko-poetických útvarů, přežívajících z minulosti do současnosti. Dokázat, že moment morálního zneužití řeči je nutno hledat především v oslabování jejích komunikačních možností, v rafinovaném sentimentizování určitých, beztak již sentimentálních výrazů a frází a tím nepřímo naznačit úzký vztah mezi literárním kýčem a politickým násilím“ (Grögerová – Hiršal 1968: 129). Samotný název je nápaditý nejen z hlediska na první pohled viditelného odkazu k biblické postavě a spojením se slovem „boj“, ale jedná se také o odkaz ke křestním jménům obou autorů, Bohumila – Josef. Sbíрка je rozdělena do několika částí, přičemž každá část využívá jiných experimentálních metod, na něž upozorňují již názvy oddílů (např. Gramatické texty, Logické texty, Koacerváty či Mikrogramy). V celé sbírce této umělé poezie, kde Hiršal a Grögerová využívají nejen zkušenosti s překladem, jak můžeme číst v citátu výše, ale také umění obraznosti a hry s jazykem a vizuální podobou, dochází k uvolňování a rozměňování slov a jejich významů. Tímto rozměňováním a izolováním jednotlivých složek (básnického) jazyka se snaží dobrat jakési obecné a univerzální poetiky. Bohumil Doležal v recenzi na toto dílo v časopise *Tvář* přímo mluví o tom, že Hiršal s Grögerovou tady „předkládají čtenáři přímo jakousi učebnici ‚experimentální poezie‘, průřez řadou možností, jak v jejím duchu pracovat s jazykem.“⁴ Dále Doležal mluví o zálibě v grotesknosti a užívá přímo výrazu „groteskní klaunerie“.

Později přijímají pozvání na zahraniční mezinárodní semináře a výstavy konkrétního, vizuálního i auditivního umění, roku 1964 do Oxfordu na výstavu s názvem *The First International Exhibition of Concrete and Kinetic Poetry*, o rok později na výstavu do Stuttgartu pořádanou Maxem Bensem *Konkrete Poesie International* a do Londýna na výstavu *Between Poetry and Painting*. V roce 1968 se účastní posledních výstav, např. *Forum* ve Stuttgartu, *Visuelle Poesie* v Karlsruhe,

⁴ Doležal, Bohumil. Podařený experiment, *Tvář*, 1968, č. 1, s. 57–58.

Internationale visuelle Poesie v Alpbachu, Konkrete und visuelle Poesie v Hofu a dalších, kde všude prezentují své experimentální texty.

Také se snaží o prohloubení vědomí a představení experimentálního umění i u nás a v roce 1962 pořádají veřejné přednášky v pražském Mánesu, které nesou názvy O filosofii jazyka, statistické estetiky a současném literárním experimentu a O poezii přirozené a umělé. Obě přednášky později vyjdou časopisecky či ve sbornících. Později se zúčastní také autorského večera experimentální poezie a pořádají další přednášky (s Jiřím Kolářem a Ladislavem Novákem v Památníku národního písemnictví přednášku O nových druzích poezie), v Redutě přednášejí částí sbírky *JOB-BOJ*, pro pražskou Violu tvoří pořad z experimentální poezie *Bestiarium*.

Hiršal s Grögerovou také uspořádávají sborníky experimentální poezie – v roce 1967 v Památníku národního písemnictví vychází sborník ke stejnojmenné výstavě *Báseň, obraz, gesto, zvuk: Experimentální poezie 60. let*, do kterého přispívají také textem O poezii přirozené a umělé a Mechanickými texty ze sbírky *JOB-BOJ*. Ve stejném roce vychází v Odeonu také jimi uspořádaný sborník *Experimentální poezie*, ke kterému napsali také komentář. Uspořádávají také sborník české experimentální poezie *Vrh kostek. Česká experimentální poezie*, který se dočká vydání až v roce 1993 v nakladatelství Torst.

Koncem 60. let postupně opouštějí experimentální tvorbu a začínají tvořit spíše vzpomínkovou tvorbu v podobě koláží. Grögerová o tomto odklonu od experimentu píše: „– konkrétní poezii dnes dělá kdekdo. Akce stíhá akci, jedna publikace vychází za druhou, časopisy rostou jak houby po dešti a stejně tak rychle hynou, jedna výstava střídá druhou. Už hezky dlouho posíláme, uveřejňujeme a čteme vlastně starší texty – a to nás nebaví –, protože nové už nepíšeme. Nechali jsme toho v pravý čas, vývoj se konkrétní poezií nezastavil; už delší dobu pomýšlíme na novou syntézu, obohacenou prací se slovem a všemi vizuálními a fonetickými aspekty moderního literárního experimentu –“ (Grögerová – Hiršal 2007: 942).

3.3 Vzpomínková tvorba

„Neznám jediný smyšlený příběh, byť by byl dokonale epicky zpracovaný, který by mne upoutal víc než prostý dokument,“ píše Bohumila Grögerová v knize

Klikyháky paměti.⁵ Na konci 60. a zejména v letech 70. autorská dvojice Hiršal – Grögerová ustupuje od experimentální literatury a uchyluje se k tvorbě „dokumentární“. Ovlivňuje je kolážová tvorba Jiřího Koláře a láká je prostý záznam dějů, vzpomínek, ale i asociací a nálad.

3.3.1 Trojcestí

Tak vznikají texty *Mlým*, *Kolotoč* a *Preludium*, které v 80. letech vycházejí samizdatově a oficiálně jsou vydány společně jako triptych pod názvem *Trojcestí* v roce 1991.

V polovině 70 let vzniká text *Preludium*, kde autoři zapisují každodenní záznamy od 9. února do 30. března roku 1975, jak napovídá podtitul Padesát záznamů z pětasedmdesátého. Paralelně se tu střídají části psané Josefem Hiršalem a části psané Bohumilou Grögerovou (podobně tomu bude později také v *Letu let*). V záznamech se objevuje vše, co je během všech těchto dnů potkalo či mohlo potkat: záznamy skutečné či smyšlené, stejně jako dopisy, nálady, impresy, seznamy knih a výpisky z četby, dialogy aj. Jak v doslovu *Trojcestí* píše Vladimír Novotný, texty *Preludia* nejsou čistě formální hrou, ale „ve všech textech je tu obsaženo autorské přání ,obejmout se s časem, zápasit s časem, nechat si od času požehnat‘...“⁶

Básnická próza *Mlým*, která se dočkala také německého překladu, vznikla v letech 1975–1976 a byla inspirována reálným pobytem autorů na starém mlýně v Rokycanech. V této próze autoři tematizují i vlastní metodologii tvorby a na rozdíl od předchozího textu, kde je přesně rozdělena část Hiršala a část Grögerové, se zde (stejně jako v následujícím textu *Kolotoč*) rozdíly stírají a autora často nelze přesně určit.

Třetí část, *Kolotoč* (texty z let 1977–1979), která vzpomíná na chvíle strávené v Paříži, tematizuje postupy a možnosti experimentální poezie – vzhledem k politické situaci v 70. letech zde autoři popisují pocit přepychu, kdy můžou v soukromí psát, co chtějí. Pokud jsme v předchozím textu nebyli často schopni autora rozpoznat, zde to bude ještě těžší – výroky se často střídají a role se obracejí – jako na kolotoči. Vzhledem k tomu, že tento text se kromě kolážové techniky blíží

⁵ Grögerová, Bohumila. *Klikyháky paměti*. Praha: Concordia, 2005, s. 70.

⁶ Novotný, Vladimír. Hiršal aneb Experimentální texty po Daidalovsku. In *Trojcestí*, Praha: Mladá fronta, 1991, s. 284.

také konkrétní poezii, mluví Vladimír Novotný dokonce o jakési „konečné bilanci jedné metody či aspoň jedné její vývojové fáze“.⁷

3.3.2 Píseň mládí

Ve dvou částech vychází próza *Píseň mládí* (1. takt 1984, 2. takt 1986), taktéž samizdatově, souborně potom v roce 1986 samizdatově v Krameriově expedici a ve stejném roce v exilovém nakladatelství Sixty-Eight Publishers. Oficiálně vyšla kniha souborně v Odeonu v roce 1991. Tématem jsou Hiršalovy vzpomínky na dětství a první básnické pokusy. Na neobvyklou formu této knihy upozorňuje Hiršal již v jejím předznamenání, když píše, že kniha „klade neúměrné nároky na tvou [čtenářovu] trpělivost.“ Prostý text knihy totiž tvoří pouhých 7 stran, zbytek jsou poznámky k textu a poznámky k poznámkám – poznámek je 57, poznámek k poznámkám pak celých 159. Tento třívrstvý text tedy neustále nutí čtenáře přemýšlet a vracet se a vzpomínat na vše, co již přečetl – nutí jej spolupracovat. „Na vlastní oči a vlastníma rukama se v tomto labyrintu každý může přesvědčit, že jeden život a jedno mládí obsahuje potenciálně nekonečné množství životů a příběhů, že ty životy i příběhy spolu souvisejí i nesouvisejí jako osoby, které prostorem knihy procházejí a nesou si s sebou každá nekonečné množství potenciálních příběhů, mládí a životů. Že nakonec přestává záležet na tom, čím příběh se tu právě vypráví, jako by každý příběh mohl patřit každému z nás,“⁸ píše v recenzi na *Píseň mládí* Sylvie Richterová.

3.3.3 Vínek vzpomínek

Na *Píseň mládí* volně navazuje kniha *Vínek vzpomínek*, která samizdatově vychází v edici Petlice v roce 1986, o rok později v Krameriově expedici ve dvou dílech, v roce 1989 a znovu o dva roky později v nakladatelství Rozmluvy. Jsou zde zachyceny Hiršalovy vzpomínky od roku 1937 do roku 1952, které osobitě poukazují na tehdejší literární tendence a politickou situaci. Kromě vzpomínek v knize najdeme také dopisy a citace básní autorských i cizích. Hiršal zde částečně uplatňuje i své „hravé já“, a to přímo v názvu knihy – a tuto hru pak dokončuje v doslovu, kdy

⁷ Novotný, Vladimír. Hiršal aneb Experimentální texty po Daidalovsku. In *Trojcestí*, Praha: Mladá fronta, 1991, s. 285.

⁸ Richterová, Sylvie. Píseň mládí. *Svědectví*, č. 78, 1980. s. 427.

tento text banalizuje a přirovnává jej k patetickým a nevážným textům „červené knihovny“. Vrcholem této hry je pak čtyřverší, kterým Hiršal doslov *Vínku vzpomínek* zakončuje: „Vijte, vijte věnce, / dělejte pletence, / však je dosti kvítí, / ať se louka svítí!“

3.3.4 Let let

Vzpomínkovou „trilogii“ uzavírá kniha *Let let* s podtitulem *Pokus o rekapitulaci*, kterou Hiršal píše společně s Bohumilou Grögerovou. *Let let* vychází po jednotlivých částech poprvé v témže roce jako *Vínek vzpomínek* v edici *Petlice* (roky 1956–1950 a 1968), o rok později v *Krameriově expedici* (roky 1952–1955), o další rok později v edici *Petlice* s názvem *Let let III.*, ve stejném roce dvakrát v *Krameriově expedici* (roky 1956–1960 a 1961–1963), poté opět v *Petlici* a poslední roky 1965–1966 v *Krameriově expedici* roku 1990. Ve třech částech pak vychází *Let let* v letech 1993–1994 v londýnských *Rozmluvách* a následně *Mladé frontě*. První souborné a úplné vydání *Letu let* vychází až v roce 2007 v nakladatelství *Torst* s doslovem Stanislava Dvorského. Ukázky z knihy jsou publikovány také v několika časopisech, jako např. *Mladá fronta Dnes*, *Literární noviny* či *Střední Evropa*. V *Letu let* se (podobně jako předtím v textu *Mlýn*) střídají promluvy Hiršala a Grögerové, doplněné o citáty ze soudobého tisku. Se vzpomínkami autorské dvojice, s jejich pocity, náladami, obavami tvoří tato kniha ucelený dokument přibližující čtenáři autentickým způsobem dané období, jeho atmosféru, politickou situaci a je také cenným materiálem při hledání klíče k soudobé literární tvorbě nejen Hiršala a Grögerové. „Obraz, který [...] kniha načrtává, je sice založen na vyhraněném názoru i morálce, neustrnul nicméně na černobílém schématu. Jeho pravdivost je právě v nuancovaných portrétech, v postižení subtilních věcných detailů a příznačných pohledů, ale i v úsměvných charakteristikách leckteré mazanosti [...] Bez těchto pokusů ‚nechat ožít vteřinové zážitky, drobné pohyby, ze tmy vystouplá gesta‘, by *Let let* byl pouhou kronikou jednoho vzácného soukromého vztahu dvou významných osobností české kultury, zprávou o okruhu jejich zdejších i zahraničních přátel a souputníků, i o řadě dalších zajímavých tvůrců,“⁹ píše v doslovu *Letu let* Stanislav Dvorský. Dále také píše, že právě díky těmto detailům a neobvykle širokému

⁹ Dvorský, Stanislav. Doslov. In *Let let*, Praha: Torst, 2007, s. 1008.

rozhledu autorů se nejedná pouze o důležitou kroniku daných let, ale také o „mimořádný literární čin“.

3.4 Tvorba pro děti

Jak napsal Karel Milota v doslovu ke sbírce *Soukromá galerie* „[...] na rozdíl např. od poezie Jiřího Koláře či Emila Juliše, básnickových zhruba vrstevníků a v mnohém ohledu srovnatelných souputníků, je Hiršal v Galerii (a později opět v memoárových dílech) uhranut věkem nedospělosti, plným nejasných nadějí a nejasných utrpení. Pubertálnost je jednou z důležitých kategorií poetiky Galerie, kategorií analyticky pronikavou, pojímanou s ironickým odstupem, ale zároveň jímavou: dospělý básník se dívá na dávného chlapce, aniž by jím v podstatě přestával být. Možná někde tady je jednoduché vysvětlení, proč Hiršal dovedl tak jedinečně přirozeně psát pro děti: on se nepotřebuje vžívat do mládí, on v něm jednou nohou neustále je.“¹⁰ Byť jsme již výše zmínili, že tvorba pro děti byla pro Hiršala mnohdy jediným východiskem, jak oficiálně tvořit a vydělávat peníze (zejm. v 50. letech, kdy nemohl jinou tvorbu oficiálně publikovat z důvodů politických), nicméně i dle uvedeného citátu z doslovu Karla Miloty je patrné, že pro něj byla tato tvorba nesmírně přirozená a jednoduchá. Se sbírkou *Soukromá galerie* Hiršalovy texty pro děti pojí také věčnost a užívání hovorového jazyka všedního dne. Nejen Hiršalovo neustálé „pobývání“ ve světě mládí, ale taktéž jeho schopnost obraznosti a jazykové hry předurčila jeho knížky pro děti k úspěchu. Hiršal tak, jak dokázal ve svých verších (a i v pozdější tvorbě) pracovat s podobou i významy slov, psal také průvodní verše k obrázkům, písničky či říkanky pro děti. Že šlo o texty úspěšné, můžeme hodnotit také dle toho, že několik z nich se dočkalo dalších vydání – např. leporelo *Šťastně dojedl, dlouhý vláčku!*, které ilustroval Kamil Lhoták, se dočkalo druhého vydání i po téměř šedesáti letech (druhé vydání vyšlo v nakladatelství Albatros v roce 2013). Kromě zmíněného leporela vydal Hiršal také leporela *Co nám veze?* a *Snídaně v lese*, dětské verše a říkanky *Do práce nám slunce svítí* (inspirované jeho tehdejším zaměstnáním lesního manipulanta), *Vzdušné zámky*, *Ivánek a zvířátka*, texty k písním *Chvilku se dívej, chvilku si zpívej*, ke kterým hudbu složil Jan Rychlík. Neobvyklou jazykovou hravost využil Hiršal také v knížce *Co se slovy všechno poví*, plné jazykových her a hříček, kterou napsal v šedesátých letech společně s Bohumilou Grögerovou. Odrážely se v ní experimentální tendence tvorby této

¹⁰ Milota, Karel. Autentický svědek. In *Soukromá galerie*, Praha: Československý spisovatel, 1992, s. 162.

dvojice. S Jiřím Kolářem společně tvořili prózy pro děti, často přetvořené texty klasické (nejčastěji německé) literatury, např. o Enšpíglovi, baronu Prášilovi (podle textů G. A. Bürgera) či texty *Kocourkov* a jako poslední v roce 1992 *Paleček krále Jiřího*. Společně také přispěli do sborníku *Spící zámek*, ilustrovaného Cyrilem Boudou, a to pohádkami O starostech kocourkovských a Mořská obluda. Na vizuální stránku dětského čtenáře mířily texty *Malý grafik* a *Hiršalův skicák* (výbor veršů s předkreslenými obrázky od Petra Nikla) – omalovánky s průvodními verši. V roce 1962 vydal Hiršal další leporelo, tentokrát loutkové, *O zatoulaném kotěti*. Napsal i další divadelní a loutkové hry – *O kocouru, kohoutu a kose* (napsaná dle předlohy Boženy Němcové) či již zmíněný *Kocourkov*. Napsal také několik próz pro děti, např. prózu *Jana jde do školky* či *O podivné záhadě na poštovním úřadě*, kterou napsali společně s Bohumilou Grögerovou.

Kromě vydaných knih také pracoval jako redaktor ve SNDK a v časopise pro děti *Korálky*. Tvorbu pro děti nenechává stranou také při svých překladech, z němčiny přeložil básně pro děti Christiana Morgensterna, vydané v roce 1959 pod názvem *Všelijaká zvířata pro kluky i děvčata*, sesbírané ze dvou sbírek, jeho překlady Morgensternových básní pro děti také vyšly po boku jiných překladů ve výboru *Zbornaplaz aneb Adolf Born & Christian Morgenstern*.

3.5 Překlady

S překlady Josef Hiršal začal (pokud nepočítáme předchozí pokusy o překlady samostatných básní) v padesátých letech. Jeho prvním překladem byly *Šibeniční písně* německého autora Christiana Morgensterna, kterého překládal i v pozdějších letech. K překladům pomohl Hiršala dovést Jiří Kolář, jak se Hiršal zmiňuje ve *Vínku vzpomínek*: „Pak mi za nějakou dobu přinesl [Jiří Kolář] Morgensterna s vlastními pokusy o překlad a řekl: „Já tohle nepřeložím, protože neumím rýmovat, zkus toho Morgensterna přeložit ty!“ Nikdy mu za to nepřestanu být dost vděčný“ (1991: 297). Vzhledem k tomu, že v padesátých letech neměl jiné publikační možnosti, překlady (a též již výše zmíněná literatura pro děti) pro něj byla nej přijatelnějším řešením.

Josef Hiršal překládal zejména literaturu, ke které potom v šedesátých letech nejvíce tíhl, tedy literaturu experimentální, antiiluzivní, intelektuální, kde autor stejně jako Hiršal ve svých textech plně využíval jazykové hry a nové způsoby psaní.

Takto se kromě již zmíněného Christiana Morgensterna a jeho nonsensové poezii věnoval např. Helmutu Heissenbüttelovi, Ernstu Jandlovi či Hansi Carlu Artmannovi. Hiršal překládal nejen beletrii, ale také teoretické stati o experimentu a konkrétní poezii či vizuálním umění, jako příklad uvádíme texty Maxe Benseho (kniha *Teorie textů* či článek Experimentální způsoby psaní aj.) K těmto překladům také často pro porozumění kontextu psal doslovy a předmluvy či dokonce uspořádal celé výbory – Ernst Jandl – *Mletpantem, Rozvrzaný mandl* (s Bohumilou Grögerovou), Hans Carl Artmann – *Dracula, dracula* (s Bohumilou Grögerovou), Joachim Ringelnatz – *Stará láska nerezaví*, Johannes Bobrowski – *Obětní kámen* (s Bohumilou Grögerovou) aj.

Hiršal vynikal (jak už jsme výše několikrát zmínili) schopností obraznosti a uměl si pohrávat s podobami i významy slov, což z něj mimo jiné udělalo jednoho z nejuznávanějších českých překladatelů. Překládal z více než 15 jazyků, z němčiny a angličtiny, z ostatních jazyků v jazykové spolupráci. Byť Hiršal němčinu ovládal, u některých z překladů (např. poslední verze překladu *Šibeničních písní* nebo Erich Kästner) spolupracoval s Bohumilou Grögerovou, která mu připravovala podstročnický – Jak píše Bohumila Grögerová v *Letu let*: „– mám ti dělat podstročnický ke Kästnerovi. Na mysl mi nepřijde zaváhat, zdali to svedu. Jdu do toho rovnou, jako se skáče do vody –“ (2007: 145). Při překladech z jazyků, které neovládal, spolupracoval nejčastěji s Irenou Wenigovou (jugoslávská poezie), Milenou Ryšavou (čínština), Josefem Vohryzkem (švédština) a dalšími. Vzhledem k politické a ideologické situaci a postavení Josefa Hiršala v té době často nemohl být (viz bibliografie) uveden jako překladatel či spolupřekladatel a musel publikovat pod cizími jmény. Ale překládání jej uchvátilo a, jak píše v *Letu let*: „Není hlubšího prožitku a zážitku z básnického díla než při práci na jeho překladu. [...] Jak bohatou náplň dostala pro nás oba [s Bohumilou Grögerovou] Wittgensteinova věta: ‚Hranice mé řeči jsou hranicemi mého světa‘¹¹, a do jakých hloubek jsme prožívali a prožíváme všechna slova našeho rodného jazyka“ (2007: 300).

¹¹ Tato věta se také v roce 1968 objevuje jako motto v knize Hiršala a Grögerové *JOB-BOJ*.

4 Bibliografie Josefa Hiršala

Bibliografie je řazena chronologicky a rozdělena do dvou základních částí – Původní práce a Překlady. V rámci jednotlivých let jsou vždy řazena první knižní vydání (**bold**), poté práce v knihách jiných autorů (předmluvy, doslovy) a sbornících – příspěvky, ediční práce (*kurzíva*). Pokud jich je v jednom roce více, řadíme je abecedně dle titulu pramene, v překladech dle jména autora. Časopisecké příspěvky shodující se v dataci řadíme dle názvu periodika. Pokud byla některá práce otištěna víckrát, sdružujeme všechna další vydání pod jeden záznam (signalizováno znakem ►), tyto záznamy pak už znovu neuvádíme. Za tímto znakem také dále uvádíme případné překlady do jiných jazyků. Dále pak všechny části knih či básně publikované ve sbornících, časopisech či jiných knihách a taktéž texty související s daným záznamem (autorské komentáře ke knize, ukázky z knihy atd.) – tyto záznamy už pak znovu neuvádíme, avšak pokud byly otištěny v jiném roce, než ve kterém se daný záznam nachází, odkazujeme na něj pokynem „viz“ a příslušným rokem, kde je tento otisk zaznamenán. Otisk ve sborníku či jiné knize uvádíme vždy „též v:“, časopisecké otisky uvádíme „časopisecké otisky básní:“. Pokud v rámci jednoho sborníku či časopiseckého příspěvku bylo publikováno více textů Josefa Hiršala, nesdružujeme tento záznam podvojně, ale ponecháváme mu samostatný záznam v roce, kdy byl zveřejněn, a u daných textů na tyto otisky upozorníme opět znakem ► a pokynem „viz“ a daný rok. Pokud Josef Hiršal nějaký text přeložil a zároveň napsal doslov/předmluvu či jej edičně zpracoval, ponecháváme tomuto textu heslo v rámci části Překlady a v části Původní práce na něj odkazujeme pokynem „viz Překlady“ a příslušný rok. Anotace jsou vždy z obou stran vyznačeny symbolem ●. Vzhledem k tomu, že Josef Hiršal poměrně značnou část textů tvořil ve spolupráci s někým (v původních pracích s Bohumilou Grögerovou či Jiřím Kolářem; při překladech pak např. s Josefem Vohryzkem, Irenou Wenigovou či Rudolfem Lužíkem), tuto spolupráci vždy signalizujeme symbolem ■. Přímé reakce na dané texty, recenze, články či studie sdružujeme taktéž přímo k danému heslu a signalizujeme je znakem ▲ a odsazením. Texty tohoto druhu, které se neváží konkrétně k jednomu danému textu, sdružujeme na konci s nadpisem Literatura a řadíme chronologicky. Pokud báseň, doslov či předmluva nemají název, uvádíme taktéž incipity a píšeme v hranatých závorkách. Pokud někde Josef Hiršal není uveden jako autor či spoluautor či je uveden ve zkratce nebo pseudonymem, taktéž to uvádíme v hranatých závorkách. Seznam časopisů, ve

kterých Josef Hiršal publikoval, uvádíme na konci a řadíme chronologicky s uvedením příslušných let, kdy Josef Hiršal svými texty přispíval. Ediční práce a sborníky či knihy jiných autorů s příspěvky Josefa Hiršala řadíme chronologicky (pokud se jednalo o příspěvek formou překladu, signalizujeme písmenem P). Předmětový rejstřík rozdělujeme do dvou částí – klasický a překladový a řadíme jej abecedně.

Bohužel se nám nepodařilo dohledat Hiršalovy příspěvky v některých zahraničních periodikách, o kterých ale nicméně z průzkumu materiálu víme, že jeho texty na svých stránkách zveřejnili. Soupis těchto periodik tedy uvádíme zde, a to v abecedním pořadí: Akzente, Approaches, Die Sonde, Diskus, Forum, Futura, Granta, Invençao, L'Europa Letteraris, Les Lettres, Manuskripte, Modulo, Mozgó világ, Nesyo, Neue Texte, Revue Integration, Rok, Splitter, The Times Literary Supolement, Typewriter Art.

Bibliografie je členěna:

- I. Původní práce
- II. Překlady
- III. Časopisy s příspěvky Josefa Hiršala
- IV. Ediční a redakční práce
- V. Sborníky a knihy jiných autorů s příspěvky Josefa Hiršala
- VI. Pseudonymy, zkratky
- VII. Předmětový rejstřík
- VIII. Předmětový rejstřík – překlady
- IX. Literatura

4.1 Původní práce

1937

Reklamní obrázek. *Mladá kultura*, roč. 4, č. 9–10, květen–červen, 1937 s. 109 [pod J. Hiršl]. • Báseň •

Po cestě. *Studentský časopis*, roč. 16, č. 6, 1937. • Báseň •

Volání do kopule. *Studentský časopis*, roč. 16, č. 9, 1937. • Báseň •

Apologetika surrealismu. *Studentský časopis*, roč. 16, č. 10, 1937. • Došlý dopis – výčitka Studentskému časopisu, že se málo věnuje surrealistickému hnutí •

1938

Ukolébavka. *Mladá kultura*, roč. 4, č. 5, leden, 1938, s. 56. • Báseň •

Zakuklená v noci. *Mladá kultura*, roč. 4, č. 8, duben, 1938, s. 101. • Báseň •

Otázka pod komínem mlh. *Mladá kultura*, roč. 4, č. 9, květen, 1938, s. 116. • Báseň •

Pozor. *Mladá kultura*, roč. 4, č. 9, květen, 1938, s. 119. • Informace o vytvoření surrealistického časopisu mladých; rubrika Literatura – Zprávy – Došlé – Různé. •

Hodina čekání odešla. *Mladá kultura*, roč. 5, č. 1, září, 1938, s. 14. • Báseň •

Kamarádi. *Mladá kultura*, roč. 5, č. 1, září, 1938, s. 16. • Poznámka o studentském surrealistickém hnutí; rubrika Literatura – Zprávy – Došlé – Různé. •

1939

Podzimní krajinou. *Studentský časopis*, č. 2, 1939. • Báseň •

Protože věřím zrcadlu ze tmy vašich očí. *Studentský časopis*, 1939. • Báseň •

Věvec večernic. *Studentský časopis*, 1939. • Báseň •

1940

Vědro stříbra: básně. Praha: Václav Petr, 1940. Edice První knížky, sv. 8, 43 stran. • Sbírká básní; obsahuje básně: Dnes ponejprv, Hrstka tmy, Na oslavu hudby, Chvilé naplnění, Prs, Stíny, Sblížení, Brzy před úsvitem, Nejblíže k podzimu, Když zemře září, Jeseň v básni, Tvých šestnáct roků, Věnované sloky, Bloudivá u listopadu, Sněží, Až budeš blízka, Milý a milá, Docela potichu, O soví noci, Verše, U jara, Červnová milá, Na polích podletí, Noc a vítr, Balada, Krásnější zatajené,

Osamělá, Milostná, Samota, Vědro stříbra. • ► též v: *Chvála slova: sborník mladé práce*. Uspořádali J. Kopecký, J. Šedivý a A. Vrbová, Praha: Melantrich, 1940. 180 stran. • Sborník básní, próz a kritických studií mladých; J. Hiršal přispěl básněmi Nejblíže k podzimu (s. 34), Osamělá (s. 35), obojí v části Pověst o milosti. • ► časopisecké otisky básní: Verše. *Národní osvobození*, roč. 17, 1946, č. 183, 11. 8., s. 4. ► Stíny. *Kritický měsíčník*, roč. 8, 1947, č. 15–16, s. 343–344.

▲ Kopecký, J. Josef Hiršal: Vědro stříbra. recenze

Báseň jeseň. *Literární noviny*, roč. 19, 1940, č. 10, s. 220. • Báseň •

viz 1942

1941

viz 1942

1942

Noclehy s klekánicí: básně. Praha: Václav Petr, 1942. Edice Erb, sv. 17, 43 stran. • Sbírkka básní; obsahuje básně: I.: Doma v dešti, Kolovrat, Starou notou, Ze sna, Údolí, II.: Dnes Bylo, Kraj duhy krůpějím, Pod cípem Noci, Je louka v rose požatá, U mlýna záhuby, III.: ***, Pohádkář, Básník, Pomátlá, IV.: Vzpomínka, Kalná malba, Pod zemí, Luna k podzimu, Proměny, V.: KRAJINA. • ► časopisecké otisky básní: Kolovrat. *Kritický měsíčník*, roč. 3, č. 10, 1940, s. 438. ► Pomátlá. *Kritický měsíčník*, roč. 4, 1941, č. 4, s. 149–150.

▲ Kopecký, J. Josef Hiršal: „Noclehy s klekánicí“. *Kritický měsíčník*, roč. 5, 1942, č. 3, s. 242–244. • Recenze •

▲ Listopad, F. Noclehy s Klekánicí. *Řád*, 1942, s. 258. • Recenze •

▲ Matys, R. Hiršalovy Noclehy s klekánicí. *Týdeník Rozhlas*, roč. 10, 2000, č. 30, 17–23. 7., s. 30. • Poznámka k rozhlasovému pořadu z básní J. Hiršala k jeho osmdesátinám 24. 7. •

1944

Do práce nám slunce svítí: Dětské verše o dříví. Červený Kostelec: J. Doležal, 1944, ilustrace K. Pekárek, 49 stran. • Poezie pro děti; obsahuje části: Dřevorubci, Povožníci, Voraři, Na pile, U truhláře, V pokoji. • ► upravené vydání – Praha: Orbis, 1949.

Studené nebe: básně. Praha: Václav Petr, 1944, Edice Lyrika, sv. 9, ilustrace A. Paderlík, obálka a úprava J. Šváb, 80 stran. • Sbíрка básní; obsahuje básně: I.: Báseň, Na kraji lesa, Vidění, Dětství, Zlehka, II.: Návrat, Ta chvilka štěstí, Koncert, Zas hudbu slyšel jsem, Večerní les, Žebráci, Hřbitov, Zabitá, Mamince, Nedělní odpoledne, Přátelé, III.: Příběh, Té druhé, Je večer již, Neumíráš a mrtva jsi, Milostná, Procházka, Setkání, Sen, Z dálky, Zimní, Tobě, Ty žiješ, Láska, Bolesti, Závěr, IV.: Člověk, Strom, Báseň ticha, Z počátku bylo, Poslední báseň. •

▲ Píša, A. M. [podepsán A.M.P.] Studené nebe. *Práce*, 14. 6. 1946. • Recenze

•

1945

Matky: Báseň. Praha: Václav Petr, 1945, ilustrace a grafická úprava A. Paderlík, 36 stran. • básnická skladba •

▲ Šnobl, J. Josef Hiršal: Matky. *Česká osvěta*, roč. 41, 1948, č. 1/2/3, leden/únor/březen, s. 130. • Recenze •

Vzdušné zámky: básně pro děti. Červený Kostelec: Doležalovo nakladatelství, 1945, ilustrace M. Kazdová, 34 neočíslovaných stran. • Poezie pro děti, obsahuje básně: Podzimní, Sen, O nemocném Jirkovi, V dešti, Na procházce, Kluci, Jednou v noci, Zimní ráno, Před spaním, Předjaří, Jarní příběh, Blízko léta, Velikonoční, Říkadlo, Jednou v neděli, v květnu, Rozhovor, V mrazu, Večer na vsi, Jitro, Za oknem, V bledém světle. • ► časopisecké otisky básní: Předjaří. *Národní osvobození*, roč. 18, 1947, č. 82, 6. 4., s. 7. ► Jednou v neděli v květnu. *Zemědělské noviny*, roč. 3, 1947, č. 109, 10. 5., s. 3.

Panu presidentovi k 28. květnu. *Svobodné slovo*, roč. 1, 1945, č. 14, 27. 5., s. 1. • Báseň •

Lidice. *Svobodné slovo*, roč. 1, 1945, č. 25, 9. 6., s. 1. • Báseň •

Literatura pro nejmenší. *Svobodné slovo*, roč. 1, 1945, č. 34, 20. 6., s. 2 • Glosa o významu výběru vhodné literatury pro děti •

Večer. *Zemědělské noviny*, roč. 1, 1945, č. 15, 20. 6., s. 3. • Báseň •

[inc. A všude, mami]. *Mladá fronta*, roč. 1, 1945, č. 42, 24. 6., s. 2. • Báseň •

Bdění. *Národní osvobození*, roč. 16, 1945, č. 48, 8. 7., s. 3. • Báseň •

[inc. A jenom ta krajina...]. *Národní osvobození*, roč. 16, 1945, č. 64, 29. 7., s. 2. • Báseň •

Pohádka. *Zemědělské noviny*, roč. 1, 1945, č. 49, 1. 8., s. 3. • Báseň •

Sova. *Zemědělské noviny*, roč. 1, 1945, č. 166, 19. 12., s. 3. • Báseň •

viz 1948

1946

Na přívozu. *Mateřídouška*, roč. 1, 1946, č. 2, 24. 1., s. 30. • Báseň •

Jindřiščina básnička. *Mateřídouška*, roč. 1, 1946, č. 5, s. 67. • Báseň •

Terezín. *Svobodný zítřek*, roč. 2, 1946, č. 5, 31. 1., s. 12. • Báseň •

Lesy volají. *Zemědělské noviny*, roč. 2, 1946, č. 138, 16. 6., s. 1. • Báseň •

viz 1940

viz 1948

1947

Ohnice: sborník současné literatury. Díl I. uspořádal K. Bednář, díl II. uspořádal K. Bednář a J. Červinka, Praha: Václav Petr, 1947, ilustrace V. Bláha. • Sborník současné literatury; J. Hiršal přispěl: I díl – básně Terezín (s. 6), Báseň (s. 7), II. Díl – báseň Příběh (s. 5–6).

Čáp. *Blok*, roč. 1, 1946/1947, č. 6, 31. 3., s. 165. • Báseň •

Z domova. *Blok*, roč. 1, 1946/1947, č. 6, 31. 3., s. 165. • Báseň •

Obraz. *Český život*, roč. 1, 1947, č. 2, s. 23. • Báseň •

K 5. květnu. *Národní osvobození*, roč. 18, 1947, č. 104, 4. 5., s. 7. • Báseň •

Zima na vsi. *Mateřídouška*, roč. 3, 1947, č. 3, s. 43. • Báseň •

Příběh o studánce. *Mateřídouška*, roč. 3, 1947, č. 6, s. 88–89. • Báseň •

Dnes, zítra ---. *Svobodné noviny*, roč. 3, 1947, č. 241, 15. 10., s. 1. • Báseň •

viz 1945

viz 1948

1948

Snídaně v lese: Verše pro děti. Praha: Orbis, 1948, ilustrace P. Tučný, 11 stran.

• Poezie pro děti • ► 2. vydání – Praha: Orbis, 1949, ilustrace J. Bureš.

Úzké cesty: verše z let 1944–1947. Praha: Václav Petr, 1948, Edice Lyrika, sv. 17, frontispice A. Padrlík, obálka V. Bláha, 70 stran. • Sbíрка básní; obsahuje básně: Historie, I.: Z nemoci, Dny šedivé, Navečer, Stmívání, Večerní, Schůzka za války, Po probdělé noci, Ranní pohled z Petřína, Den jako jiné, Předjaří, Jarní, Bez názvu, Obraz, Déšť, Dětská, Doma; II.: Cesta, Jenom tak, Noc, XXX., Čekání, Malý, malý příběh, Naděje; III.: Za mrtvým přítelem, Noční báseň, Pochod, Rodina bez matky, Pohřeb, Jiný pochod, Noc v kasárnách, Nástup, Střelnice, Zabitá holčička mluví; IV.: Stíny, Báseň, Ženě, Odpověď, Tvůj vlak již odjel, Z venkova, Návrat z koncertu, Příběh, Zrání. • ► též v: viz 1947 • ► viz 1987 ► časopisecké otisky básní: Báseň. *Volné směry*, roč. 38, č.1–2, 1942, s. 42. ► Zabitá holčička mluví. *Národní osvobození*, roč. 16, 1945, č. 46, č. 28, 15. 6., s. 1. ► Ženě. *Národní osvobození*, roč. 16. 1945, č. 120, 5. 10., s. 2. ► Déšť. *Národní osvobození*, roč. 17, 1946, č. 154, 9. 7., s. 3. ► Obraz. *Národní osvobození*, roč. 17, 1946, č. 158, 13. 7., s. 4. ► Pochod. *Národní osvobození*, roč. 16, 1945, č. 176, 11. 12., s. 3. ► Nástup. *Blok*, roč. 1, 1946/1947, č. 7, 24. 5., s. 226. ► Noc v kasárnách. *Kytice*, roč. 2, 1947, č. 4, duben, s. 157. ► Navečer. *Kritický měsíčník*, roč. 8, 1947, č. 1–2, s. 7. ► Báseň. *Národní osvobození*, roč. 18, 1947, č. 207, 5. 9., s. 3. ► Příběh. *Národní osvobození*, roč. 18, 1947, č. 273, 23. 11., s. 6. ► Den jako jiné. *Svobodné noviny*, roč. 3, 1947, č. 52, 2. 3., s. 1–2. ► Jarní. *Svobodné noviny*, roč. 3, 1947, č. 75, 29. 3., s. 1. ► Ranní pohled. *Zemědělské noviny*, roč. 3, 1947, č. 153, 2. 7., s. 2. ► Déšť. *Kolo*, roč. 12, 1948, č. 1/2, 28. 2., s. 19. ► Dětská. *Básnický almanach*, roč. 2, 1954, s. 170.

Dvě básně Josefa Hiršala. *Kytice*, roč. 3, č. 7, 1948, s. 343. • Autorské básně (Žebřík, Příběh) •

Nádraží. *Kritický měsíčník*, roč. 9, 1948, č. 7–8, s. 157–158. • Báseň •

Trest. *Kritický měsíčník*, roč. 9, 1948, č. 13–14, s. 291. • Báseň •

Řeznictví. *Kritický měsíčník*, roč. 9. 1948, č. 13–14, s. 292. • Báseň •

Keř. *Kritický měsíčník*, roč. 9, 1948, č. 13–14, s. 291–292. • Báseň •

Tři krátké básně. *Kritický měsíčník*, roč. 9, 1948, č.13–14, s. 291. • Báseň •

Vesnické obrazy. *Národní osvobození*, roč. 19, 1948, č. 92, 18. 4., s. 6. • Báseň •

Den z listopadu. *My 48*, roč. 1, 1948, č. 41, 4. 11., s. 3. • Báseň •

1949

Červená Karkulka. Praha: Orbis, 1949, ilustrace M. Šašek, 14 stran. • Báseň pro děti •

Mastičkář: opera buffa parodie o dvou dílech na slova J. Hiršal. Praha: Městská divadla pražská, 1949. • Libreto k opeře E. F. Buriana napsáno podle staročeských textů •

O kohoutkovi a slepičce. 1949. • Hra pro děti •

1954

viz 1948

Šťastně dojed', dlouhý vláčku! Praha: SNDK, 1954, edice Knížnice pro nejmenší, ilustrace K. Lhoták, 11 stran. • Leporelo – průvodní verše pro děti • ► 2. vydání – Praha: Albatros, 2013.

▲ Kubíčková, K. Vrací se kouzelné leporelo. *Mladá fronta Dnes*, roč. 24, 2013, č. 203, 31. 8., příl. Víkend, s. 31. • Zpráva o novém vydání knihy •

▲ Kadlecová, K. Strach nad Los Angeles: pelmel aneb Co musíte a nesmíte vidět a slyšet a číst. *Reflex*, roč. 24, 2013, č. 39, 26. 9., s. 55. • Různé glosy, mj. o leporelu J. Hiršala a K. Lhotáka Šťastně dojed', dlouhý vláčku •

▲ Kopáč, R. Šedesát let dlouhý vláček. *Týdeník Rozhlas*, roč. 23, 2013, č. 42, 8. 10., s. 18. • Recenze reedice leporela se závěrečným povzdechem nad neexistujícími sebranými spisy J. Hiršala •

1955

Jana jde do školky. Praha: Československý spisovatel, 1955, ilustrace K. Lhoták, 61 stran. • Próza pro děti •

Chvilé. Lidová demokracie. Roč. 11, 1955, č. 1955, č. 68, 20. 3., s. 5. • Báseň •

1956

Lhoták, K. *Z dějin ponorky, torpéda a potápěcích strojů.* Praha: SNDK, 1956, doslov J. Hiršal, 185 stran. • Doslov [inc. Jako při každém lidském vynálezu...], s. 182–186.

•

Život je všude: almanach z roku 1956. Samizdat, 1956, sestavili J. Hiršal a J. Kolář.
• s J. Kolářem • Samizdatový sborník neoficiální literatury 50. l.; J. Hiršal příspěvek
Čtyři básně v próze a čtyři ve verších (s. 116–126) • ► Praha: Litomyšl: Paseka,
2005, k vydání připravili K. Ondřejová a S. Wimmer, doslov M. Špirit.

Z dětství. *Básnický almanach*, roč. 4, 1956, s. 204–208. • Báseň •

Chlapec a hvězdy: nad novou knihou veršů Jaroslava Seiferta k obrazům a obrázkům
(Josefa Lady). *Zlatý máj*, roč. 1, 1956/1957, č. 3, prosinec 1956, s. 89–90. • Recenze
knihy J. Seiferta Chlapec a hvězdy •

viz 1959

1957

Povinnost, práce a poslání básníka: na okraj knihy Jiřího Koláře: Mistr Sun o
básnickém umění. *Knižní novinky*, roč. 6, 1957, č. 12, 21. 3., s. 4. • Recenze knihy J.
Koláře Mistr Sun o básnickém umění •

1958

Písnička. *Rudé právo*, roč. 38, 1958, č. 227, 17. 8., s. 4. • Báseň •

1959

Co nám veze? : pro předškolní věk. Praha: SNDK, 1959, ilustrace E. Landrová,
13 stran. • Leporelo – J. Hiršal napsal průvodní verše pro děti •

Kocourkov. Praha: SNDK, 1959, edice Klub mladých čtenářů, ilustrace C. Bouda,
vysvětlivky a doslov napsala B. Grögerová, 168 stran. • s J. Kolářem • Divadelní hra
pro mládež zpracovaná podle starých německých textů • ► 2. vydání – Praha:
Albatros, 1993. ► německy jako *Geschichten aus Schilda*, Praha: Artia, 1961,
přeložila E. Glaserová. ► Kapitola z knihy „Kocourkov“. *Zlatý máj*, roč. 1,
1956/1957, č. 3, prosinec, 1956, s. 83–84. • Ukázka z knihy •

▲ Hauser, P. Zamyšlení nad Kocourkovem. *Zlatý máj*, roč. 4, 1960, č. 6,
červen, s. 273–274. • Recenze •

▲ Janáček, P. Hiršalův a Kolářův Kocourkov. *Lidové noviny*, roč. 6, 1993, č.
182, 9. 8, s. 6. • Recenze •

1960

O podivuhodném životě mudrce Ezopa, který rozuměl řeči ptáků, zvířat,

hmyzu, rostlin i věcí. Praha: SNDK, 1960, doslov a poznámky napsala B. Grögerová, ilustrace K. Souček, 115 stran. • s J. Kolářem • Próza pro děti zpracovaná podle Sborníku prostějovského z r. 1557 a starých českých textů •

1961

Ivánek a zvířátka. Praha: SNDK, 1961, ilustrace O. Pavalová, 28 stran. • Poezie pro děti •

▲ Šnobl, J. Knížka pro nejmenší děti. *Nové knihy*, 1962, č. 4, 25. 1., s. 2. • Recenze •

1962

Chvilku se dívej, chvilku si zpívej. Praha: SNDK, 1962, hudba J. Rychlík, ilustrace M. Troup, 37 stran. • Písničky pro děti •

Enšpígl. Praha: SNDK, 1962, ilustrace K. Lhoták, doslov B. Grögerová, 130 stran. • s J. Kolářem • Próza pro děti zpracovaná podle staré německé předlohy • ► 2. vydání – Praha: SNDK, 1968. ► 3. vydání – Praha: Albatros, 1992.

▲ Vařejková, V. Enšpíglův návrat. *Brněnský večerník*, roč. 3, 1993, č. 2, 5. 1., s. 7. • recenze •

O kocouru, kohoutu a kose: maňásková komedie o 3 dějstvích podle pohádky Boženy Němcové. Praha: Dilia, 1962, 65 stran. • Loutková hra pro děti podle předlohy B. Němcové (Pohádky Boženy Němcové. Praha: Orbis, 1963) •

O podivné záhadě na poštovním úřadě. Praha: SNDK, 1962, ilustrace O. Pavalová, 49 stran. • s B. Grögerovou • Próza pro děti • ► O podivné záhadě na poštovním úřadě. *Nové knihy*, č. 19, s. 4, 1962. • Autorský komentář ke knize •

O zatoulaném kotěti: Hra o dětech a pro děti: loutkové leporelo. Praha: Orbis, 1962, doslov J. Halík, ilustrace J. Lužná, 53 stran. • Loutkové leporelo pro děti (ve stejném roce i premiéra) • ► 2. vydání – Praha: Dilia, 1962.

▲ Kryštofek, O. O zatoulaném kotěti: Také loutkáři začali. *Mladá fronta*, roč. 18, 1962, č. 214, 8. 9., s. 5. • Recenze

1964

Malý grafik. Praha: SNDK, 1964, ilustrace B. Štěpán, 15 stran. • Omalovánky s verši pro děti •

Co se slovy všechno poví. Praha: SNDK, 1964, ilustrace V. Brázdová a P. Brázda, 45 stran. ■ s B. Grögerovou • Jazykové hry a hříčky pro děti • ► 2. vydání – Praha: Portál, 2007.

▲ Sus, O. Moderní hry s jazykem – pro děti. *Rovnost*, roč. 80, 1965, č. 170, 17. 7., s. 3. • Recenze •

▲ Stich, A., *Zlatý Máj*, 1966, s. 222. • Recenze •

Konkrétní poezie: Informativní přehled. *Dějiny a současnost*. Roč. 6, č. 4, 1964, s. 2–4. ■ s B. Grögerovou • Článek o konkrétní poezii •

Málo o velké revue. *Knižní kultura*, roč. 1, č. 3, s. 96–97, 1964. • Článek o významu časopisu ReD •

Poezie textů. *Plamen*, roč. 6, č. 7, s. 72–79, 1964. ■ s B. Grögerovou • Článek •

O vizuální poezii: Rozhovor s brazilským básníkem Haroldem de Campos. *Výtvarná práce*, roč. 12, č. 8, s. 4. 1964. ■ s B. Grögerovou • Překlad a zpracování rozhovoru •

1965

Baron Prášil. O strachu i udatenství, o přízni i protivenství, o lovu i cestování, o boji i hodování, o přízni i protivenství, o lovu i cestování, o boji i hodování, řada příhod, jimiž strašil nebojácné. Praha: SNDK, 1965, ilustrace C. Bouda, doslov B. Grögerová, 183 stran. ■ s J. Kolářem • Próza pro děti zpracovaná podle knihy G. A. Bürgera *Wunderbare Reisen zu Wasser und zu Lande, Feldzüge und lustige Abenteuer des Freiherrn von Münchhausen, wie er dieselben bei der Flasche im Zirkel seiner Freunde selbst zu erzählen pflegt* • ► 2. vydání – Praha: Albatros, 1970.

▲ Stanovský, V. Baron Prášil po dvaceti letech. *Zlatý máj*, roč. 9, 1965, č. 10, říjen, s. 457. • Recenze •

Čtyři básně. Praha: UB, 1965, bibliofilské vydání. ■ s B. Grögerovou • Poezie pro děti •

Soukromá galerie: poezie z let 1957–1964. Praha: Mladá fronta, 1965, edice Cesty, sv. 68, 147 stran. • Poezie, próza; věnováno Kamilu Lhotákovi; obsahuje části: Obrazy (obsahuje: Lyrické akvarely 1–5, Malé tempery – 1. Sivá holuběnko, 2. Tancuj, tancuj, 3. Zasviť mi ty slunko zlaté, Mosaika – 1. Sobota večer, 2. Neděle

ráno, 3. Neděle večer, Tři oleje a šestiobraz – 1. Jeseň, 2. Seance, 3. Poslední Cesta, 4. Štědrovečerní hosté, Portrét na různých pozadích (Cesty prorokovy 1–6), Koláž z vlastních snímků), s. 13–73; Nálady (obsahuje: 1. Vzpomínka, 2. Návštěvou, 3. 1914, 4. V kavárně, 5. Foto Kykal, 6. Sochor na Ivy, 7. Procitlé oči, 8. Tón), s. 77–88; Sny (obsahuje: 1. Vyspravený básník, 2. Za potravou, 3. Zkouška dospělosti, 4. Okraden, 5. Králík k smrti odsouzený, 6. Pád), s. 93–110; Torso – Kresby – Skizzy (obsahuje: Torso – Srdce jedné skladby, Staré kresby I., Dramatický triptych 1–3, Skizzy 1–22), s. 115–148. • ► 2. vydání – Praha: Československý spisovatel, 1992, s doslovem K. Miloty Autentický svědek. ► časopisecké otisky básní: Sny. *Život*, Roč. 1 (22), č. 1, 2005, s. 33–34.

▲ Červenka, M. Hiršalova poezie 1947–1954. *Literární noviny*, roč. 14, 1965, č. 15, 10. 4., s. 5. • Recenze •

▲ Doležal, B. Soukromá galerie. *Tvář*, roč. 2, 1965, č. 6, červen, s. 37. • Recenze •

▲ Heřman Z. Černá světla. *Plamen*, roč. 7, 1967, č. 6, červen, s. 154–155. • Recenze •

▲ Milota. K. Autentický svědek. Doslov In *Soukromá galerie* (1992) • Doslov •

▲ Petříček, M. Obrazy z básníkovy galerie. *Nové knihy*, 1992, č. 38, 14. 10, s. 1. • Recenze •

▲ Pechar, J. Hiršalova galerie. *Literární noviny*, roč. 3, 1992, č. 48, 3–9. 12., s. 5. • Recenze •

▲ Heřman, Z. Galerista Hiršal. *Tvar*, roč. 3, 1992, č. 47, 19. 11., s. 11. • Recenze •

Morgensterův humor a hra. *Krásná literatura*, roč 1965, červenec–srpen, s. 24–25.

• Článek o pojetí umělecké tvorby jako hry Ch. Morgensterna; podepsán [-jh-]. •

Vladimír Holan. *Kulturně politický kalendář*, roč. 1965, s. 249–250, 1964. • Medailon se stručnou bibliografií a literaturou o V. Holanovi •

Český básnický experiment. *Tvář*, roč. 2, č. 1, s. 4–5, 1965. ■ s B. Grögerovou •

Článek se závěrečnou redakční poznámkou: „Přinášíme informativní článek o české experimentální poezii a několik ukázek z tvorby autorů, kteří se tímto typem poezie

zabývají. Domníváme se, že seriózní informace nejlépe přispěje k vytvoření předpokladů pro objektivní hodnocení.“ ●

Kdo co – Přísluví – Partitura – Hrob – Syngamické texty. *Tvář*, roč. 2, č. 1, leden, 1965, s. 6–9. ■ s B. Grögerovou ● Básnické texty ●

viz 1968

viz Překlady 1965

1966

Bestiarium. 1966. ■ s B. Grögerovou ● Pořad z experimentální poezie z celého světa doplněný o vlastní texty, vytvořené pro pražskou Violu ●

Slyšet se navzájem: 60 hlasů o uměleckém přednesu. Uspořádal V. Justl, Praha: Orbis, 1966, Edice malých forem, 386 stran. ■ s B. Grögerovou ● Sborník studií o uměleckém přednesu; J. Hiršal příspěvek Několik slov o fonické poezii, s. 228–231 ●

viz 1997

1967

Experimentální poezie. Praha, Odeon 1967, uspořádali, zahraniční texty přeložili, komentářem a doslovem opatřili J. Hiršal a B. Grögerová, úvod M. Jůzl, 265 stran. ■ s B. Grögerovou ● Antologie experimentální poezie.; Doslov [Pokrok literatury se může vztahovat...], s. 251–253; přispěl také texty: Syngamický text (sémantický, estetický, logický, gaméty), (s. 65–68) (s B. Grögerovou), textem Kdyby (s. 78–79), Inferno e paradiso, proposizione di tela (peklo a ráj, návrh na obraz dio – bůh arcangelo – archanděl angelo – anděl azzuro – nebe nuvola – oblak angelo custode – anděl strážce uomo – člověk tentatore – pokušitel terra – země diavolo – ďábel arcidiavolo – arcid’ábel lucifero – lucifer), (s. 166–167). ● ► Kurzíva nad sborníkem *Experimentální poezie. Nové knihy.* č. 6, s. 1, 1968. ● Recenze ●

Postavit vejce po Kolumbovi: poezie 20. století z celého světa. Praha: SNDK, 1967, uspořádali a vydali J. Hiršal a A. Brousek, ilustrace L. Fára, na tit. listu použito kresby P. Picassa, na obálce a předsádkách kreseb H. Arpa a P. Kleea, 155 stran. ● s A. Brouskem ● Výbor světové poezie 20. st. ●

Slovo, písmo, akce, hlas. K estetice kultury technického věku: výběr z esejů, manifestů a uměleckých programů druhé poloviny 20. století. Praha:

Československý spisovatel, 1967, edice Otázky a názory, sv. 63, uspořádali a vydali J. Hiršal a B. Grögerová, překlad V. Burda, doslov J. Levý, 249 stran. ■ s B. Grögerovou • Výbor esejů, manifestů a uměleckých programů z prvních patnácti let druhé poloviny 20. st.

▲ Brousek, A. Vlastní v cizím: Nad sborníkem Slovo, písmo, akce, hlas. *Literární noviny*, roč. 16, 1967, č. 39, 29. 9., s. 5. • Recenze •

Nová poezie v současném Československu. *Acta scaenographica*, roč. 7, č. 6, s. 101–103, 1967. • Přehledový článek •

Poezie nového vědomí. *Literární noviny*, roč. 16, č. 22, s. 4–5, 1967. ■ s B. Grögerovou • Rozhovor, interview V. Burda •

Malá anketa / Josef Hiršal, Jaromír Paclt, Ludmila Vachtová. *Sešity pro mladou literaturu*, roč. 2, 1967, č. 10, duben, s. 23–30. • Anketa o proměně moderních druhů a žánrů •

viz 1968

viz Překlady 1967

1968

viz 1967

JOB-BOJ. Praha: Československý spisovatel, 1968, doslov napsali J. Hiršal a B. Grögerová, 130 stran. ■ s B. Grögerovou • Experimentální poezie; kniha je rozdělena do těchto kapitol: Vznik textu (Text I, Text II, Text III, Text IV, Text V, Text VI, Staré nové, Text VII, Text VIII, Text IX Text X, Text XI, Text XII, Text XIII, Text XIV, Text XV), (s. 8–31), Gramatické texty (Sobectví, Hádka, Láska, Být = nebýt, Kdyby, Dialekt, Starý slovník, Koncovka), (s. 32–39), Logické texty (Tam tady, někdo nikdo, Kdo co, Má-li, nemá-li, budete-li, postavíte-li a budete-li), (s. 40–53), Stochastické texty (Abeceda z Odyssea, Kalendář z Máje, Mallarméovy smysly, Sandburgův kompas, Faulknerovo jablko, Morgensternova tajenka, Květy zla, Josef K. snil, Žebřík, nemorální logika, Experimentální texty), (s. 54–65), Syngamické texty (Text I sémantický, estetický, logický, gaméty, Text II sémentický, estetický, logický, gaméty), (s. 66–75), Intertexty (Zurich – Amsterdam – Paris – London – New York – Rom – Hamburg, The Observer, Die Welt, Reclamtext, B. B., Wenn je call, General dynamics, Leere leere, All saints), (s. 76–87), Objektáže (Příbuzenské vztahy, Inferno e paradiso, Bylo je bude, Selekcce, Obrácená čerpa, Emocionální

komunikace, Seismograf, Přesýpací hodiny I, Přesýpací hodiny II, Hrob), (s. 88–96), Přísloví (Text I – IV), (s. 97–105), Partitury (Text I – III), (s. 106–108), Portréty (Text I – V), (s. 109–115), Mikrogramy (s. 116–117), Koacerváty (Abeceda I, Zrcadlo, Abeceda II, Abeceda III, Had, Překlepy I, Překlepy II, Jména, Rostliny, Rovnice, Vývoj I, Vývoj II, Posun, Přesun, Zip I, Zip II), (s. 118–128); doslov [inc. *Knihy JOB-BOJ vznikala v letech 1960–1962...*], s. 129–131. • ► *JOB-BOJ*. Oddíl Intertexte. Kassel. Edition und Verlag Boczkowski, 1970. ► též v: *Concrete Poetry – A World View. Hispanic Arts* 1.3–4, Indiana University, 1968, uspořádala a úvod napsala M. E. Solt, 311 stran. ► 2. vydání – Bloomington: Indiana University Press, 1970. • Příspěvek Sobectví (Egoism), Hádka (Quarrel), (Developer), s 144–146. • ► *Between Poetry and Painting*. Londýn 1965. Ed. Jasia Reichardt. • Sborník vizuální poezie • ► *An Anthology of Concrete Poetry.*, New York: Something Else Press, 1967, uspořádal E. Williams 342 stran. • Antologie konkrétní poezie • ► *Kolloquium Nürnberg*. Norimberk, 1968. • Antologie konkrétního umění • ► *Konkrete Dichtung*. Karlsruhe, 1968. • Antologie konkrétního umění • ► *Folgende Folge aus dem Tschechischen*. Verlag Galerie Der Spiegel, Kolín nad Rýnem, 1969. • Antologie soudobé české poezie i prózy • ► für 5 für vier. Stuttgart, Kurt Weidemann, 1969. • Antologie vizuální poezie • ► *Mostra di poesia concreta*. Venezia, 1969. • Antologie konkrétní poezie • ► *Konkrete Poesie*. Amsterdam, 1970. • Antologie konkrétní poezie • ► *Muster möglicher Welten*. Wiesbaden, 1970. • Antologie věnovaná Maxi Bensovi • ► *Text – Buchstabe – Bild*. Zürich, 1970. • Antologie moderní vizuální poezie • *Text–Bilder, Visuele Poesie international*. Kolín nad Rýnem, 1972. • Antologie vizuální poezie • ► *Konkrete Dichtung*. Mnichov, Bayrischer Schulbuch–Verlag, 1972. • Antologie konkrétního umění • ► *Anthologie visuele poëzie*. Haag, 1975. • Antologie vizuální poezie • ► *Konkretna, vizuelna i signalistička poezija. Delo*, Beograd, 1975. • Antologie vizuální a konkrétní poezie • ► *Konkretna, vizuelna i signalistička poezije*. Ed. Muroljub Todorović, *Delo* 3/1975. • Antologie vizuální a konkrétní poezie • ► *Pegasovo poučení. Antologie české poezie 1945–2000*. Uspořádal P. A. Bílek, M. Huptych, J. Macháček, V. Pistorius. Praha: Paseka, 2002, edice Klub přátel poezie. Základní řada, 208 stran. • Antologie české poezie; J. Hiršal příspěvek Otevřený text – variační, s. 9. • ► viz 2015 ► viz 2017 ► ► časopisecké otisky básní, ukázky: Mallarméovy smysly. *Výtvarné umění*, roč. 16, č. 1, 1966, 31. 1., s. 41–41. Experimentální poezie. *Nové knihy*, č. 21, 21. 5., s. 6, 1968. • Článek o knize JOB-BOJ • ► *Job-Boj. Sešity pro literaturu a diskusi*, roč. 4, č. 28, 1969, únor, s. 54–54.

► viz 1965 ► viz 1987 ► viz 1993 ►

▲ Doležal, B. Podařený experiment, *Tvář*, 1968, č. 1, s. 57–58. • Komentář •

▲ Burda, V., *Sešity pro literaturu a diskusi*, 1969, č. 28. • Recenze •

Ztížená možnost dorozumění? *Listy*, roč. 1, č. 6, s. 11, 1968. • s J. Kaiserem, J. Steinerem, H. Schwab–Felischem, K. Šiktancem, J. Škvoreckým, A. Klimentem, J. Putíkem, JF. Nesvadbou • Článek o charakteru a výsledcích Setkání českých a slovenských spisovatelů se Skupinou 47 •

Josef Honys... *Dialog*, roč. 3, č. 5, s. 28, 1968. • Úvodní poznámka k ukázkám z tvorby J. Honyse •

Projev na zahájení první výstavy Sešitů. *Sešity pro literaturu a diskusi*, roč. 3, č. 23, září, 1968, s. 53–54. • Projev •

1969

Schmidt, S. J. *Člověk, stroj a báseň: racionální strategie v experimentální poezii*. Liberec: Severočeské nakladatelství v Liberci, 1969, přeložila B. Grögerová, doslov napsal J. Hiršal, 53 stran. • Doslov [inc. Problematika básnického experimentu...], s. 48–52. •

Za Josefem Honysem. *Sešity pro literaturu a diskusi*, roč. 4, č. 33, s. 52–53, 1969. • Nekrolog J. Honyse •

Henri Chopin. *Světová literatura*, roč. 14, č. 3, s. 118–119, 1969. • s B. Kolářovou • Poznámka o tzv. fonické poezii k článku H. Chopina Proč jsem autorem sonorní a otevřené poezie (s. 119–120); na s. 121–127 otištěny ukázky z jeho tvorby; překlad J. Hiršal s B. Kolářovou [podepsán J. H.]. •

viz 1968

viz Překlady 1969

1970

viz 1968

1971

Lunovis anebo Měsíčku na nebi hlubokém. Kolín nad Rýnem, 1971. ■ s B. Grögerovou • Rozhlasová experimentální hra • ► v Československém rozhlase roku 1991.

Spící zámek: Dvanáct pohádek ilustrovaných Cyrilem Boudou. Praha: Obelisk, 1971, uspořádal V. Stanovský, ilustrace C. Bouda, doslov V. Neff, 109 stran. • s J. Kolářem • Sborník 12 obecně známých pohádek v klasické i moderní verzi, J. Hiršal přispěl pohádkami O starostech kocourkovských (s. 47–50) a Mořská obluda (s. 51–54). •

1972

Zweiängiges Hörspiel. Saarbrücken, 1972. • samizdat, rozhlasová hra •

viz 1968

1975

Preludium: padesát záznamů z pětasedmdesátého. Praha: Edice Petlice, 1975, nestránkováno. ■ s B. Grögerovou • Próza, později shrnutá do souboru textů Trojcestí (viz 1991) • ► 2. vydání – Praha: Edice Petlice, 1985.

viz 1968

1976

Pohledy 1 – Literární sborník. Praha: Petlice, 1976, sestavil a úvodem opatřil V. Havel, 579 stran. ► 2. vydání – Praha: Česká expedice, 1980. • Samizdatový sborník próz básní a písňových textů, J. Hiršal příspěvek Patnáct záznamů na ukázkou, s. 233–254 •

1980

Píseň mládí. První takt. Praha srpen–září 1980, strojopis, samizdatové vydání. • Vzpomínková próza • ► 2. vydání – Praha: Edice Petlice, 1984. ► 3. vydání – Praha: Krameriova expedice, 1984. ► *Píseň mládí. Druhý takt – V bodláčí Parnasu.* Praha, říjen–listopad 1980 • Strojopis, samizdatové vydání ► 2. vydání – Praha: Edice Petlice, 1986. ► 3. vydání – Praha: Krameriova expedice, 1996. ► souborně: *Píseň mládí.* Praha: Krameriova expedice, 1986. ► 2. vydání – Toronto: Sixty–Eight Publishers, 1986. ► 3. vydání – Praha: Odeon, 1991. ► francouzsky s titulem *Bohême bohême: récit.* Paříž: Editions Albin Michel, 1991, překlad E. Abrams. ► německy s titulem *Böhmische Boheme: Dorfubenson.* Salzburg; Wien: Residenz, 1994, překlad S. Roth. ► anglicky s titulem *A Bohemian youth.* Evanston: Northwestern University Press, 1997, překlad M. H. Heim.

- ▲ Richterová, S. [podepsána jako S. R.], *Svědectví* (Paříž), 1980, č. 78, s. 425–427. ● Recenze ●
- ▲ Šlajchrt, V. Hiršalova česká vesnice. *Český deník*, roč. 1, 1991, č. 60, 30. 12., s. 5. ● Recenze ●
- ▲ Karfík, V. Píseň s vysvětlivkami. *Literární noviny*, roč. 3, 1992, č. 27, 9–15. 7., s. 5. ● Recenze ●

K 75. narozeninám Prof. Dr. Václava Černého. Uspořádal K. Pecka, A. Bělohoubek, [Sam. n.], 1980. ■ s B. Grögerovou ● Rukopis; sborník k životnímu jubileu V. Černého; J. Hiršal příspěvek Prof. dr. Václavu Černému k pětasedmdesátinám ●

- ▲ Novotný V. Óda na poznámky. *Mladá fronta Dnes*, roč. 3, 1992, č. 29, 4. 2., s. 14. ● Recenze ●

1981

Mlýn. Praha: Krameriova expedice, 1981, koláže J. Kolář. ■ s B. Grögerovou ● Próza, později shrnutá do souboru textů Trojcestí (viz 1991) ● ► 2. vydání – Praha: Edice Petlice, 1985. ► německy s titulem *Die Mühle*. Salzburg – Wien, Residenz Verlag, 1991, překlad S. Roth. ► též v: *Der Herrgott schuldet mir ein Mädchen. Tschechische Lyrik des 20. Jahrhunderts.* Připravil. L. Nezdařil a P. Demetz, Mnichov: Piper, 1994, 204 stran. ● Antologie české poezie 20. st.; příspěvek Die Mühle (Auszüge), s. 32–34. ●

1983

Kolotoč. Praha: Krameriova expedice, 1983. ■ s B. Grögerovou ● Próza, později shrnutá do souboru textů Trojcestí (viz 1991) ● ► 2. vydání – Praha: Edice Petlice, 1985.

1984

Básníci a samotáři. zaváté postavy české poezie let 1940-1980: pro generace, které se nesmějí dozvědět. Uspořádali J. Brixí, O. Fibich, Strakonice [sam. n.], 1984. ● Antologie české poezie ●

1986

Let let. Praha: Edice Petlice, 1986, 201 stran. ■ s B. Grögerovou ● Rukopis, vzpomínky z let 1956–60 a 1968 proložené komentovanými citáty z denního a jiného tisku; autorovo věnování: Milému Jungmanovi v přátelství Hiršal ● ► *Let let 1952–*

1955. Praha: Krameriova expedice, 1987. ► *Let let III*. Praha: Edice Petlice, 1988. ► *Let let 1956–1960*. Praha: Krameriova expedice, 1988. ► *Let let 1961–1963*. Praha: Krameriova expedice, 1988. ► 2. vydání – Praha: Edice Petlice, 1988. ► *Let let 1965–1966*. Praha: Krameriova expedice, 1990. ► *Let let 1*. Praha: Rozmluvy, 1993. ► *Let let 2*. Praha: Mladá fronta, 1994. ► *Let let 3*. Praha: Mladá fronta, 1994. ► *Let let: pokus o rekapitulaci* (3. vydání, souborné a doplněné – 1. úplně vydání) – Praha: Torst, 2007, doslov napsal S. Dvorský, 1046 stran. • Obsahuje tyto kapitoly: 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968. • ► německy pod titulem *Let let. Im Flug der Jahre*. Graz – Wien: Literaturverlag Droschl, 1994, přeložila J. Posset. ► časopisecké otisky, ukázky: *Let let: Pokus o rekapitulaci. Literární noviny*, roč. 1, č. 1–9, vždy s. 16, 1990. (s B. Grögerovou) • Ukázka z knihy • ► *Let let. Střední Evropa*, roč. 8, č. 27, s. 147–170, 1993. (s B. Grögerovou) • Ukázka z knihy • ► *Jasně vědomí doby grotesek a tragédií. Mladá fronta Dnes*, roč. 5, č. 95, příl. Víkend, s. 5, 1994. (s B. Grögerovou) • Komentáře ke knize *Let let*, zpracoval Jiří Peňás • ► *Z deníku spisovatele, 1. Literární noviny*, roč. 6, č. 12, s. 14, 1995. (s B. Grögerovou) • Ukázka z knihy • ► *Z deníku spisovatele, 2. Literární noviny*, roč. 6, č. 13, s. 14, 1995. (s B. Grögerovou) • Ukázka z knihy • ► *Z deníku spisovatele, 3. Literární noviny*, roč. 6, č. 14, s. 14, 1995. (s B. Grögerovou) • Ukázka z knihy • ► *Z deníku spisovatele, 4. Literární noviny*, roč. 6, č. 15, s. 14, 1995. (s B. Grögerovou) • Ukázka z knihy • ► *Z Letu let (1–3). Literární noviny*, roč. 8, č. 30–32, s. 10, 1997. (s B. Grögerovou) • Výňatky z 3. dílu vzpomínkové knihy J. Hiršala a B. Grögerové, popisující tři dny 4. sjezdu SČS • ► *Velká kavárna Slavia*. Praha: Ars bohemica: Holub & Altner: Nakladatelství Jan Hovorka pro Parnas s. r. o., 1998, uspořádal K. Holub, 172 stran. • Ukázka z díla *Let let*, s. 16–17 •

▲ Jungmann, M. Letopisná koláž dvojhlasem. *Literární noviny*, roč. 5, 1994, č. 30, 28. 7., s. 6. • Recenze •

▲ Lukeš, E. *Let let – život s poezií. Tvar*, roč. 6, 1995, č. 4, 23. 2., s. 19. • Recenze •

▲ Kotrlá, I. Josef Hiršal a Bohumila Grögerová, *Let let. Akord*, roč. 21, 1996, č. 6, červen, s. 317–319. • Recenze •

▲ Dvorský, S. Doslov. In *Let let (2007)*. • Doslov •

- ▲ Rauvolf, J. J. Hiršal – B. Grögerová, *Let let. Instinkt*, roč. 6, 2007, č. 40, 4. 10., s. 61. ● Recenze ●
- ▲ Šrut, P. Nůžky a lepidlo. *Právo*, roč. 17, 2007, č. 220, příl. Salon, č. 536, s. 2. ● Recenze ●
- ▲ Kolařík, K. Experimenty a láska. *A2*, roč. 4, č. 23, 2008, 4. 6., s. 6. ● Recenze ● ► iLiteratura [online], 12. 6. 2008.
- ▲ Kopáč, R. Psaní je jako smrt – je tvé a nikoho jiného. *Lidové noviny*, roč. 31, č. 38, 14. 2., s. 9, 2018. ● Recenze na knihy *Let let, Lístky* (B. Grögerová) a *Základní pojmy* (P. Král) ●

Vínek vzpomínek. Praha: Edice Petlice, 1986, 362 stran. ● Rukopis, autobiografické vzpomínky ● ► *Vínek vzpomínek*. Díl 1. 1937–1945. Praha: Krameriova expedice, 1987. ► *Vínek vzpomínek*. Díl 2. 1945–1952. Praha: Krameriova expedice, 1987. ► *Vínek vzpomínek*. Purley: Rozmluvy, 1989. ► 2. vydání – Praha: Rozmluvy, 1991.

- ▲ Červinka, J. Josef Hiršal: *Vínek vzpomínek* (Rozmluvy, Londýn 1989). *Akord*, roč. 16, 1990, č. 2, říjen, s. 34–36. ● Komentář ke knize ●
- ▲ Soldán, L. Voňavá kytky vzpomínek. *Lidová demokracie – Brno*, roč. 48, 1992, č. 17, 21. 1., s. 5. ● Recenze ●
- ▲ Bílek, P. Joskovy vzpomínky. *Lidové noviny*, roč. 5, 1992, č. 43, 20. 2., příl. Národní, č. 8, s. 2. ● Recenze ●
- ▲ Šulc, J. Paměť národa. *Lidové noviny*, roč. 5, 1992, č. 43, 20. 2., příl. Národní, č. 8, s. 9. ● Recenze ●
- ▲ Kautman, F. Autor odměřovaný po dávkách: Josef Hiršal: *Vínek vzpomínek* (Rozmluvy, 1991). *Práce*, roč. 48, 1992, č. 56, 6. 3., s. 5. ● Recenze ●
- ▲ Peňás, J. Vzpomínková koláž Josefa Hiršala. *Občanský deník*, roč. 2, č. 233, 1992, 5. 10., s. 5. ● Recenze ●

Sborník k nedožitým pětadesátinám Vladimíra Janouška. Sestavil a vydal J. M. Kudlička, [Sam. n.], 1986. ● Sborník k životnímu jubileu V. Janouška ●

1987

Na střepch volnosti. Almanach umlčené české poesie. Uspořádal J. Hořec (pod pseudonymem Z. Hrubý), Praha: Česká expedice, 1987, edice Asyl, sv. 16, ilustrace J. Jirásek, 275 stran, 11 grafických listů. • Antologie české poezie; J. Hiršal básně *Zed'* (s. 61), *Krocán* (s. 63) a *Děšť* (s. 64), spolu s B. Grögerovou příspěvky *Entropický text* (s. 66), *Strukturální text – adjektivní* (s. 67), *Strukturální text – substantivní* (s. 68) • ► 2. vydání – München: Obrys/Kontur, 1989. ► 3. vydání – Praha: Československý spisovatel, 1991, edice Klub přátel poezie. Výběrová řada, doslov a slovník autorů J. Hořec.

Cesta na sever. (Nostalgický záznam z pětadesátého.) *Listy (Řím)*, roč. 17, 1987, č. 3, červen, s. 41–44. • Vzpomínka na pobyt v Kodani a v Oslu v roce 1965 a na setkání s H. M. Enzensbergem a E. Hostovským •

1989

Hrabaliana: Sborník prací k 75. narozeninám Bohumila Hrabala. 1989, samizdat, sestavili M. Jankovič a J. Zumr. • Sborník k životnímu jubileu B. Hrabala; J. Hiršal příspěvek *Start Bohouše Hrabala v „letu let“ (1955–1959)*, s. 57–62 • ► 2. vydání – Praha: Prostor, 1990.

viz Překlady 1989

1990

Zemřel Jindřich Chalupecký. *Lidové noviny*, roč. 3, č. 96, s. 4, 1990, zde s přetištěním dopisu J. Chalupeckého J. Hiršalovi z 14. 6. 1968. • Nekrolog J. Chalupeckého •

Od začátků ke koncům. *Lidové noviny*, roč. 3, č. 119, s. 4, 1990. • Rozhovor, interview P. Bílek •

Café fatal. *Literární noviny*, roč. 1, č. 12, s.2, 1990. • Vzpomínkový medailon J. Koláře u příležitosti jeho opětovného vstupu do kavárny Slávie •

Tanec gnómů: na okraj nevšední básnické publikace. *Literární noviny*, roč. 1, č. 20, s. 12, 1990. • Recenze sbírky P. van Ostaijena *Tanec gnómů*, překlad I. Wernisch •

Morální rozměr poezie. *Kurýr Odeonu*, jaro, s. 8, 1990. • Rozhovor, interview [-viš-] •

Text jako báseň. *Květy*, roč. 1, č. 11, s. 4, 1990. • Rozhovor, interview Jana Bednářová •

České experimenty s Jandlovým (německým) jazykem. *Nové knihy*, č. 8, s. 2, 1990.

• s B. Grögerovou • Rozhovor, interview V. Sůva •

Směr: hlas vlastního svědomí. *Nové knihy*, č. 29, s. 8, 1990. • Rozhovor, interview M. Vacík •

Pokus, který ztroskotal: Ohlédnutí s básníkem Josefem Hiršalem. *Občanský deník*, roč. 1, č. 120, příl. Na konec týdne, č. 21, s. 5, 1990. • Rozhovor, interview V. Vavřín •

Ivan Blatný: Dovolená u Charóna. *Proglas*, roč. 1, č. 2, s. 77–87, 1990. • Rozhovory a monology s J. Hiršalem, J. Haukovou, P. Kainarovou, J. M. Tomeškem, V. Fialou a J. Šmardou •

Ten člověk ze Slavie aneb Milý pane Hiršale, nejste žádnéj stařec! *Svobodný zítřek*, roč. 1, č. 28, s. 1 a 3, 1990. • Rozhovor k 70. narozeninám, interview I. Gerová •

A léta běžela a běží... *Učitel'ské noviny*, roč. 40, č. 14, s. 12, 1990. • Rozhovor, interview J. Klempera

Josef Hiršal sedmdesátníkem. *Zlatý máj*, roč. 34, č. 7, s. 403–407, 1990. • Rozhovor, interview O. Hostovská •

viz 1986

1991

Párkař. Básnické nápodoby. Praha: Jiří Sušanka, 1991. • Řada básnických nápodob napsaných v 50. letech 20. st. • ► 2. rozšířené vydání – Praha: Mladá fronta, 1997, edice Květy poezie, 54 stran. ► 3. vydání – Praha: Dokořán, 2008. ► Řada básnických imitací... *Literární noviny*, roč. 2, č. 13, s. 10, 1991. • Poznámka k otištěnému výboru z básnických parafrází Párkař, inscenovaných na počátku 70. let v divadle Ateliér pod jménem herce: Bednář Jiří •

▲ Mlejnek, J. Hiršalovy apokryfy aneb kdo umí, ten umí. *Lidové noviny*, roč. 11, 1998, č. 2, 3. 1., příl. Nedělní LN, roč. 2, č. 1, s. 2. • Recenze •

▲ Halada, A. Ta knížka přímo voní. *Mladý svět*, roč. 40, 1998, č. 3, 13. 1., s. 43. • Recenze •

▲ Chuchma, J. Květy poezie spokojeně oslavují čtyřicátiny. *Mladá fronta Dnes*, roč. 9, 1998, č. 12, 15. 1., s. 18. • Článek k 40. výročí vydávání edice

Květy poezie nakladatelství Mladá fronta, též o sbírce Párkař vydané v této edici •

- ▲ Čunderle, M. Zjevení v pivovaře. *Literární noviny*, roč. 9, 1998, č. 5, 4. 2., s. 2. • Referát o recitaci Hiršalových básnických parodií studenty DAMU v Smíchovském pivovaře, k 40. výročí edice Květy poezie •
- ▲ Gardavský, V. Básnické podvrhy z nebásnické doby. *Plzeňský deník*, roč. 7, 1998, č. 98, 27. 4., příl. Kultura, květen, s. 20. • Recenze •
- ▲ Vladimírský, B. Pardonická identita humoristické energie. *Tvar*, roč. 9, 1998, č. 10, 1. 5., s. 15. • Recenze •
- ▲ Vojtěch, J. Půvabnou knížku s vůní hořčice vydalo nakladatelství Mladá fronta. *Haló noviny*, roč. 8, 1998, č. 304, 31. 12., s. 11. • Recenze •
- ▲ Hoffmannová, J. Parodie moderní či postmoderní. In *Intertextualita v postmodernom umení*, Nitra: Univerzita Konštantina Filozofa, Filozofická fakulta, Ústav literárnej a umeleckej komunikácie, 1999, uspořádal T. Žilka. • Srovnání Hiršalova *Párkaře* a Vieweghových *Nápadů* •
- ▲ Doležal, M. Párkař aneb virtuozyta v jemném střívků. *Týdeník Rozhlas*, roč. 27, č. 2, 2. 1., s. 11, 2017. • Článek o J. Hiršalovi a jeho souboru básnických nápodob *Párkař* •

Trojcestí. Praha: Mladá fronta, 1991, ilustrace J. Kolář, fotografie M. Resl, doslov V. Novotný, 286 stran. ■ s B. Grögerovou • Soubor již vydaných experimentálních textů; obsahuje texty Preludium (viz 1975), Mlýn (viz 1981) a Kolotoč (viz 1983). •
► viz 2015

- ▲ Novotný, V. Grögerová – Hiršal aneb Experimentální texty po Daidalovsku. In *Trojcestí* (1991), s. 279–286. • Doslov •
- ▲ Petříček, M., *Literární Noviny*, 1992, č. 1. • Recenze •
- ▲ Bílek, P. Z trojcestí všemi směry. *Mladá fronta Dnes*, roč. 3, 1992, č. 16, 20. 1. s. 6. • Recenze •

Poslední setkání. Praha: nakladatelství Q, 1991, uspořádal a vydal J. Hiršal, 71 stran. • Sborník k 21. výročí úmrtí V. Kafky; J. Hiršal také příspěvky Dopis (s. 8) a vzpomínkový článek Cestování s Vladimírem Kafkou (s. 44–49). •

S Josefem Hiršalem „na kafi“. *Amatérská scéna*, roč. 28, č. 6, s. 13–14, 16, 1991. •
Rozhovor, interview Jiří Brixí •

1992

Paleček krále Jiřího. Brno: Atlantis, 1992, ilustrace M. Grygar, doslov B. Grögerová, 166 stran. ■ s J. Kolářem • Próza pro děti •

▲ Švanda, P. Králův šašek Paleček. *Lidová demokracie*, roč. 49, 1993, č. 83, 9. 4., s. 4. • Recenze •

▲ Petříček, M. Paleček tradiční i moderní. *Tvar*, roč. 4, 1993, č. 16, 22. 4., s. 11. • Recenze •

Barborka, Z. *Poeticko-policejní konfabulace*. Plzeň, Bakalář 1992, 99 stran. • Doslov [inc. Mám velkou radost z knihy Zdeňka Barborky...], s. 97–99 •

Kraus, O. B. *Země bez Boha*. Praha: Sefer, 1992, edice Prózy, sv. 1, úvod V. Fischl, doslov J. Hiršal. • Doslov Marginálie z roku 1992, s. 139–142. •

▲ Marginálie z roku 1992. *Literární noviny*, roč. 3, 1992, č. 45, 12–18. 11., s. 8. • K otištěné ukázce před vydáním knihy •

Experiment v retrospektivě. *Iniciály*, roč. 3, č. 26, s. 26–27, 1992. ■ s B. Grögerovou • Zkrácená stať Český básnický experiment, *Tvář* 1/1965; texty z 60. let otištěny na s. 27–33 •

Přísně utajená cena: Záměr, nebo bohorovnost diletantů? *Lidové noviny*, roč. 5, č. 292, s. 5, 1992. • Rozhovor, interview J. Lukeš •

Sběratelství po italsku. *Literární noviny*, roč. 3, 1992, č. 24, s. 11. • Článek •

Kolokvium. *Literární noviny*, roč. 3, č. 41, s. 11, 1992. ■ s M. Nekulou, T. Kafkou, M. Jacobsenovou, I. Vyskočilem • Soubor příspěvků hodnotících zářijové literární setkání Praha – Berlín, pořádaném Literárním kolokviem v Berlíně–Wannsee •

Nahý člověk. *Metropolitan*, roč. 2, č. 145, s. 9, 1992. • Rozhovor o K. Bednářovi, interview M. Ležák •

Potěšilo. *Mladá fronta Dnes*, roč. 3, č. 245, příl. Víkend, s. 7, 1992. • Glosa o vydávaných knihách a autorech •

Nebráním se říkat nevím: S básníkem Josefem Hiršalem o Československu. *Mladá fronta Dnes*, roč. 3, č. 306, příl. Víkend, s. 2–3, 1992. • Rozhovor, interview V. Šlajchrt •

Orten, Pilinszky – básníci úzkosti. *Světová literatura*, roč. 37, č. 5, s. 20–21, 1992. • Článek srovnávající J. Ortena s maďarským básníkem J. Pilinszkym •

1993

Havel, V. *Antikódy*. Praha: Odeon 1993, obálka Jiří Kolář, předmluva J. Hiršal, 91 stran. • Předmluva Antikódy aneb Angažovaná artikulace absurdity, s. 188–191 •

Marysko, K.: *Podivuhodné příběhy*. Praha: Herrmann a synové 1993, předmluva J. Hiršal, 175 stran. • Předmluva [inc. Pokřiky vzlétaly k nebesům...], s. 6 •

Vrh kostek. Česká experimentální poezie. Praha: Torst, 1993, uspořádali, vydali, úvod a doslov napsali J. Hiršal a B. Grögerová, spolu s J. Kolářem opatřili portréty autorů. • s B. Grögerovou, J. Kolářem • Antologie české experimentální poezie; Slovo úvodem (s. 7–8), Slovo závěrem (s. 396), také přispěli článkem Z technologie textů (s. 283–340). •

Zákaz. *Literární noviny*. Roč. 4, 1993, č. 23. s. 1. • Báseň •

Antikódy. *Literární noviny*, roč. 4, č. 47, s. 7, 1993. • Vzpomínka na vznik stejnojmenné sbírky V. Havla •

Z cyklů. *Literární noviny*, ročník 4, 1993, číslo 47, s. 9. • Báseň •

Co se slovy všechno poví. *Vlasta*, roč. 47, 1993, č. 28, 5–9. 7., s. 8, připravila J. Bednářová. • Rozhovor o psaní pro děti, experimentální poezii •

Mluvicí obrazy. *Mladý svět*, roč. 35, č. 22, s. 14–15, 1993. ■ s B. Grögerovou • Rozhovor, interview I. Wernisch, převážně o společné překladatelské činnosti a experimentální poezii •

Týdeník 1968: Významné dílo Jiřího Koláře. *Nové knihy*, č. 6, s. 1, 1993. • Recenze výtvarného deníku J. Koláře •

Erika Abrams. *Světová literatura*, roč. 38, č. 4, s. 171, 1993. • Medailon uvádějící ukázky z tvorby na s.172–179, překlad M. Vinická; mj. o setkáních J. Hiršala s překladatelkou •

Mon, F. Polohy. *Světová literatura*, roč. 38, č. 4, s. 25, 1993. • s B. Grögerovou • Článek o vztahu J. Hiršala a B. Grögerové k tvorbě německého experimentálního

básníka; též o osobních setkáních dvojice s F. Monem •

viz 1986

viz 1998

1994

Bonjour, Monsieur Kolář. Praha: České muzeum výtvarných umění, 1994, 61 stran.

• Sborník vydaný u příležitosti 80. narozenin J. Koláře a otevření výstavy jeho díla ze sbírky J. a M. Mládkových, J. Hiršal otisk ručně psaného přání [inc. Co psát, co dát a co přát básníkovi-příteli...], s. 16. •

Svět jezdil tenkrát do Prahy. *Lidová demokracie*, roč. 50, č. 106, s. 9, 1994. ■ s B. Grögerovou • Rozhovor, interview J. Červenková •

Příkladná kulturní činnost v Německu. *Literární noviny*, roč. 5, 1994, č. 42, s. 6. ■ s B. Grögerovou • Článek •

Pražský rozhovor s Reinhardem Döhlem. *Literární noviny*, roč. 5, č. 47, s. 12–13, 1994. ■ s B. Grögerovou • Rozhovor •

Charakteristiky umělců [Josef Honys (1919–1969)], *Nová citlivost*, 1994, s. 25–26. • Medailon J. Honyse •

Život je koláž. *Nové knihy*, č. 23, s. 8, 1994. ■ s B. Grögerovou • Rozhovor, interview M. Nyklová •

viz 1986

viz 1998

1995

Auf der nämlichen Erde: eine poetische Korrespondenz von Reinhard Döhl...

Stuttgart: Verlag in der Villa, 1995, 54 stran. ■ s B. Grögerovou • Korespondence R.

Döhla s několika autory včetně J. Hiršala s B. Grögerovou • ► *Ayni Gökyüzü: auf der nämlichen Erde*. Istanbul: Aci y Ayincilip, 1997, přeložil Y. Pazarkaya.

Deset tisíc změn se znovu mění. *Lidové noviny*, roč. 8, č. 187, příl. Nedělní LN, č. 32, s. 13, 1995. • Rozhovor, interview P. Kotyk, medailon a poznámku Experiment v Letu let napsal J. Peňás •

Nepronosená děkovná řeč. *Literární noviny*, roč. 6, č. 44, s. 1, 1995. • Děkovná řeč k udělení Státní ceny České republiky za překladové dílo •

Oběti si cením víc než víry. *Mladá fronta Dnes*, roč. 6, č. 286, příl. Magazín MF Dnes 3, č. 49, s. 45–46, 1995. • Rozhovor, interview L. Verecký •

Drahý Ladislave... *Šlépěje kultury západní Moravy*, č. 7, s. 3, 1995. ■ s B. Grögerovou • Dopis (datováno březen 1995) L. Novákovi k sedmdesátinám; s překladem básně: Dubuffet Jean, Květ vousu s. 4–6. •

viz 1986

1996

Morgenstern, Ch. *Morgenstern v Čechách*. Praha: Vida vida, 1996, předmluva J. Hiršal. • Předmluva Pokušitel Christian, s. 5–6 •

Otevíral dveře do světa. *Labyrinth*, č. 4., 1996, s. 16–17. • Rozhovor, interview M. Huvar •

Ať tu jsme omylem, ať tu nastavujeme uši nebo hledáme hajzl, jsme tu pro velké naslouchání světa. Mikulov: ARC Mikulov, 1996, s. 23–34. • Rozhovor, interview M. Huvar •

Ze všeho se stane poezie. *Mosty*, roč. 5, č. 32, 1996, s. 12. • Rozhovor, interview M. Huvar •

Vzpomínka je jako báseň. *Nové knihy*, roč. 36, č. 29, s. 6, 1996. • Rozhovor, interview M. Huvar •

S vírou v mladé překládá dál. *Rovnost*, roč. 6, č. 188, 1996, s. 13. • Rozhovor o připravované antologii *NONSENS: Parafráze, paběrky, parodie, padělky*, interview M. Huvar •

1997

Báseň, obraz, gesto, zvuk: Experimentální poezie 60. let. Praha: Památník národního písemnictví, 1997, 43 stran. • Katalog ke stejnojmenné výstavě, J. Hiršal článek O poezii přirozené a umělé (s. 7–14), Text ke sbírce poeticko-policejní konfabulace, Text o Josefu Honysovi (Dialog 4. 5., 1968), Mechanické texty (■ s B. Grögerovou), Gramatické texty (■ s B. Grögerovou), Stochastické texty, Objektáže (■ s B. Grögerovou) • ► článek též časopisecky: O poezii přirozené a umělé. *Impuls*. Roč. 1, č. 6, s. 467–469, 1966.

NONSENS: parafráze, paběrky, parodie, padělky. Praha: Mladá fronta, 1997, uspořádali, vydali a přebásnili J. Hiršal a B. Grögerová, 193 stran. ■ s B. Grögerovou
● Antologie volně přebásněných děl cizích autorů ●

▲ Kopáč, R. Umět správně číst: nad Hiršalovým a Grögerové výběrem z poezie nonsensu. *Babylon*, roč. 8, č. 5, 3. 5., s. 4. ● Recenze ●

▲ Červenková, J. Chytáky na vzdělané čtenáře. *Lidové noviny*, roč. 10, 1997, č. 92, 19. 4., příl. Národní, č. 16, s. 5. ● Recenze ●

▲ Karfík, V. Nápodoby, parafráze, paběrky, parodie, padělky. *Literární noviny*, roč. 9, č. 15, 15. 4., s. 7. ● Recenze ●

▲ Langerová, M. Nonsensová míchanice. *Týden*, roč. 4, 1997, č. 29, 14. 7., s. 54. ● Recenze ●

Španělští čtenáři mají nyní šanci lépe poznat, kým je spisovatel Bohumil Hrabal. *Mladá fronta Dnes*, roč. 8, č. 11, s. 18, 1997. ● Recenze monografie B. Hrabala *V rajské zahradě trpkých plodů* vydané v katalánštině a chystané ve španělštině ●

viz 1986

viz 1998

1998

viz 1986

Básně – třásně – rohypnol. Praha – Příbram, Klokočí: Knihovna Jana Drdy, 1998, Edice současné české poezie, sv. 1, 49 stran. ● Sbíрка básní; obsahuje básně: Noc v apríli, Svízele starce, Tercetto, Ptáci a ryby, Dvakrát vnitřní dialog 1, Dvakrát vnitřní dialog 2, Strakonický dudák aneb Síla z Tyla, Růže, Dragouni, Píseň 1, Píseň 2, V důchodu, Příprava na cestu, Comment c'est, Svítání, Panta rhei, Jízda, V zakletí, Usínání, Škoda tablety, Dvojčátka 1, Dvojčátka 2, Stará bludička, Nepokojná myš 1, Nepokojná myš 2, Mateřština, Peklo, Smutný rybář, Varieté, Starý sekáč, Mlsný dědek, Pták a hák, Poezie, Festival, Nevrlý vechtr, Život, Kam tam, Návštěva, Knoflík, Dopad, Verše ze sna ● ► též v: P. Kotyk. *Bohumila Grögerová – Josef Hiršal: Rozhovor Petra Kotyka*. Praha, Středoevropská galerie a nakladatelství, 1997, edice Tête-à-tête – obsahuje sbírku *Básně – třásně – rohypnol* a dva texty Bohumily Grögerové: *Fiktivní korespondence s rakouskou básnířkou Friederike Mayröckerovou a Zelení hájové* ► *Báseň mého srdce (poezie jako výraz osobnosti)*:

rukopisy, portréty, kréda současných českých básníků. Brno: Host; Praha: Litterula, 2005, uspořádal V. Křivánek, autoři medailonků R. Candra et al., 233 stran. • Sborník rukopisů aj. soudobých českých básníků, obsahuje části I. Co je to láska, II. Srdeční krajina světa, III. Ta zeď se stává ústy, IV. Tichá kréda; J. Hiršal přispěl básní Svízele starce (s. 128). • ► časopisecké otisky básní: Panta rhei. *Literární noviny*, ročník 4/1993, číslo 42, strana 1. ► Starý sekáč. *Literární noviny*, ročník 5/1994, č. 10, strana 1. ► Ptáci a ryby. *Literární noviny*, ročník 5/1994, číslo 24, strana 1. ► Svízele starce. *Literární noviny*, ročník 5/1994, číslo 42, strana 1. ► Dopad. Noc v apríli. *Literární noviny*, ročník 9, 1998, číslo 10, strana 11. ► viz 2005

▲ Komers, P. Hiršalova sbírka odstartovala novou edici. *Lidové noviny*, roč. 11, 1998, č. 127, 2. 6., s. 12. • Poznámka k vydání sbírky •

▲ Karfík, V. Báseň. Jenom pár řádků? *Literární noviny*, roč. 9, 1998, č. 32, 12. 8., s. 5. • Recenze •

▲ Král, P. Tři způsoby, jak čelit neznámému. *Literární noviny*, roč. 9, 1998, č. 44, 4. 11., s. 1 a 12. • Soubor tří recenzí s názvy Šum a tanec (I. Diviš: Verše starého muže), Vzdorná forma (J. Hiršal: Básně – třásně – rohypnol), Noblesa a skepse (F. Listopad: Krleš) •

▲ Červenková, J. Ani poznání, ani hlásání. *Mosty*, roč. 8, 1999, č. 10, 9. 3., s. 11. • Recenze na Kotyk, P. *Bohumila Grögerová – Josef Hiršal: Rozhovor Petra Kotyka* •

Poznámka k objevu souvislostí. *Literární noviny*, roč. 9, č. 7, s. 6., 18. 2., 1998. • Recenze knihy S. Richterové *Ticho a smích* •

Malé rozloučení. *Literární noviny*, roč. 9, č. 17, 29. 4., s. 2, 1998. • Nekrolog J. Červinky •

Stáří. *Literární noviny*, ročník 9, 1998, číslo 37, strana 11. • Báseň •

Zatracenec. Noc ve špitále. Obšťasten. Slavnost. Raci a vrány. Qui est? Vstříc nic. Bolest. Sebereflexe. *Literární noviny*, ročník 9, 1998, číslo 46, strana 11. • Autorské básně •

1999

Mezi řádky = Entre les lignes: Jiřímu Pecharovi k 70. narozeninám. K vydání připravili H. Hanreich, M. Sedláčková, P. Stehlíková. Praha: Filosofia, 1999, 430

stran. ■ s B. Grögerovou • Francouzsko-český sborník k životnímu jubileu J. Pechara, J. Hiršal přispěl překladem pěti básní J. Bobrowského (s. 385–390) s úvodní gratulací. •

Přítel Ladislav Novák. *Dokořán*, roč. 3, 1999, č. 12, prosinec, s. 49–50. • Nekrolog L. Nováka •

Osobnosti bilancují, co pro ně znamenal končící rok 1999 / odpověděli Josef Hiršal, Václav Bartuška, Zdeněk Kratochvíl. *Mladá fronta Dnes*, roč. 10, č. 303, 30. 12., s. 6. • Anketa •

Pana Hrubína už zase nesou. *Neon*, roč. 0, č. 2, s. 21, 1999. • Článek, anekdota o J. Hrubínovi •

Na čem komu záleží: s Josefem Hiršalem o poezii, politice a kuchtících v čertově kuchyni. *Respekt*, roč. 10, č. 40, 1999, s. 12. • Rozhovor, interview J. Peňás •

viz Překlady 1999

2000

Koryčan, M. *Vláda slova: kořeny koření*. Praha: Torst, 2000, edice Poezie, sv. 45, doslov J. Hiršal, medailon autora M. Machovec, 145 stran. • Doslov Koryčan – hedonik – nomád, s. 133–135 •

Překládání poezie je dotváření. *Lidové noviny*, roč. 13, č. 167, 2000, s. 20. • Rozhovor, interview J. Slomek, rozhovor u příležitosti osmdesátin •

Rozloučení s básníkem H. C. Artmannem: rakouská literatura ztratila významnou osobnost poválečné moderny. *Lidové noviny*, roč. 13, 2000, č. 296, 21. 12., s. 20. • Nekrolog, též o vztazích H. C. Artmanna k české literatuře a jeho překladech české poezie •

Vážený přítelé... *Literární noviny*, roč. 11, 2000, č. 53/1, 27. 12., s. 2. • Poděkování za gratulaci k jubileu v LtN č. 31, připojena báseň Smír s poznámkou Z tvorby osmdesátiletého invalidního důchodce. •

Šedesátá léta byla výjimečná. *Mladá Fronta Dnes*, roč. 11, č. 187, 2000, s. 17. • Rozhovor, interview R. Kopáč, rozhovor o *Knižní kultuře* •

Rozhovor s Josefem Hiršalem a Bohumilou Grögerovou. *Scarabeus*, s. 123–135, 2000. ■ s B. Grögerovou • Rozhovor, interview L. Divišová, rozhovor (uskutečněný

5. dubna 2000) je součástí diplomové práce L. Divišové s názvem Experimentální poezie šedesátých let. ●

viz Překlady 2000

2001

Pátý almanach Burianovy kulturní ozdravovny, aneb Na cestách, scestích a rozcestích. Praha: Galén, 2001, edice Makropulos. ● Sborník; J. Hiršal v části Literatura Překlad básní Johanna Bobrowského, s. 385–390 ●

„Jiný druh fantazie, než je ta politická“. *Babylon*, roč. 11, 2001/2002, č. 5, 2002, s. 1 a 5. ● Rozhovor, interview J. Machonin

Co jsem na sebe vzal, to jsem dokončil. *Nové knihy*, roč. 41, č. 2, s. 4–6, 2001. ● Rozhovor, interview R. Kopáč ●

2002

Přestože žijeme současností, poetično 30. let nezmizelo. *Psí víno*, č. 23, 2002, s. 19–21. ● Rozhovor, interview R. Kopáč

2004

Něco originál. *Literární noviny*, roč. 15, č. 5, s. 1 a 10–11, 2004. ■ s B. Grögerovou ● Vybrala a úvodní poznámku (s. 1) napsala M. Platzová, výbor z dopisů zasílaných z Prahy do Paříže manželům Kolářovým mezi 25. 3. 1979 a 14. 5. 1994. ●

2005

Začátky a konce. Příbram: Knihovna Jana Drdy, 2005, uspořádal a k vydání připravil I. Wernisch, 137 stran. ● Výbor poezie J. Hiršala, obsahuje části I. O lásce z léta (básně: Předzpěv, Zpěv první, Zpěv druhý, Zpěv třetí, Zpěv čtvrtý, Zpět pátý, Dozpěv), II. Závoje smutek nevěstí (básně: Modlitba, Každícké z písni, Co říká letní báseň jeseň, Nalezení, Nocležník, Návštěvou, Dvě na přátelství, Ozvěna navečer a v říjnu, V zimě, Tři kříže, Noc básně, Na královnu Sníh, Na tvou pozdní píseň, O slunci, Blízko a blíž, Malba zlatou, Zimní pláč), III. Gustavovi (básně: I., II., III.), IV. Orten – Hrubín – Holan (básně: Jiří Orten, František Hrubín, Vladimír Holan), V. Na(e)plánované cykly (básně: Zákaz, Anticharta, 1938, Nadílka, Vyhnání z ráje, 1919, Exulant, Ach synku, Popůlnoční hmyz), VI. Básně – Třásně – Rohypnol (celá sbírka + básně: Šalba dějin, Dvě třásně, Meditace, Majitelka, Pětasedmdesát, Zatracenec), VII. Angažované básně (básně: Živago, Dětem třetího tisíciletí, 1. máj

padesátých let, Krušná sudba, Bodá a hlodá (svoboda), Ještě zní) VIII. Z různých dob (básně: 1, 2). ●

Karlík, V. *Ruce básníků = Hands of Poets*. Praha: Společnost pro Revolver Revue, 2005, edice Revolver Revue, sv. 16, úvodní text V. Karlík, doslov M. Špirit, 71 stran.

● Soubor fotografií rukou uvedených básníků, J. Hiršal s. 26–27 ► 2., rozšířené vydání: Praha: Revolver Revue, 2015, edice Revolver Revue, sv. 89.

viz 1965

2006

Jan Burian – Jitka Kulhánková: *Posezení s Janem Burianem: třicet televizních rozhovorů s neobyčejnými lidmi a o tom, co se dělo kolem*. Praha: Dokořán 2006. s. 222–231. ● Rozhovor ●

2007

Antologie české poezie. Praha: Dybbuk 2007–2009. Vybral a uspořádal kolektiv editorů ve složení S. Martínková–Racková et al., 2 svazky, předmluva L. Engelking (1. svazek), L. Kundera (2. svazek). ● Antologie české poezie, J. Hiršal v 1. díle medailon a básně Noc v apríli, Svízele starce, Ptáci a ryby, Píseň 1, Píseň 2, V zakletí, Dvojčátka, Varieté, Poezie, Život, Verše ze sna a Knoflík, s. 174–177. ●

2009

Hiršalův skicák: básně & domalovánky pro děti. Praha: Meander, 2009, edice Modrý slon, sv. 32, vybral, uspořádal a ediční poznámku napsal R. Kopáč, předkreslil P. Nikl. ● Poezie pro děti ● ► 2. vydání Praha: Meander, 2016.

▲ Garciová, D. Tak trochu jiný skicák: S Hiršalem a Niklem do světa básní. *LitEnky*, roč. 6, 2010, č. 3, 12. 1., s. 12. ● Recenze ●

Nebe – peklo – ráj: tyglík české poezie pro děti 20. století. Praha: Albatros, 2009, sestavil P. Šrámek, ilustrace A. Skálová, A. Zemanová a R. Přenosilová, 289 stran. ● Sborník poezie pro děti, J. Hiršal přispěl básněmi Koncovka (s B. Grögerovou), s. 29 – v části Nebe; Dlaždič (s. 124), Stopy v písku (s. 179) – v části Peklo; Plot (s. 252) – v části Ráj. ●

2013

Česká vizuální poezie: teoretické texty. Brno: Host, 2013, uspořádala E. Krátká, doslov napsal J. Valoch. ■ s B. Grögerovou ● Přednáška o filozofii jazyka, statistické

estetice a současném literárním experimentu (s. 43–100), Přednáška o poezii přirozené a umělé (s. 101–157), Přednáška o fonické poezii (s. 158–163), Co si myslíte o konkrétní poezii? (s. 254–257) – v části Diskuse a materiály •

Josef Hiršal: Smutné výročí: zemřel před deseti lety 15. září 2003. *Dobrá adresa*, roč. 14, 2013, č. 9, s. 48. • Otisk veršů J. Hiršala jako vzpomínka u příležitosti 10. výročí jeho úmrtí •

2015

Třídít slova: literatura a konceptuální tendence 1949–2015. Uspořádali O. Buddeus a M. Magidová, Praha: tranzit.cz, 2015. • J. Hiršal se objevuje v přílohové části, užito textů: Syngamický text (sémantický, estetický, logický, gaméty) (s. 300–301), Staré / nové (s. 304), Tam tady, někdo nikdo (s. 305), část textu Kolotoč (s. 356–358). •

2016

Znám tě tisíc let. *Týden*, roč. 23, 2016, č. 52, 19. 12., s. 44–45. • Vzpomínka J. Hiršala na setkání s J. Seifertem den před Štědrým večerem roku 1947 •

2017

Obraz a slovo v českém výtvarném umění šedesátých let. Připravila A. Pomajzlová, Brno: Barrister & Principal ve spolupráci se Západočeskou galerií v Plzni, 2017. ■ s B Grögerovou • Publikace ke stejnojmenné výstavě představuje českou výtvarnou a slovesnou tvorbu zaměřenou na vztah obrazu a písma, tj. malbu inspirovanou písmem, koláže, asambláže a objekty písmo využívající a vizuální poezii. J. Hiršal zde Vývoj II., Experimentální poezie – antologie, JOB-BOJ (s. 28–29) s průvodním komentářem •

4.2 Překlady

Die Hochzeit im Haus. Die literarischen Strömungen Tschechiens von 1968–89 mit Beiträgen zur Bildenden Kunst und Fotografie / aus dem Tschechischen von Dana Mestek ...[aj.]. P. Prouza, P. Bílek, A. Kliment, Landstrich. Eine Kulturzeitschrift, Österreich, Schärding. Passau: Stiftung Wörlen, 199?. [překlad; sborník příspěvků o výtvarném umění a české literatuře v letech 1968–89]

1958

Morgenstern, Ch. *Šibeniční písně.* Praha: SNKLHU, 1958, překlad J. Hiršal, 129 stran. ■ s B. Grögerovou [neuveдена] ● Překlad z němčiny ●

- ▲ Slomek, J. Morgenstern, jeho překladatelé a čas: verše německého básníka, známé u nás díky Josefu Hiršalovi, přeložil už před půl stoletím Egon Bondy. *Lidové noviny*, roč. 13, 2000, č. 63, 15. 3., s. 21. ● Recenze překladu ●

1959

Heine, H. *Meč a plamen: výbor.* Praha: Mladá fronta, 1962, doslov a poznámky napsal Eduard Goldstücker, překlad J. Hiršal, 128 stran. ● Překlad z němčiny ●

Morgenstern, Ch. *Všelijaká zvířata pro kluky i děvčata.* Praha: SNDK, 1959, ilustrace I. Hlavatý, překlad J. Hiršal, 75 stran. ● Volné zpracování a překlad ze dvou sbírek básní Ch. Morgensterna ●

Poe, E. A. *Zrádné srdce: výbor z díla.* sestavil J. Kolář, ilustrace K. Souček, doslov O. Vočadlo, překlad V. Nezval a kol., 671 stran. Praha: Naše vojsko, 1959. ● Překlad z angličtiny; J. Hiršal přeložil: Nejšťastnější čas (s. 11), Stance (s. 12), Večernice (s. 13), Sny (s. 14), Duchové mrtvých (s. 15–17), M.- (s. 18), Údolí neklidu (s. 23), Svatební balada (s. 24), Israfel (s. 33–34), Země snů (s. 35–37), Sonet – Zante (s. 38), Jedné v ráji (s. 40), Eulalie (s. 41), F – s S. O – d (s. 42), F. – (s. 42), Sonet – Mlčení (s. 44), Červ Dobyvatel (s. 44), Zakletý palác (s. 46), Sonet vědě (s. 49), Tamerlan (s. 49–57), Sen (s. 58), Romance (s. 59), Země víl (s. 60), Jí (s. 61), Řece (s. 62), Jezero (s. 62), Píseň (s. 64), M. L. S. (s. 68), Jí (Marii Luise Shew) (s. 84), Sen ve snu (s. 90), Sám (s. 90). ●

1960

Korostyljov, V. *Vítek – čertův kvítek.* Praha: Dilia, 1960, překlad L. Burešová. ■ s L. Burešovou, [jazyková spolupráce] ● Překlad z ruštiny; J. Hiršal přebásnil verše. ●

Americká lidová poezie. Praha: SNKLU, 1961, výbor navrhl, uspořádal, úvodem, ediční poznámkou a vysvětlivkami opatřil L. Dorůžka, překlad E. F. Burian [další překladatelé: J. Hiršal, J. Hauková, J. Joran, Z. Kožnar, S. Mareš, J. Rychlík, J. Škvorecký a L. Dorůžka, J. Valja, F. Vrba, J. Zábřana], 516 stran. • Překlad z angličtiny; sbírka lidové poezie Severní Ameriky; J. Hiršal přeložil básně: Bostonská píseň o čajovém clu, Nathan Hale, Řezba se soudky, Střelci z Benningtonu, Lovci z Kentucky, Santy Anna, John Brown, Tři sta tisíc navíc, Cumberlandští lodníci, Tažení přes Georgii, Vpřed, vpřed, vpřed (vše I. část – Zpívající dějiny), Hezká Barbra Allen, Mladá Charlotta, Krátka Polly, Dámský vějíř, Tesař, Šeredka nebo sličná Eleanor, Houští, Potulný karbaník (vše II. část – Ozvěny ze staré vlasti), El-A-Noy, Dakota, Kinkaidrovci, Starej mládenec z Lane County, Malá stará drnová chajda, Jak ses ve Státech jmenoval?, Kalifornie, Sladká Betsy z Pike, Hrozivé Černé hory (vše III. část – Na západ vede naše cesta), Texaská stezka, (IV. část – Písň sedla a divokých stád), „Letící mrak“, Deset tisíc mil v dál, Boston, Foukej, větře, Grónský rybolov, Plachetnice John Bí, Červená železná ruda, Široká Mizzouri, Co si tu počít (vše VI. část – Ta všivá loď, plná špíny), Drvoštěpův život, Plavení klád po ploveru, Kanál Erie, Řvoucí kanál (vše, VII. část – V cedrových lesích a na dravých řekách), Chudák Paddy dře na trati, Kdybych tak zhas, já nádražák, Casey Jones (vše VIII. část – Kladiva zvoní na trati), Já mám mezka ze šachty rád (IX. část – Světlo ve štolách), Odešel, Černý je mé milé vlas, Old Smoky, Běda, běda!, Nestálá láska, Malá Mohee, Údolí Rudé řeky, Má malá Pink, Chladná rosa, Vojáčku, nechceš si mne vzít? Srkala mošt stýblem slámy, Obyčejný Bill (vše XI. část – Láska sladká i trpká), Zas sám být je mý přání, Babiččina rada, Dědouš, co přišel z vřesovišť, Svatební píseň, Johnny Sands, Prokletá farmářova žena, Tkadlec Willy, Čtyři noci (vše XII. část – Není dobře člověku samotnému?), Je to stejný v celým svět, Farmář přijíždí do města, Mladík, co nechtěl plít kukuřici, Lišák, Osleplý šumař, Zázračný olej, Calomel, Úděl pijana, Alice B., Fuller a Warren, Pearl Bryanová (vše XIII. část – Malé panoptikum), Až dohoří tvá kampa, kam se dáš?, Kdo bude svědčit pro Pána? V týhle skále mi domov dal, Kosti se hnou a povstanou, Našel jsem ovci zbloudilou, Sejdi dolů, Mojžíši! Je dodnes stejnej dál, Tys dostal právo, Někdy se cejtívám jak orel, Děti, budem svobodný (vše XIV. část – Dřevěné kostely), Trapem, trapem (XV. část – Utrpení a naděje), Voják barevný brigády, Starej Shady (vše XVI. Část – Radost a zklamání), Camptownské dostiny, Lidi, co

nosej vzhůru nos, Historie vo stvoření světa, Jim Brown, Černošskej spekulant z Wall Streetu (vše XVII. část – Bavili bílé panstvo), Pták v kleci, Potlnadská báň, Chudák hoch, Karetní hra (vše XIX. část – Vysoké zdi věznice), Hinky, dinky, parlé vú, Kde jsou, Píseň o umrlčí káře, Titanik, (vše XX. část – Mezi dvěma válkami), Když chytne ženskou stesk (XXI. část – Ach blues, trpká blues), Alelujá, jsem tulák, Šlap, šlap, jen si šlapej dál (vše XXIV. část – Prach cest a silnic). ●

1962

Deset německých novel. Praha: Československý spisovatel, 1962, překlad K. Čechák a kol., svazek uspořádal a doslov napsal E. Petiška, 306 stran. ● Překlad z němčiny, J. Hiršal přeložil: Gerhart Hauptmann – Masopust, s. 139–158. ●

Kvitko, L. *Od jara do jara.* Praha: Svět sovětů, 1962, překlad J. Hiršal. ■ s J. Markovičem [jazyková spolupráce] ● Překlad z jidiš ●

Župančič, O. *Úsvity a bouře: výbor z básní.* Praha: SNKLU, 1962, edice Světová četba, sv. 276, překlad J. Hiršal, 139 stran. ■ s O. Berkopcem [jazyková spolupráce] ● Překlad ze slovinštiny ●

1963

Enzensberger, H. M. *Zpěv z potopy: výbor.* Praha: Mladá fronta 1963, edice Současné poezie, sv. 53, překlad J. Hiršal, 119 stran. ■ s B. Grögerovou [neuveдена] ● Překlad z němčiny ● ► 2. doplněné vydání – Praha: Mladá fronta, 1966.

Kästner, E. *Z malých dějin: výbor z básní.* Praha: Mladá fronta, 1963, edice Květy poezie, sv. 46, výbor uspořádala a doslov napsala J. Bodláková, překlad J. Hiršal, 145 stran. ● Překlad z němčiny ●

Krleža, M. *Balady Petrici Kerempuha.* Praha: SNKLU, 1963, překlad J. Hiršal, doslov napsal D. Karpatský, 134 stran. ■ s I. Wenigovou ● Překlad ze srbocharvátštiny ● ► 2. vydání – Praha: Mladá fronta, 1994. ► 3. vydání – Praha: BB art, 2002. ► Obsaženo též v: Planetárium: deník, básně, eseje. Praha: Big Ben Bookshop Prague: Lastavica, 2013, edice Spisy Miroslava Krleži, sv. 7.

Petrović, N. P. *Horský věnec.* Praha: SNKLU, 1963, edice Světová četba, sv. 307, překlad J. Hiršal, doslov O. Berkopce, 164 stran. ■ s O. Berkopcem [jazyková spolupráce] ● Překlad ze srbocharvátštiny ●

Enzensberger, H. M. Vznik jedné básně. *Světová literatura*, roč. 8, č. 3, 1963, s. 1–10. ■ s B. Grögerovou ● Překlad, poznámka překladatelů a medailon ●

1964

Ionesco, E. *Hry*. Praha: Orbis, 1964, edice Divadlo, sv. 67, doslov E. Uhlířová, překlad kolektiv autorů. ■ s B. Grögerovou • Překlad z francouzštiny; J. Hiršal přeložil: Improvizace Almy neboli Pastýřův chameleon (s. 45–94), Nenajatý vrah (s. 95–207). •

Morgenstern, Ch. *Palmström a Palma Kunkel*. Praha: Mladá fronta, 1964, edice Květy poezie, s. 57, překlad J. Hiršal, doslov E. Goldstücker, 172 stran. ■ s B. Grögerovou [neuveдена] • Překlad z němčiny •

Dubrovnická renesanční poezie. Praha: SNKLU, 1964, edice Světová četba, sv. 341, vybrala, uspořádala, předmluvu a poznámky napsala M. Nedvěďová, přeložil J. Hiršal, 197 stran. ■ s M. Nedvěďovou [jazyková spolupráce] • Překlad ze srbocharvátštiny •

1965

Heissenbüttel, H. *Texty*. Praha: Mladá fronta, 1965, edice Cesty, sv. 73, překlad a doslov J. Hiršal a B. Grögerová, 101 stran. ■ s B. Grögerovou • Překlad z němčiny; doslov Básník nového lidského dorozumění, s. 97–102) • ► též v: Pokoj v mém bytě – Státní pohřeb – Vodní malíř. *Tvář*, roč. 2, č. 1, leden, 1965, s. 16–17.

Morgenstern, Ch. *Beránek měsíc*. Praha: SNKLU, 1965, vybrali, přeložili a doslov napsali J. Hiršal a B. Grögerová, výtvarný doprovod z díla P. Kleea, 337 stran, 16 stran obrazové přílohy. ■ s B. Grögerovou • Překlad z němčiny; Doslov [inc. Básnická a vůbec umělecká díla...], s. 353–376. • ► 2. vydání – Praha: Odeon, 1990.

▲ Bílek, P. U knihovny s Petrem Bílkem. *Literární noviny*, roč. 24, 2013, č. 33/34, 15. 8., s. 19. • Soubor recenzí a poznámek, mj. o Hiršalových překladech básní Christiana Morgensterna •

Gunnar Ekelöf: Římské noci. *Host do domu*, roč. 65, č. 8, s. 61. ■ s J. Vohryzkem • Překlad •

Gunnar Ekelöf: Mořské téma. *Host do domu*, roč. 65, č. 8, s. 62–63. ■ s J. Vohryzkem • Překlad •

Heissenbüttel, H. Hračka 1. *Výtvarná práce*, roč. 13, č. 24–25, 1965, 18. 12., s. 10. ■ s B. Grögerovou • Překlad z němčiny •

Heissenbüttel, H. 13 vět pro malíře. *Výtvarná práce*, roč. 13, č. 24–25, 1965, 18. 12.,

s. 11. ■ s B. Grögerovou • Překlad z němčiny •

1966

Ekelöf, G. *Opus incertum*. Praha: Odeon, 1966, edice Plamen, sv. 50, překlad J. Hiršal a J. Vohryzek, doslov napsal J. Vohryzek, 166 stran, 8 stran fotografické přílohy. ■ s J. Vohryzkiem [jazyková spolupráce] • Překlad ze švédštiny •

Kästner, E. *Německé kolečko*. Praha: Odeon, 1966, edice Světová četba, sv. 369, vybrali a přeložili J. Bodláková a J. Hiršal, předmluvu napsala J. Bodláková, 190 stran. ■ s J. Bodlákovou • Překlad z němčiny •

Kortum, K. A.: *Jobsiáda. Směšnohrdinský epos*. Praha: SNKLU, 1966, edice Živá díla minulosti, sv. 46, 201 stran, překlad a poznámky J. Hiršal, doslov H. Siebenschein. • Překlad z němčiny •

Tchao Jüan–ming. *Návraty*. Praha: Odeon, 1966, vybrala, poznámku a doslov napsala M. Ryšavá, překlad J. Hiršal a M. Ryšavá, 210 stran. ■ s M. Ryšavou [jazyková spolupráce] • Překlad z čínštiny podle různých vydání • ► 2. vydání – Praha: BB art, 2003.

Zweig, S. *Marie Stuartovna*. Praha: SNKLU, 1966, edice Klub čtenářů, sv. 219, doslov J. Polišenský, překlad A. Siebenscheinová, překlad veršů J. Hiršal, 361 stran. ■ s A. Siebenscheinovou • Překlad z němčiny • ► 2. vydání – Praha: Panorama, 1993. ► 3. vydání – Praha: Academia, 2000. ► 4. vydání – Voznice: Leda, Praha: Rozmluvy, 2012.

Snímky krajiny poezie: malý výběr z jugoslávských básníků XX. století. Praha: Československý spisovatel, 1966, edice Klub přátel poezie. Malá řada. Výběr, sv. 36, sestavila I. Wenigová a D. Karpatský, překlad J. Hanzlík a kol., 171 stran. • Překlad jugoslávské poezie 20. století, J. Hiršal [zkratka Hir.] přeložil: Miroslav Krleža (básně: Soumrak na malé venkovské stanici, Nokturno, Miserere tibi, Jerusalem, Kvhevenhueller), s. 26–32; Alois Gradnik (básně: V okouzlení, Noci), s. 65–66; Igo Gruden (báseň: Dvanáctá hodina), s. 67; Anton Vodnik (básně: Čtvrtá vigilie, Hlas ticha), s. 68–69; Srečko Kosovel (básně: Proti člověku, Dej mi bolest), s. 71–72; Edvard Kocbek (básně: Němota, Věci, Stěhování, Krajina), s. 73–76; Jože Udovič (báseň: Stěží ještě slyším), s. 77; Cene Vipotnik (básně: Z těžkých dní, Jitro smutného rybáře), s. 84–86; Lojze Krakar (báseň: Odevzdání), s. 87; Ivan Minatti (Jak se ti mají přiblížit, Někoho musíš mít rád), s. 88–89; Dane Zajc (báseň: Král), s. 90; Miloš Crnjanski (básně: Hymna, Serenáda), s. 107–108; Rastko Petrović

(básně: Jediný sen, Včera a dnes), s. 116–118; Skender Kulenović (báseň: Matka Stojanka z Knežopolje), s. 148; Miodrag Pavlović (báseň: Variace o lebce), s. 161. ●

1967

Bense, M. *Teorie textů*. Praha: Odeon, 1967, překlad J. Hiršal a B. Grögerová, 133 stran. ■ s B. Grögerovou ● Překlad z němčiny ► Benseho Teorie textů. *Nové knihy*, č. 45, s. 4., 1967. ● Poznámka překladatele ●

Bobrowski, J.: *Znamení popela*. Praha: Odeon, 1967, edice Plamen, sv. 52, překlad J. Hiršal, doslov J. Hiršal a B. Grögerová, 112 stran. ■ Doslov s B. Grögerovou ● Překlad z němčiny, Doslov [inc. Právě při posledních pracích na výboru poezie...], s. 111–113 ●

Lindgren, E. *Muž bez cesty: výbor z poezie*. Praha: Mladá fronta, 1967, edice Cesty, sv. 88, překlad J. Hiršal a J. Vohryzek, doslov J. Vohryzek, 127 stran. ■ s J. Vohryzkem [jazyková spolupráce] ● Překlad ze švédštiny, ze sbírek Manne utan väg (Muž bez cesty), Sviter (Suity) a Vinteroffer (Zimní oběť) ●

Sto moderních básníků. Praha: Československý spisovatel, 1967, edice Klub přátel poezie. Výběrová řada, sv. 49, uspořádal a doslov napsal A. Kroupa, přeložil kol. autorů, bibliografii překladů zpracovala J. Najbrtová, 299 stran. ● Antologie světové poezie 20 st.; J. Hiršal přeložil: G. Ekelöf: Římské noci (■ s J. Vohryzkem), (s. 88–89), H. M. Enzensberger: Óda na nikoho (■ s B. Grögerovou), (s. 98–99) M. Krleža: Soumrak na malé venkovské stanici (■ s. I Wenigovou), (s. 161–163), Ch. Morgenstern: Zeměplaz (s. 192) ●

Bense, M. Základy statistické (informační) estetiky. *Estetika*, roč. 4, č. 1, s. 72–80, 1967. ■ s B. Grögerovou ● Překlad studie ●

Heine, H. Hymnus. *Literární noviny*, roč. 16, 1967, č. 50, s. 8. ● Překlad z němčiny ●

Bense, M. Experimentální způsoby psaní. *Sešity pro mladou literaturu*, roč. 2, č. 10, s. 15–16, 1967. ■ s B. Grögerovou ● Překlad studie ●

1968

Heissenbüttel, H. *Prohlášení nosorožce: 5. kniha textů, 3x13 víceméně povídek*. Praha: Mladá fronta, 1968., edice Cesty, sv. 99, překlad J. Hiršal a B. Grögerová, 116 stran. ■ s B. Grögerovou ● Překlad z němčiny ●

Pessoa, F. *Heteronyma*. Praha: Odeon, 1968, edice Plamen, sv. 58, vybrala a doslov napsala P. Lidmilová, překlad J. Hiršal a P. Lidmilová, 171 stran. ■ s P. Lidmilovou
● Překlad z portugalského; J. Hiršal překlad veršů ● ► 2. vydání – Praha: Odeon, 1990.

Radović, D. *Predstavte si*. Praha: SNDK, 1968, překlad J. Hiršal, ilustrace Ď. Milanović, 16 stran. ● Překlad ze srbského rukopisu Razbojnik Kadja i princezna Nadja ●

1969

Günter, G. *Plechový bubínek*. Praha: Mladá fronta, 1969, překlad V. Kafka, překlad veršů J. Hiršal, 512 stran. ● Překlad z němčiny, J. Hiršal přebásnil verše. ● ► 2. vydání – Praha: Odeon 1992. ► 3. vydání – Brno: Atlantis, 2001.

Stănescu, N.: *Jedenáct elegií*. Praha: Odeon, 1969, edice Plamen, sv. 59, přeložili a doslov napsali J. Hiršal a E. Strebingerová, 74 stran. ■ s E. Strebingerovou [jazyková spolupráce] ● Překlad z rumunštiny; Doslov Zápas a proces uvnitř slova, s. 72–73. ●

Schwitters, K. Narodil jsem se jako nemluvně (Velká živá anekdota). *Výtvarné umění*, roč. 18, č. 8, 1969, 31. 1., s. 390–390. ■ s B. Grögerovou ● Překlad ●

1970

Baroja y Nesse, P. *Boj o život*. Praha, Odeon 1970, edice Světová knihovna, překlad O. Rychlíková, překlad veršů J. Hiršal, doslov J. Forbelský, 582 stran. ■ s O. Rychlíkovou ● Překlad ze španělštiny, J. Hiršal přebásnil verše. ●

1971

Arbó, S. J. *Cervantes*. Praha: Odeon, 1971, edice Život a umění, sv. 26, překlad V. Urban, překlad veršů J. Hiršal, doslov E. Hodoušek, 355 stran. ■ s V. Urbanem ● Překlad ze španělštiny, J. Hiršal přebásnil verše. ●

Góngora y Argote de, L. *Samoty: s prozaickým doprovodem Dámasa Alonsa*. Praha, Odeon, 1971, překlad J. Hiršal a J. Forbelský, doslov J. Forbelský, 145 stran. ■ s J. Forbelským [jazyková spolupráce] ● Překlad ze španělštiny ●

Morgenstern, Ch. *Bim, bam, bum*. Praha: Československý spisovatel, 1971, edice Klub přátel poezie, základní řada, sv. 2, uspořádal a přeložil J. Hiršal, ilustrace Z. Seydl, 139 stran, 8 stran obrazových příloh. ● Překlad z němčiny ●

Sarajevo, město poezie: sborník. Praha: Odeon, 1971, edice Paměti, korespondence, dokumenty, sv. 49, uspořádal H. Tahmišćić, překlad kolektiv autorů, 2 sv., 374 stran.

- Překlad [zkratka JHi]; výbor z básní, prózy, obrazových dokumentů aj. vážících se tematicky či původem k Sarajevu; J. Hiršal přeložil: I. díl: Aga Asan-aga. Lidová píseň (■ s R. Lužíkem), s. 93; Sarajevanky pláč matku zaklínal. Lidová píseň (s R. Lužíkem), s. 110; Sluneční trůn na Principově mostě. Velimir Milošević (■ s J. Janoušovou), s. 213; Sarajevo. Ict Sarajlić (s J. Janoušovou), s. 210; Za sarajevskými plůtky. Vladimir Čerkez (s J. Janoušovou), s. 240; Sarajevo čeká partyzány. Partyzánská lidová píseň (s Lužíkem), s. 242; Nad Benhašou. Dušan Kostić (s J. Janoušovou), s. 245); II. díl: části Epická lidová poezie (259–263), Lyrická lidová poezie (265–269), vše s R. Lužíkem; Sarajevci táhnou k boji. Umihana Čajdina (■ s I. Wenigovou), s. 280; Pláč nad Bosnou. Fra Grgo Martić (s I. Wenigovou), s. 280; Musa Čazim Čatić (s I. Wenigovou), s. 289–292; Jovo Varagić (s I. Wenigovou), s. 291–292; Dmitrije Mitrović (s I. Wenigovou), s. 292; Dragutin Radulović (s I. Wenigovou), s. 293; Vladimir Gaćinović (s I. Wenigovou), s. 293; Miloš Vidaković (s I. Wenigovou), s. 294–296; Borivoje Jevtić (s I. Wenigovou), s. 300–301; Dragutin Mras (s I. Wenigovou), s. 301; Miroslav Feldman (s I. Wenigovou), s. 309–310; Ferano Alfirević (s I. Wenigovou), s. 311–312; Sait Orahovac (s Janoušovou), s. 313; Šukrija Pandžo (s J. Janoušovou), s. 314; Skender Kulenović (s I. Wenigovou), s. 315; Slobodan Galogaža (s J. Janoušovou), s. 319; Vladimir Čerkez (s J. Janoušovou), s. 320–321; Risto Tošović (s J. Janoušovou), s. 322–325; Miodrag Žalica (s J. Janoušovou), s. 328–329; Dragan Kulidžan (s J. Janoušovou), s. 330; Izet Sarajlić (s J. Janoušovou), s. 332–333; Dara Sekulićová (s J. Janoušovou), s. 333; Vojka Smiljanićová (s J. Janoušovou), s. 338; Zoran M. Jovanović (s J. Janoušovou), s. 341–345; Slavko Šantić (s J. Janoušovou), s. 350; Velimir Milošević (s J. Janoušovou), s. 351; Mario Šusko (s J. Janoušovou), s. 352. •

1972

Kocbek, E.: *Kruté kruhy*. Praha: Odeon 1972, překlad V. Kudělka, 145 stran. ■ s V. Kudělkou [jazyková spolupráce] • Překlad výboru ze slovinštiny, z pozdějších sbírek E. Kocbeka Zděšení (1963) a Zpráva (1969) [J. Hiršal neuveden] •

Poe, E. A.: *Poe, aneb, Údolí neklidu*. Praha: Československý spisovatel, 1972, edice Klub přátel poezie. Základní řada, sv. 1, roč. 20, výtvarný doprovod E. Manet, F. Tichý, J. Istler, překlad kolektiv autorů, 115 stran. • Překlad z angličtiny [J. Hiršal neuveden] •

Budai–Deleanu, I.: *Cikaniáda*. Praha: Odeon, 1972, edice Živá díla minulosti, sv. 62, překlad J. Hiršal za spolupráce E. Strebingerové, předmluva K. Krejčí, 410 stran. ■ s E. Strebingerovou [jazyková spolupráce] • Překlad z rumunštiny, J. Hiršal přebásnil verše. •

1973

Kim Si–sup. *Vyprávění z hory Kumo*. Praha: Odeon, 1973, přeložil, předmluvu napsal a poznámkami opatřil J. Bařinka, 141 stran. ■ s J. Bařinkou • J. Hiršal přebásnil verše z korejskočínšského originálu [neveden]. •

1974

Ariosto, L. *Zuřivý Roland ve vyprávění a výběru Itala Calvna*. Praha: Odeon, 1974, přeložil a komentářem doplnil J. Pokorný, 343 stran. ■ s J. Pokorným [jazyková spolupráce] • Překlad z italštiny, J. Hiršal přebásnil verše [neveden]. •

Camões de, L. *Trýzeň i útěcha: výbor z lyriky*. Praha: Odeon, 1974, edice Květy poezie, sv. 207, vybrala a přeložila P. Lidmilová, přebásnil J. Hiršal, doslov napsala Š. Grauová, 106 stran. ■ s P. Lidmilovou • Překlad z portugalštiny, J. Hiršal přebásnil verše. • ► rozšířené vydání – Praha: Mladá fronta, 1997.

Marino, G. *Polibky*. Praha: Odeon, 1974, edice Světová četba, sv. 447, vybral, přeložil a předmluvu napsal J. Pokorný, 151 stran. ■ s J. Pokorným [jazyková spolupráce] • Překlad z italštiny, J. Hiršal přebásnil verše [neveden]. •

Pchu Sung–ling. *Vyznání*. Praha: Odeon, 1974, přeložila, vysvětlivkami opatřila a doslov napsala M. Ryšavá, 196 stran. ■ s M. Ryšavou [jazyková spolupráce] • Překlad z čínštiny podle různých vydání, J. Hiršal přebásnil verše [neveden]. •

1977

Li Po. *Měsíc nad průsmykem*. Praha: Odeon, 1977, přeložila, doslov napsala, poznámkami a vysvětlivkami doplnila M. Ryšavá, 459 stran. ■ s M. Ryšavou [jazyková spolupráce] • Překlad z čínštiny, J. Hiršal přebásnil verše [neveden]. • ► 2. vydání – Praha: Vyšehrad, 2018.

1978

Prešern, F. *Můj sen šel po hladině*. Praha: Odeon, 1978, edice Světová četba, sv. 490, vybral, přeložil a předmluvu napsal V. Kudělka, 111 stran. ■ s V. Kudělkou [jazyková spolupráce] • Překlad ze slovinštiny, J. Hiršal přebásnil verše [neveden]. •

1979

Braun, V. *Zdatní synové Sisyfa*. Praha: Mladá fronta, 1979, překlad M. Jacobsenová, předmluvu napsal H. Karlach, 156 stran. ■ s M. Jacobsenovou • Překlad z němčiny, J. Hiršal přebásnil verše [pod jménem M. Jacobsenové]. •

Kochanowski, J. *Šachy*. Praha: Odeon, 1979, překlad O. Hostovská, doslov K. Krejčí, ilustrace F. Burant, 53 stran. ■ s O. Hostovskou [jazyková spolupráce] • Překlad z polštiny, J. Hiršal přebásnil verše [neuveden v 1. vydání]. • ► 2. vydání – Praha: FELIS, 1997.

▲ Hostovská, O. Překládání s Josefem Hiršalem. *Rukopis*, roč. 1, 2006, č. 2, s. 169–173. • Vzpomínky, mj. o překladu eposu J. Kochanowského •

1980

Arghezi, T. *Nápis*. Praha: Mladá fronta, 1980, edice Květy poezie, sv. 140, vybrala, přeložila a doslov napsala E. Strebingerová, 117 stran. ■ s E. Strebingerovou [jazyková spolupráce], • Překlad z rumunštiny, J. Hiršal přebásnil verše [neuveden]. •

Tasso, T. *Osvobozený Jeruzalém ve vyprávění a výběru Alfreda Giulianiho*. Praha: Odeon, 1980, přeložil, předmluvu napsal a vysvětlivkami opatřil J. Pokorný, 298 stran. ■ s J. Pokorným • Překlad z italštiny, J. Hiršal přebásnil verše [pod jménem J. Pokorného]. •

Teodorescu, V. *Nepřetržitá báseň*. Praha: Odeon, 1980, edice Plamen, sv. 80, vybrala a doslov napsala E. Strebingerová, přeložili V. Závada a E. Strebingerová, 109 stran. ■ s E. Strebingerovou, V. Zavadou • Překlad z rumunštiny, J. Hiršal přebásnil verše [pod jménem E. Strebingerové]. •

Život a skutky Estebanilla Gonzáleze. In: *Tři španělské pikareskní romány*. Praha: Odeon, 1980, přeložili a poznámkami opatřili J. Forbelský, E. Hodoušek a O. Bělič, 538 stran. ■ s J. Forbelským • Překlad ze španělštiny, J. Hiršal přebásnil verše [neuveden]. •

1981

Arendt, E. *Nad popel a čas*. Praha: Odeon, 1981, edice Plamen, sv. 84, vybrali a přeložili J. Hiršal a B. Grögerová, doslov napsal H. Karlach, 90 stran. ■ s B. Grögerovou [společně pod pseudonymem B. Geussová] • Překlad z němčiny •

1982

Pšavela, V. *Pojídač hadů*. Praha: Odeon, 1982, přeložil a doslov napsal A. Černý, 170 stran. ■ s V. A. Černým • Překlad z gruzínštiny, J. Hiršal přebásnil verše [pod jménem V. A. Černého]. •

1984

Boccaccio, G.: *Fiesolské nymfy*. Praha: Odeon, 1984, přeložila O. Hostovská, doslov napsal V. Hořký, 213 stran. ■ s O. Hostovskou • Překlad z itaštiny, J. Hiršal přebásnil verše [pod jménem O. Hostovské]. •

1985

Mírzo Tursunzóda. *Mír s vámi: výbor z veršů*. Praha: Lidové nakladatelství, 1985, vybral, přeložil, závěrečnou poznámkou a vysvětlivkami opatřil J. Bečka, ilustrace H. Melicharová, 105 stran. ■ s J. Bečkou [jazyková spolupráce] • Překlad z tádžičtiny, J. Hiršal přebásnil verše [neuveđen]. •

Vega de, L.: *Dorotea*. Praha: Odeon, 1985, přeložil a předmluvu napsal J. Forbelský, 338 stran. ■ s J. Forbelským • Překlad ze španělštiny, J. Hiršal přebásnil verše [neuveđen]. •

1986

Carducci, G. *Hněvy a smutky: výbor z poezie*. Praha: Odeon, 1986, vybral, přeložil a doslov napsal Z. Frýbort, 129 stran. ■ se Z. Frýbortem • Překlad z itaštiny, J. Hiršal přebásnil verše [pod jménem Z. Frýborta]. •

1987

Chan–Šan: *Nad nefritovou tůní jasný svit*. Praha: Odeon, 1987, přeložila s doslov napsala M. Ryšavá, 250 stran. ■ s M. Ryšavou [jazyková spolupráce] • Překlad z čínštiny, J. Hiršal přebásnil verše [pod jménem M. Ryšavé]. •

Wang Wej – Paj Siang–šan – Meng Chao–žan. *Trojzvuk*. Praha: Melantrich, 1987, přeložila, doslov napsala a poznámkami opatřila M. Ryšavá, 485 stran. ■ s M. Ryšavou [jazyková spolupráce] • Překlad z čínštiny, J. Hiršal přebásnil verše [pod jménem M. Ryšavé]. •

1989

Artmann, H. C.: *Dracula, Dracula: velké verbarium*. Praha: Odeon, 1992, sestavili, přeložili, doslov a překladatelskou poznámkou napsali J. Hiršal a B. Grögerová, 230

stran. ■ s B. Grögerovou • Překlad z různých německých originálů; Doslov Maestro převleku, s. 223–230 •

Jandl, E.: *Mletpantem*. Praha: Odeon, 1989, edice Plamen, sv. 110, vybrali, uspořádali, přeložili, doslov napsali a biografickou a bibliografickou poznámku napsali J. Hiršal a B. Grögerová, 235 stran. ■ s B. Grögerovou • Překlad z němčiny; Doslov *Enfant terrible* z Vídně, s. 217–228 •

1991

Poe, E. A.: *Bludná planeta*. Praha: Československý spisovatel, 1991, edice Klub přátel poezie, Zlatý fond poezie, sv. 4, roč. 29, přeložili B. Kajzl a kol., vybral, uspořádal, kalendárium a přehled českých překladů Poeova díla sestavil a ediční poznámku napsal M. Macháček, doslov napsal M. Arbeit, ilustrace V. Tesař, 240 stran. • Překlad z angličtiny, J. Hiršal přeložil: F-s S. O-d (s. 91), F- (s. 92), Svatební balada (s. 93), Sonet – Zante (s. 97), Zakletý palác (s. 98), Sonet – Mlčení (s. 100), Červ Dobyvatel (s. 101), Eulalie (s. 111), M. L. S. (s. 141), Jí (s. 142), Sen ve snu (s. 155). •

1992

Wergeland, H. *Obraz s květinami Jana van Huysuma: kytice Frederiky Bremerové*. Roztoky u Prahy: Nakladatelství EKK, 1992, přeložili J. Hiršal a J. Vohryzek, 143 stran. ■ s J. Vohryzkem [jazyková spolupráce] • Překlad z norštiny •

1993

Morgenstern, Ch. *Noční rybí zpěv*. Praha: Aulos, 1993, edice Bibliofilská edice, sv. 6, překlad J. Hiršal. [bibliofil. vydání] • Překlad z němčiny •

Pevná pouta – moje náruč bílá: výbor lidové poezie bosenských a hercegovských muslimů. Praha: Mladá fronta, 1993, edice Květy poezie, sv. 180, přeložili J. Hiršal s M. Nedvědovou, vybral a uspořádal V. Pistorius, 83 stran. ■ s M. Nedvědovou [jazyková spolupráce] • Překlad ze srbocharvátštiny •

Tardieu, J. Malá čtenářská imprese. *Literární noviny*, roč. 4, 1993, č. 5, s. 13. • Překlad •

1994

Artmann, H. C. – Wehr, B. *Christopher und Peregrin und was weiter geschah = Kryštof a Peregrin a co se dělo dál*. Ed. Thanhäuser, Ottensheim: Donau, 1994. ■ s B. Grögerovou • Překlad z němčiny, dvojjazyčné vydání •

1995

Džaláleddín Balchí Rúmí. *Masnaví*. Praha: Protis, 1995, vybral, přeložil, předmluvu a doslov napsal J. Bečka, verše přebásnil J. Hiršal, 169 stran. • Překlad z perštiny, J. Hiršal přebásnil verše. • ► 2. vydání – Praha: DharmaGaia, 2001.

Günther, J. Ch. *Krvavý rubín*. Praha: Mladá fronta, 1995, edice Květy poezie, sv. 181, vybral, uspořádal a doslov napsal H. Karlach, přeložili J. Hiršal a B. Grögerová, 114 stran ■ s B. Grögerovou [odborná spolupráce] • Překlad z němčiny • ► 2. vydání – Praha: BB art, 2003.

Pessoa, F.: *Za noci našeho bytí*. Praha: Torst, 1995, vybrala a přeložila P. Lidmilová, přebásnil J. Hiršal, z anglických originálů přeložila Š. Grauová, 141 stran. ■ s P. Lidmilovou [jazyková spolupráce], Š. Grauovou • Překlad z portugalštiny, J. Hiršal přebásnil verše. •

1997

Pessoa, F. *Faust: subjektivní tragédie (fragmenty)*. Praha: Argo, 1997, vybrala a přeložila P. Lidmilová, přebásnil J. Hiršal, doslov napsala T. Sohol Cunha, ilustrace J. Voves, 133 stran. ■ s P. Lidmilovou [jazyková spolupráce] • Překlad z portugalštiny, J. Hiršal přebásnil verše. •

Portugalští básníci v Praze. Praha: Nakladatelství Vlasty Brtníkové, 1997, uspořádal L. M. M. Machado, přeložila P. Lidmilová a kol., fotografie P. Penilo, 166 stran. ■ s P. Lidmilovou [jazyková spolupráce] • Překlad z portugalštiny, J. Hiršal přebásnil verše Pedra Tamena. •

1998

Ibsen, H. *Terje Vigen*. Praha: Vox humana – Biblioscandia, 1998, přeložil L. Řezníček a J. Hiršal, ilustrace J. Kristofori, 43 stran. ■ s L. Řezníčkem [jazyková spolupráce] • Překlad z norštiny •

Gedicht Bild Geste Laut: konkrete und experimentelle Poesie in Tschechien der 60er Jahre. Prag: Ministerium für auswärtige Angelegenheiten der Tschechischen Republik, 1998, české texty do němčiny přeložili, medailony autorů a úvod napsali J. Hiršal a B. Grögerová, 31 stran. ■ s B. Grögerovou • Překlad českých textů (K.

Adamus, Z. Barborka, V. Burda, V. Havel, J. Hiršal a B. Grögerová, J. Honys, E. Juliš, J. Kolář, B. Kolářová, L. Nebeský, L. Novák, J. Procházka, J. Valoch); také příspěvek Sanduhr I, II (Sluneční hodiny), s. 17, Mechanische Texte (Mechanické texty), s. 18; Úvod Beginn und Entwicklung der konkreten und visuellen Poesie, s. 4–11. ●

1999

Jandl, E.: *Rozvrzaný mandl*. Praha: Mladá fronta, 1999, edice Klub přátel poezie, roč. 1998/1999, Výběrová řada, vybrali, přeložili, doslov napsali a biografickou, bibliografickou a ediční poznámku přidali J. Hiršal a B. Grögerová, 191 stran. ■ s B. Grögerovou ● Překlad z němčiny; Doslov Podtrženo a sečteno, s. 185–189 ●

Pilinszky, J. *Ortel: výbor z poezie*. Praha: Mladá fronta, 1999, edice Květy poezie, sv. 221, přeložili J. Štroblová, J. Hiršal a E. Gál, 157 stran. ■ s J. Štroblovou, E. Gálem [jazyková spolupráce] ● Překlad z polštiny ●

Ringelnatz, J.: *Stará láska nerezaví: verše groteskní a jiné*. Praha: Mladá fronta 1999, edice Květy poezie, sv. 213, vybrali, uspořádali a přeložili M. Jacobsenová a J. Hiršal, doslov napsal J. Hiršal, 118 stran. ■ s M. Jacobsenovou ● Překlad z němčiny; Doslov Poeta dobrodruh, s. 109–114 ●

2000

Bobrowski, J. *Obětní kámen*. Studnice: Opus, 2000, edice Opus, sv. 3, vybrali, přeložili a doslov napsali J. Hiršal a B. Grögerová, 135 stran. ■ s B. Grögerovou ● Překlad z němčiny; Doslov [inc. Když jsme na podzim roku 1965...], s. 131–133 ●

Morgenstern, Ch.: *Písně šibeničních bratří*. Praha: Mladá fronta, 2000, edice Květy poezie, sv. 223, přeložil J. Hiršal, 143 stran. ■ s B. Grögerovou [neuvedena] ● Překlad z němčiny ●

2002

Lourenço, E. *Chaos a nádhera*. Praha: Dauphin, 2002, vybrala P. Lidmilová, přeložily P. Lidmilová a V. Dufková, verše přebásnil J. Hiršal, předmluvu napsal F. Listopad, 109 stran. ■ s P. Lidmilovou, P. Dufkovou ● Překlad z portugalského, J. Hiršal přebásnil verše. ●

Morgenstern, Ch. *Ferda Páv a všelijaká zvířata*. Praha: Baobab, Labyrint, 2002, dotisk 2003, přebásnil J. Hiršal, ilustrace P. Šmálec, 56 stran. ● Překlad z němčiny ●

Poe, E. A. *Sen ve snu*. Praha: BB art, 2002, edice Versus, přeložili J. Hiršal a V. Nezval, 74 stran. ■ s V. Nezvalem • Překlad z angličtiny •

2003

Pessoa, F. *Opiárium a jiné básně Álvára de Campos*. Praha: Litomyšl, Paseka 2003, edice Klub přátel poezie, Výběrová řada, roč. 2002/2003, přeložili J. Hiršal a P. Lidmilová, vybrala, uspořádala a doslov napsala P. Lidmilová, 116 stran. ■ s P. Lidmilovou • Překlad z portugalštiny •

2004

Jandl, E. *Čtenář myšlenek*. Praha: Aulos, 2004, edice Bibliofilská edice, sv. 37, přeložili J. Hiršal a B. Grögerová, litografie a perokresby J. Slíva. [bibliofilské vydání] ■ s B. Grögerovou • Překlad z němčiny •

2006

Klenoty čínské literatury. Praha: Portál, 2006, uspořádala L. Olivová, překlad a jazyková úprava J. Beran et al. ■ s M. Ryšavou • Výbor nejznámějších děl klasické čínské lit., J. Hiršal překlad části Tao Yuanming (Návrat, V osmém měsíci v chýši na rýžovém poli, Pití vína, Pramen broskvových květů), s. 97–104. •

2007

Koráb korálový: tisíc let charvátské poezie v díle stovky básníků. Praha: Fori Prague, 2007, uspořádal D. Karpatský, přeložili D. Karpatský a kol, 750 stran. • Překlad ze srbocharvátštiny, J. Hiršal přeložil Hasanaginica, s. 108–110 (■ s R. Lužíkem), Šiško Menčetić: První pohled, Blažená buď ty i celá tvoje krása, Dva pramínky zlatých vlasů, Její krása v kole a při tanci, Milostný rozhovor, Abychom se nikdy nerozloučili, s. 142–144 (■ s M. Nedvědovou), Džore Držić: Její půvaby, Pro lásku nyní budu lkát, Odcházím má vílo bílá, O dináru, s. 145–149 (■ s M. Nedvědovou), Mavro Vetranović: Němečtí Lancknechti, trubači a pištcí, Vlk k ovci přes řeku, s. 159–161 (■ s M. Nedvědovou), Hanibal Lucić: Na světě víc žádná víla, Vílo, jež máš tu moc, Kdo tyto písně mé o slasti bude číst, K chvále města Dubrovníku, s. 162–169 (■ s M. Nedvědovou), Mikša Pelegrinović: Cikánka, s. 177–184 (■ s M. Nedvědovou), Marin Držić: Milostným pohledem, má krásu jediná, Kdo touží popatřit z nebes na tento svět, Sladko je přede dnem, než vzejde svítání, s. 185–186 (■ s M. Nedvědovou), Nikola Nalješković: Zajatci, Panu Petru Hektorovićovi, šlechtici hvarskému, Nikola Nalješković píše o jejich stáří, s. 187–191 (■ s M.

Nedvědovou), Antun Bratosaljić Sasin: *Lodstvo*, s. 192–193 (■ s M. Nedvědovou), Dinko Ranjina: *Ta paní milostná láskou mne spoutala, Protože slunce svit jiným teď zářit má, Aťsi v krutém moři, Nebeský pohlede, Zas se ke mně vrátíš, Jednomu, který sám nic nevykonal, ale všechno cizí haní, Dubrovniku, Epitaf Šiška Menčetiće*, s. 197–200 (■ s M. Nedvědovou), Dominko Zlatarić: *Lstivě tajím, Lstivě skrývám, Závist noci, Zatímco v té chvíli*, s. 207–209 (■ s. M. Nedvědovou), Milivoj Slaviček: *Báseň o slově kdysi*, s. 581 (■ s M. Nedvědovou). ●

2008

Morgenstern, Ch. *Estetická lasička*. Praha: Dokořán, 2008, edice Mocca, sv. 25, překlad J. Hiršal, ilustrace E. Huptychová, 76 stran. ● Překlad z němčiny ●

2009

Born, A. *Zbornaplaz aneb Adolf Born & Christian Morgenstern*. Praha: Sloart, 2009, přel. Egon Bondy a kol., 130 stran. ● Překlad z němčiny, J. Hiršal přeložil Šibeniční vrch, Vzdech, Podvlékačky, Vodní osel, Veliké Lalulá, Limba, Velrybaba čili povodeň, Strašidlo, Estetická lasička, Zpověď červa, Tři zajíci, Koleno, Krkavec Rall, Skřet půlnoc, Dva kořeny, Zkouška, Nové názvy navržené přírodě, Šlasi, Půlnoční myš, Beránek měsíc, Kačák, Zeměplaz, Jak si šibeniční dítě zapamatuje jména měsíců, Pábenka, Lora, On, Past na myši, Nosofém, Měsíční tvary, Na muší oběžnici, Trychtýře, Voda, Ve zvířecím kostýmu, Tanec, Přání pomníku. ●

4.3 Časopisy s příspěvky Josefa Hiršala

Acta scaenographica 1967

Amatérská scéna 1991

Babylon 2001

Básnický almanach 1954, 1956

Blok 1947

Český život 1947

Dějiny a současnost 1964

Delo 1975

Dialog 1968

Dokořán 1999

Estetika 1967

Hispanic Arts 1968

Host do domu 1965

Impuls 1966

Iniciály 1992

Knižní kultura 1964

Knižní novinky 1957

Kolo 1948

Krásná literatura 1965

Kritický měsíčník 1940, 1941, 1947, 1948

Kulturně politický kalendář 1965

Kurýr Odeonu 1990

Květy 1990

Kytice 1947, 1948

Labyrint 1996

Lidová demokracie 1955, 1994

Lidové noviny 1967, 1990, 1992, 1995, 2000

Listy (Řím) 1987

Listy 1968

Literární noviny 1940

Literární noviny 1967, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1997, 1998, 2000, 2004

Mateřídouška 1946, 1947

Metropolitan 1992

Mladá fronta 1945

Mladá fronta Dnes 1992, 1994, 1995, 1997, 1999, 2000

Mladá kultura 1937, 1938

Mladý svět 1993

Mosty 1996

My 48 1948

Národní osvobození 1945, 1946, 1947, 1948

Neon 1999

Nová citlivost 1994

Nové knihy 1962, 1967, 1968, 1990, 1993, 1994, 1996, 2001

Občanský deník 1990

Plamen 1964

Proglas 1990

Psí víno 2002

Respekt 1999

Rovnost 1996

Rudé právo 1958
Scarabeus 2000
Sešity pro literaturu a diskusi 1968, 1969,
Sešity pro mladou literaturu 1967
Střední Evropa 1993
Studentský časopis 1937, 1939
Světová literatura 1969, 1992, 1993
Svobodné noviny 1947
Svobodné slovo 1945
Svobodný zítřek 1946, 1990
Šlápěje kultury západní Moravy 1995
Tvář 1965
Týden 2016
Učitelské noviny 1990
Volné směry 1942
Výtvarná práce 1964
Výtvarné umění 1966, 1969
Zemědělské noviny 1945, 1946, 1947
Zlatý máj 1956, 1990
Život 2005

4.4 Ediční a redakční práce

Práce (1939–1941)

Svobodné slovo: deník (1945)

Korálky (1948–1949) s L. Kolářovou

Knižní kultura (1964–1965)

Morgenstern, Christian: Beránek měsíc (1965)

Experimentální poezie (1967)

Slovo, písmo, akce, hlas. K estetice kultury technického věku: výběr z esejů, manifestů a uměleckých programů druhé poloviny 20. století (1967)

Morgenstern, Christian: Bim, bam bum (1971)

Jandl, Ernst: Mletpantem (1989)

Artmann, Hans Carl: Dracula, Dracula: velké verbarium (1989)

Poslední setkání (1991)

Vrh kostek. Česká experimentální poezie (1993)

NONSENS: parafráze, paběrky, parodie, padělky (1997)

Bobrowski, Johannes: Obětní kámen (1999)

Jandl, Ernst: Rozvrzaný mandl (1999)

Ringelnatz, Joachim: Stará láska nerezaví (1999)

4.5 Sborníky a knihy jiných autorů s příspěvky Josefa Hiršala

Chvála slova: sborník mladé práce (1940)

Ohnice: sborník současné literatury (1947)

Lhoták Kamil: Z dějin ponorky, torpéda a potápěcích strojů (1956)

Život je všude: almanach z roku 1956 (1956, 2005)

Americká lidová poezie (1961) P

Deset německých novel (1962) P

Dubrovnická renesanční poezie (1964) P

Between Poetry and Painting (1965)

Heissenbüttel Helmut: Texty (1965)

Snímky krajiny poezie: malý výběr z jugoslávských básníků XX. století (1966) P

Slyšet se navzájem: 60 hlasů o uměleckém přednesu (1966)

Sto moderních básníků (1967) P

Bobrowski Johannes: Znamení popela (1967)

An Anthology of Concrete Poetry (1967)

Kolloquium Nürnberg (1968)

Konkrete Dichtung (1968)

Concrete Poetry – A World View (1968)

Folgende Folge aus dem Tschechischen (1969) P

Für 5 für vier (1969)

Mostra di poesia concreta (1969)

Stănescu, Nichita: Jedenáct elegií (1969)

Schmidt, Siegfried J. Člověk, stroj a báseň: racionální strategie v experimentální poezii (1969)

Konkrete Poesie (1970)

Muster möglicher Welten (1970) P

Text – Buchstabe – Bild (1970)

A World Look at Concrete Poetry

Spící zámek: Dvanáct pohádek ilustrovaných Cyrilem Boudou (1971)

Sarajevo, město poezie: sborník (1971) P

Text–Bilder, Visuele Poesie international (1972)

Konkrete Dichtung (1972)

Anthologie visuele poëzie (1975)

Delo Konkretna, vizuelna i signalistička poezija (1975)

Konkretna, vizuelna i signalistička poezije (1975)

Pohledy 1 (1976, 1980)

K 75. narozeninám Prof. Dr. Václava Černého (1980)

Básníci a samotáři. zaváté postavy české poezie let 1940-1980: pro generace, které se nesmějí dozvědět (1986)

Na střepch volnosti. Almanach umlčené české poesie (1987, 1989, 1991)

Hrabaliana: Sborník prací k 75. narozeninám Bohumila Hrabala (1989)

Jandl Ernst: Mletpantem (1989)

Artmann, Hans Carl: Dracula, Dracula: velké verbarium (1989)

Kraus Ota B.: Země bez Boha (1992)

Barborka Zdeněk: Poeticko-policejní konfabulace (1992)

Havel Václav: Antikódy (1993)

Vrh kostek. Česká experimentální poezie (1993)

Pevná pouta – moje náruč bílá: výbor lidové poezie bosenských a hercegovských muslimů P

Bonjour, Monsieur Kolář (1994)

Der Herrgott schuldet mir ein Mädchen. Tschechische Lyrik des 20. Jahrhunderts (1994)

Morgenstern Christian: Morgenstern v Čechách (1996)

Báseň, obraz, gesto, zvuk: Experimentální poezie 60. let (1997)

Portugalští básníci v Praze (1997) P

Gedicht Bild Geste Laut: konkrete und experimentelle Poesie in Tschechien der 60er Jahre (1998)

Mezi řádky = Entre les lignes: Jiřímu Pecharovi k 70. narozeninám (1999)

Jandl Ernst: Rozvrzaný mandl (1999)

Ringelnatz, Joachim: Stará láska nerezaví (1999)

Bobrowski, Johannes: Obětní kámen (2000)

Koryčan, Miroslav: Vláda slova: kořeny koření (2000)

Pátý almanach Burianovy kulturní ozdravovny, aneb Na cestách, scestích a rozcestích (2001)

Pegasovo poučení. Antologie české poezie 1945–2000 (2002)

Báseň mého srdce (poezie jako výraz osobnosti): rukopisy, portréty, kréda současných českých básníků (2005)

Začátky a konce (2005)

Karlík, Viktor: Ruce básníků = Hands of poets (2005, 2015)

Klenoty čínské literatury (2006) P

Antologie české poezie (2007–2009)

Koráb korálový: tisíc let charvátské poezie v díle stovky básníků (2007) P

Nebe – peklo – ráj: tyglík české poezie pro děti 20. století (2009)

Česká vizuální poezie: teoretické texty (2013)

Třídít slova: literatura a konceptuální tendence 1949–2015 (2015)

Obraz a slovo v českém výtvarném umění šedesátých let (2017)

4.6 Pseudonymy, zkratky

Andrejev Paseka (juvenilie)

J. Hiršl

-jh-

JH

JHi

Hir.

B. Geussová (společný pseudonym s B. Grögerovou, taktéž pseudonym pouze B. Grögerové)

4.7 Předmětový rejstřík

ABRAMS, Erika	JANOUSEK, Vladimír
ARTMANN, Hans Carl	KAFKA, Vladimír
BARBORKA, Zdeněk	KOLÁŘ, Jiří
BLATNÝ, Ivan	KORYČAN, Miroslav
BOBROWSKI, Johannes	KRAUS, Ota B.
BOBROWSKI, Johannes	LHOTÁK, Kamil
CAMPOS de, Harold	MALLARMÉ, Stéphane
ČERNÝ, Václav	MARYSKO, Karel
ČERVINKA, Jaroslav	MON, Franz
DÖHL, Reinhard	MORGENSTERN, Christian
ENZENSBERGER, Hans Magnus	NOVÁK, Ladislav
HAVEL, Václav	ORTEN, Jiří
HEISSENBÜTTEL, Helmut	OSTAIJEN van, Paul
HOLAN, Vladimír	PECHAR, Jiří
HONYS, Josef	PILINSZKY, János
HOSTOVSKÝ, Egon	RICHTEROVÁ, Sylvie
HRABAL, Bohumil	RINGELNATZ, Joachim
HRUBÍN, František	SEIFERT, Jaroslav
CHALUPECKÝ, Jindřich	SCHMIDT, Siegfried J.
CHOPIN, Henri	STĂNESCU, Nichita
JANDL, Ernst	

4.8 Předmětový rejstřík – překlady

ALFIREVIĆ, Ferano	EKELÖF, Gunnar
ARBO, Sebastián Juan	ENZENSBERGER, Hans Magnus
ARENDR, Erich	FELDMAN, Miroslav
ARGHEZI, Tudor	GAČINOVIĆ, Vladimír
ARIOSTO, Ludovico	GALOGAŽA, Slobodan
ARTMANN, Hans Carl	GÓNGORA Y ARDOTE de, Luis
ASAN-AGA, Asan	GRADNIK, Alois
BAROJA Y NESSE, Pío	GRASS, Günter
BENSE, Max	GRUDEN, Ivo
BOBROWSKI, Johannes	GÜNTHER, Johann Christian
BOCCACCIO, Giovanni	HAUPTMANN, Gerhart
BORN, Adolf	HEINE, Heinrich
BRAUN, Volker	HEISSENBÜTTEL, Helmut
BUDAI-DELEANU, Ion	CHAN-ŠAN
CAMÕES de, Luís	IBSEN, Henrik
CARDUCCI, Giosue	IONESCO, Eugène
CRNJANSKI, Miloš	JANDL, Ernst
ČAJDINA, Umihana	JEVTIĆ, Borivoje
ČATIĆ, Musa Čazim	JOVANOVIĆ, Zoran M.
ČERKEZ, Vladimír	KÄSTNER, Erich
ČUBRANOVIĆ, Andrija	KIM SI-SUP
DRŽIĆ, Džore	KOCBEK, Edvard
DRŽIĆ, Marin	KOCHANOWSKI, Jan
DŽALÁLEDDÍN BALCHÍ RÚMÍ	KOROSTYLJOV, Vadim

KOROSTYLJOV, Vadim	PAJ SIANG ŠAN
KORTUM, Karl Arnold	PANDŽO, Šukrija
KOSOVEL, Srečko	PAVLOVIĆ, Miodrag
KOSTIĆ, Dušan	PESSOA, Fernando
KRAKAR, Lojze	PETROVIĆ, Njegoš Petar
KRISTIČEVIĆ, Marin	PETROVIĆ, Rastko
KRLEŽA, Miroslav	PCHU SUNG-LING
KULENOVIĆ, Skender	PILINSZKI, János
KULIDŽAN, Dragan	POE, Edgar Allan
KVITKO, Lajb	PREŠERN, France
LI PO	PŠAVELA, Važa
LINDEGREN, Erik	RADOVIĆ, Dušan
LOURENÇO, Eduardo	RADULOVIĆ, Dragutin
LUČIĆ, Hanibal	RANJINA, Dinko
MARINO, Giambattista	RINGELNATZ, Joachim
MARTIĆ, Fra Grgo	SARAJLIĆ, Izet
MENG CHAO-ŤAN	SASIN, Antun
MENČETIĆ, Šiško	SEKULIĆOVÁ, Dara
MILOŠEVIĆ, Velimir	SMILJANIĆOVÁ, Vojka
MINATTI, Ivan	STĂNESCU, Nichita
MITROVIĆ, Dmitrije	ŠANTIĆ, Slavko
MORGENSTERN, Christian	ŠUSKO, Mario
MRAS, Dragutin	TASSO, Torquato
NALJEŠKOVIĆ, Nikola	TEODORESCU, Virgil
ORAHOVAC, Sait	TCHAO JŮAN-MING

TOŠOVIĆ, Risto
TURSUNZÓDA, Mírzó
UDOVIĆ, Jože
VEGA de, Lope
VETRANOVIĆ, MAVRO
VARAGIĆ, Jovo
VIDAKOVIĆ, Miloš
VIPOTNIK, Cene
VODNIK, Anton
WANG WEJ
WEHR, Barbara
WERGELAND, Henrik
ZAJC, Dane
ZLATARIĆ, Dominko
ZWEIG, Stefan
ŽALICA, Miodrag
ŽUPANČIČ, Oto

4.9 Literatura

Šnobl, J. Josef Hiršal. *Zlatý máj*, roč. 12, 1968, č. 9, listopad. • Medailon, zejm. o Hiršalově tvorbě pro děti •

Milota, K. Hiršal! *Literární noviny*, roč. 1, 1990, č. 16, 19. 7., s. 4. • Medailon, též o spolupráci J. Hiršala a B. Grögerové •

Justl, V. Hiršalův Pessoa. *Občanský deník*, roč. 2, 1991, č. 10, 12. 1., s. 6. • Recenze překladu •

Debická, A. Jazyk a experimentální poezie. *Zpravodaj katedry bohemistiky*, 1991, č. 2; též in *ČJL 1991/1992*, č. 5–6. • Studie •

Kotyk, P. Hiršaliánky. *Literární noviny*, roč. 6, 1995, č. 45, 9. 11., s. 7. • Záznam pozdravných příspěvků J. Koláře, P. Tigrida, H. Žantovské a M. Jungmanna na večeru k pětasedmsdesátinám J. Hiršala 13. 9. ve Viole •

Lopatka, J. Lež v literatuře. In *Šifra lidské existence*. Uspořádal, ediční poznámku a doslov napsal a bibliografii Jana Lopatky a jmenné rejstříky sestavil M. Špirit, Praha: Torst, 1995, S. 182–186. • Článek o soudobé české literatuře (článek napsán původně pro *Literární noviny* v roce 1966, nakonec ale nikdy za autorova života nepublikovaný) zmiňující mimo jiné také texty J. Hiršala ► také v: Echo, Institut pro studium literatury: www.ipsl.cz 18. 5. 2016.

Pechar, J. Experimentální prózy Bohumily Grögerové a Josefa Hiršala. In *Nad knihami a rukopisy*, Praha: Torst, 1996. • Studie •

Bauer, M. Vyloučení Josefa Hiršala z SČSS v roce 1949. *Tvar*, roč. 9, 1998, 12. 11., s. 16. • Stať čerpající ze zápisků ze schůzí sekcí Svazu čs. spisovatelů v letech 1949 a 1950 •

Kopáč, R. V budově neřeči. *Babylon*, roč. 8, 1999, č. 6, 31. 5., s. 4. • Rozbor Hiršalových překladů Ch. Morgensterna •

Hoffmanová, J. Parodie moderní či postmoderní. in *Intertextualita v postmodernom umení*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 1999. • Studie •

Komers, P. Překladatelský svod jménem Morgenstern. *Nové knihy*, roč. 40, 2000, č. 16, 19. 4., s. 21. • Recenze dvou souběžně vydaných překladů, s přehledem dalších českých překladů Ch. Morgensterna •

- Kopáč, R. Josef Hiršal v časopise Knižní kultura. *Tvar*, roč. 12, č. 9, 3. 5., s. 19 • Článek •
- Cinger, F. Josefu Hiršalovi je osmdesát. *Právo*, roč. 10, 2000, č. 170, s. 9. • Medailon •
- Daněk, V. Josef Hiršal: básník tiché revolty: vynikající překladatel básník, prozaik dnes oslavuje sví osmdesátiny. *Lidové noviny*, roč. 13, 2000, č. 170, s. 11. • Medailon •
- Vlašín, Š. Osmdesátník Josef Hiršal: básník, překladatel, autor knih pro děti. *Naše pravda*, roč. 11, 2000, č. 30, 2–8. 8., s. 4. • Medailon •
- Přestože žijeme současností, poetično 30. let nezmizelo. Rozmlouval R: Kopáč, *Psí víno*, 2002, č. 23, s. 19–21. • Rozhovor •
- Bezr, O. Poslední lalulá. *Mladý svět*, roč. 45, č. 40, s. 31. • Nekrolog •
- (čtk). Zemřel praktikant a lesní úředník Josef Hiršal, světoznámý básník. *Hospodářské noviny*, 2003, 17. 9., s. 12. • Nekrolog •
- Daněk, V. Milej Josko, chlapče zlatej... *Dokořán*, roč 7, 2003, č. 28, prosinec, s. 52–54. • Nekrolog
- Hlaváček, J. A jedeme dál močálem černým. *Ateliér*, roč. 16, 2003, 23. 10., č. 21, s. 3 • Nekrolog •
- Chuchma, J. Byl to vášnivý aktér, svědek, básník. *Mladá fronta Dnes*, roč. 14, 2003, č. 220, s. C10. • Nekrolog •
- Kopáč, R. Odešel básník a překladatel Josef Hiršal. *Právo*, roč. 13, 2003, č. 218, s. 15. • Nekrolog •
- Machonin, J. V loňských hnízdech není letos ptáků. *Babylon*, roč. 13, č. 1, 2003/2004, 29. 9. 2003, s. 7. • Nekrolog •
- Peňás, J. Perrrfektní. *Týden*, roč. 10, 2003, č. 39, 22. 9., s. 81. • Nekrolog •
- Vieweghová, Š. Josef Hiršal (24. 7. 1920–15. 9. 2003). *Týdeník Rozhlas*, roč. 23, 2013, č. 37, 3. 9. s. 23 • Medailon •
- Pfeiferová, D. „Wenn ich beten ko“nnte, wu“rde ich fu“r Gorbatschow beten.“ Geschichte einer Freundschaft zwischen Prag und Wien im Kontext der politischen

Verhältnisse. Bohumila Grögerová, Josef Hirschal und Ernst Jandl, in *Wir Jandln! Didaktische und wissenschaftliche Wege zu Ernst Jandl*, Innsbruck, 2013.

• Studie •

Novotný, P. Dvě zapomenuté hry. K německé rozhlasové tvorbě Bohumily Grögerové a Josefa Hiršala. In *Souvislosti* 2014, č. 4. • Článek •

Wollner, J. Hranice experimentu. *Sešit pro umění, teorii a příbuzné zóny*, 2015, č. 18, s. 6–24. • Studie ukazující, jak pojem „experiment“ nabýval v Československu 60. let různých významů a jaká byla jeho prostupnost mezi jednotlivými druhy umění, ale i mezi sférami umění, vědy a politiky •

Šanda, M. Kdepak pábení, to je pravda! *Právo*, roč. 25, 2015, č. 302, 31. 12, příl. Salon, č. 952, s. 3, rozmlouval Z. Vlasák. • Rozhovor o jeho nové knize, přátelství s J. Hiršalem a B. Grögerovou, o B. Hrabalovi •

Novák, L. Plíčky à la Josef Hiršal. In *Z receptáře*, Praha: Analogon, 2015, č. 76, s. 72. • Báseň napodobující styl básní J. Hiršala (pokračování sbírky básní L. Nováka *Receptář*, Praha: Concordia, 1992) •

Novotný, P. Semestr experimentální tvorby: K české auditivní poezii konce šedesátých let. In *Souvislosti*, roč. 26, 2015, č. 2, s. 31–42. • Studie o experimentální poezii J. Hiršala a B. Grögerové a jejich generačních souputníků (J. Kolář, V. Havel, V. Daněk, J. Pokorný, L. Novák) •

Koblížek, T. *Interpretační sémantika: úvod do textové teorie Françoise Rastiera*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2015, edice Mnemosyne, sv. 13, 202 stran. ■ s B. Grögerovou • J. Hiršal v části I.3 Příklady: Grögerová, Hiršal, Harig; s. 52–59 (navazuje na část I.2 Struktura textu (Hlubinná a povrchová rovina textu, Tvarování strukturních vztahů, Struktura textu a hranice věty), užito části textu *Mlýn*

Fetters, A. Poválečný Neratov v české literatuře. *Orlické hory a Podorlicko*, sv. 22, 2015, č. 1/2, s. 253–255 • Článek obsahuje poválečné vzpomínky J. Hiršala na Neratov, které psal svým přátelům (Z. Urbánek, E. Hostovský, K. Lhoták) •

Grögerová, B. *Za slovem: rozhovor s Bohumilou Grögerovou*. Praha: Filip Tomáš – Akropolis, 2015, rozmlouvala B. Toman Tylová, 85 stran. • rozhovor s B. Grögerovou, kde mj. zmiňuje také svou spolupráci s J. Hiršalem •

Hoffmann, B. Pokušitel Christian Morgenstern. *Český jazyk a literatura*, roč. 66, 2015/2016, č. 2, s. 73–76. • Stať o Christianu Morgensternovi k jeho 100. výročí úmrtí, která se věnuje českým překladům jeho děl (J. Hiršal a E. Frynta) •

Novotný, P. Artmannova explozivní báseň. *Souvislosti*, roč. 27, 2016, č. 4, 31. 12., s. 4–9. • Esej o překladu německé básně „tom du tümmel“ od H. C. Artmanna do češtiny •

Veselovská, K. Fascinace jako forma soustředění: experimentální poezie v DISKU. *Svět a divadlo*, roč. 28, 2017, č. 2, S. 54–58. • Článek o alternativním divadle a experimentální poezii •

Novotný, P. Laboratoř slov a zvuků. *Týdeník Rozhlas*, roč. 27, 2017, č. 31, 24. 7., s. 11. • Článek o rozhlasovém projektu „Semestr experimentální tvorby“ z roku 1969 •

Novotný, P. Faust Bohumily Grögerové a Josefa Hiršala. *Souvislosti*, roč. 28, 2017, 30. 3., s. 23–24. • Analýza rukopisu rozhlasové hry Faust im Stimmenwald a dalších děl této dvojice s faustovskou tematikou •

5 Závěr

Ukázali jsme, že celkové dílo Josefa Hiršala, byť nesmírně obsáhlé, nelze separovat na jednotlivé žánry a tendence, ve kterých tvořil, ale je třeba je vnímat jako celek – v úvodních částech jsme se snažili tyto části vnímat i jednotlivě, nicméně jak je patrné z představené bibliografie a shrnuté v části Život Josefa Hiršala, všechny části Hiršalova díla spolu nějakým způsobem souvisí. Stejně tak jsme v úvodu naznačili, že Hiršalův tvůrčí život byl z ideologicko-politických důvodů mnohdy komplikovaný – i to nám nastiňuje bibliografie výše. Právě v jejím chronologickém řazení můžeme vidět, jak byl nucen se často uchýlovat pouze k jednotlivým žánrům (překlady, tvorba pro děti), ale také jak Hiršalovu tvorbu ovlivňovaly soudobé tendence (přechod od experimentu k „dokumentární“ vzpomínkové tvorbě), což nám dopomáhá k tomu vidět celé Hiršalovo dílo v soudobém tendenčním i politickém kontextu.

Vytvořená bibliografie proto může sloužit nejenom zájemcům o Hiršalovo dílo pro vyhledání určitého hesla, nicméně díky jejímu řazení, anotaci a přiloženým rejstříkům tvoří důležitý klíč pro pochopení Hiršalova díla v celém jeho rozsahu.

6 Literatura a prameny

Blažíček, Přemysl. Josef Hiršal. In *Lexikon české literatury 2/1*, Praha 1993.

Blažíček, Přemysl. Josef Hiršal. In *Slovník české literatury po roce 1945* [online] (<http://www.slovníkceskeliteratury.cz>)

Doležal, Bohumil. Podařený experiment, *Tvář*, 1968, č. 1, s. 57–58.

Dvorský, Stanislav. Doslov. In B. Grögerová – J. Hiršal *Let let*, Praha: Torst, 2007.

Grögerová, Bohumila. *Klikyháky paměti*. Praha: Concordia, 2005.

Grögerová, Bohumila – Hiršal, Josef. *Let let*. Praha: Torst, 2007, ed. Š. Grauová.

Hiršal, Josef. *Píseň mládí*. Praha: Odeon, 1991.

Hiršal, Josef. *Vínek vzpomínek*. Praha: Rozmluvy, 1991.

Kotyk, Petr.: *Bohumila Grögerová – Josef Hiršal: Rozhovor Petra Kotyka*. Praha: Středoevropská galerie a nakladatelství, 1997.

Mílota, Karel. Autentický svědek. In J. Hiršal *Soukromá galerie*, Praha: Československý spisovatel, 1992.

Novotný, Vladimír. Grögerová – Hiršal aneb Experimentální texty po daidalovsku. In B. Grögerová – J. Hiršal *Trojcestí*, Praha: Mladá fronta, 1991.

Richterová, Sylvie. Píseň mládí. *Svědectví*, č. 78, 1980. s. 427–429.

Retrospektivní bibliografie ÚČL AV ČR, Libri prohibiti, LA PNP ad. dostupné bibliografické a archivní zdroje.